

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 49/2016

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2016–2017

Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 49/2016

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2016–2017

Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2016

METSÄMIESTEN SÄÄTIÖ

Ihminen ja metsä

Metsäsektorin suhdannekatsausta on rahoittanut Metsämiesten säätiö.

ISBN: 978-952-326-289-8 (Painettu)

ISBN: 978-952-326-290-4 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN: [http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-326-290-4](http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-290-4)

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2016

Julkaisuvuosi: 2016

Kannen kuva: Antti Mutanen

Painopaikka ja julkaisumyynä: Juvenes Print, <http://luke.juvenesprint.fi>

Sisällys

Yhteenveto	4
1. Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys.....	10
1.1. Kansainvälinen talous	10
1.2. Kotimaan talous	16
2. Metsäteollisuus.....	18
2.1. Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti.....	18
2.2. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti.....	27
2.3. Metsäteollisuuden kannattavuus	35
2.4. Metsäteollisuuden työllisyys.....	40
3. Metsätalous	43
3.1. Puuvarojen käyttö.....	43
3.2. Raakapuumarkkinat	46
3.3. Bioenergiamarkkinat.....	56
3.4. Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus	63
3.5. Metsätalouden työllisyys	67
Ennusteiden osuvuus 2005–2015.....	71

Yhteenveto

Jari Viitanen ja Antti Mutanen

Myönteinen kysyntäkehitys vientimarkkinoilla lisää sellun, kartongin ja puutuotteiden vientiä ja tuotantoa viime vuodesta. Viennin kehitys on kuitenkin kaksijakoista. Määrillä mitaten vienti vetää, mutta viennin keskimääräiset yksikköhinnat alenevat tänä vuonna kaikissa metsäteollisuuden päätuoteryhmissä vaneria lukuun ottamatta.

Vuoden 2017 kokonaiskuva on varsin samankaltainen. Paperia lukuun ottamatta metsäteollisuuden päätuotteiden tuotanto- ja vientimäärät kasvavat hyvän maailmanmarkkinakysynnän ja kotimaan investointien ansiosta. Paperin tuotanto ja vienti vähenevät, kun tuotantokapasiteetti on kotimaassa pienentynyt ja paperin kulutus jatkaa vientimarkkinoilla laskuaan. Massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden vientihinnat ovat lähellä kuluvan vuoden. Puutuoteteollisuudessa sahatavaran vientihinta kääntyy lievään nousuun.

Puutuoteteollisuudessa sahatavaran tuotanto- ja vientimäärät sekä vanerin tuotanto kasvavat viime vuodesta. Sahatavaran viennissä mahdollisesti rikotaan tänä vuonna kaikkien aikojen vientienätys, sillä suomalaisen sahatavaran vienti keskeisille vientimarkkina-alueille Eurooppaan, Aasiaan ja Pohjois-Afrikkaan on kuluvan vuoden alkupuoliskolla vetänyt hyvän kysynnän myötä. Toisaalta kilpailun kiristyminen ja sahatavaran ylitarjonta painavat vientihintoja tietyillä markkinoilla. Kuusisahatavaran vienti on kasvanut Kiinan lisäksi Japaniin ja Eurooppaan. Myös mäntysahatavaran vienti on kasvanut etenkin Pohjois-Afrikkaan samalla, kun keskimääräinen vientihinta on laskenut selvästi. Vuonna 2017 Suomen sahatavaran vientimäärän arvioidaan pysyvän lähes kuluvan vuoden tasolla, ja viennin yksikköhinnan aleneminen taittuu.

Vaikka rakentaminen on Suomessa lähtenyt tänä vuonna selvään kasvuun, sahatavaran kotimaan kulutus pysyy edelleen vaisuna omakotirakentamisen vähyiden vuoksi. Ensi vuonna kulutuksen kasvu kuitenkin kiihtyy omakotirakentamisen vihdoin piristytessä. Rakentamisen elpyessä Euroopassa kotimaisen havuvanerin tuotanto ja vienti kasvavat. Koivuvanerin kysyntä säilyy hyvänä teollisissa käyttökohteissa, etenkin kuljetusvälineiteollisuudessa. Sahateollisuuden kannattavuus hieman heikkenee tänä vuonna, mutta kääntyy taas lievään nousuun ensi vuonna. Vanerin tuotannon kannattavuus säilyy hyvänä.

Massa- ja paperiteollisuuden uusien investointien myötä sellun ja kartongin tuotanto kasvaa Suomessa sekä tänä että ensi vuonna. Kapasiteetin lisäys maailmalla on kuitenkin kiristänyt kilpailua, mikä näkyy viennin yksikköhintojen kehityksessä. Lehtisellukapasiteetin kasvu maailmalla yhdessä muiden markkinatekijöiden kanssa on alkuvuonna painanut myös havusellun hintaa alaspäin. Kartongin tarjonta Euroopassa on kasvanut, minkä seurauksena kartongin vientihinta alenee tänä vuonna. Ensi vuonna hintojen lasku kuitenkin tasaantuu. Painopapereiden kulutus Euroopassa jatkaa laskuaan ja Suomen paperin tuotanto- ja vientimäärät alenevat sekä tänä että ensi vuonna. Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuus kuitenkin säilyy sekä tänä että ensi vuonna lähes viime vuoden tasolla.

Metsäteollisuuden tuotanto- ja vientimäärien kasvu nostaa teollisuuspuun hakuut tänä vuonna 59,5 miljoonaan kuutiometriin ja ensi vuonna 61,8 miljoonaan kuutiometriin. Myös raakapuun tuonti kasvaa hieman tänä vuonna. Kuusisahatavaran hyvän kysynnän mutta maltillisen vientihintakehityksen vuoksi kuusitukin kantohinta nousee tänä vuonna hieman. Kuusikuitupuun lisääntyvä käyttö kartongin tuotannon kasvaessa ja kuusitukin kysynnän vetoapu nostavat kuusikuitupuun kantohintaa hieman. Muilla puutavaralajeilla kantohinnat alenevat tänä vuonna.

Ensi vuonna havusellun tuotannon kasvu lisää myös mäntykuidun kysyntää ja nostaa sen kantohintaa. Yleisesti kaikkien puutavaralajien kantohinnat kehittyvät melko maltillisesti eikä suuria hinnankorotuksia tai -laskuja ole näköpiirissä.

Yksityismetsätaloudessa bruttokantorahatulot nousivat viime vuonna noin 1,7 miljardiin euroon, jossa niiden arvioidaan pysyvän myös tänä vuonna. Ensi vuodelle kantorahatuloihin ennustetaan

pientä nousua. Yksityismetsien hehtaarikohtainen liiketulos on noin 110 euroa vuonna 2016 ja yli 115 euroa vuonna 2017.

Fossiilisten polttoaineiden alhaiset hinnat, päästöoikeuksien matala hintataso sekä epävarmuudet energia-alan tukipolitiikassa ovat hidastaneet investointipäätöksiä ja jarruttavat metsäenergian käytön kasvun kiihtymistä. Metsähakkeen käytön arvioidaan nousevan tänä vuonna noin 8,2 miljoonaan kiintokuutiometriin ja pysyvän ensi vuonna samalla tasolla. Metsähakkeen keskimääräisen laitoshinnan arvioidaan vastaavasti pysyvän tänä ja ensi vuonna viime vuoden tasolla. Puupellettien tuotanto Suomessa on tänä vuonna yhtä suurta kuin vuonna 2015, mutta kasvaa ensi vuonna muutamien prosenttien.

Metsäteollisuudessa työllisten määrän arvioidaan kasvavan vuonna 2016. Saha-, puulevy- ja rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisyys kohenee, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä jatkaa laskuaan. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2017 metsäteollisuuden työllisten kokonaismäärä kasvaa edelleen kuluvan vuoden tasolta. Energianpuun korjuun vähentyminen ja pitkään jatkunut työvoimarakenteen muutos laskevat metsätalouden työllisten määrää vuonna 2016. Vaikka markkinahakkuiden odotetaan kasvavan vuonna 2017, fossiilisten polttoaineiden hintojen kehitys sekä lämpimät talvet tuovat energia-puun kysyntään epävarmuutta ja metsätalouden työllisten määrän oletetaan pysyvän vuoden 2016 tasolla.

Maailmantalouteen odotetaan pientä piristymistä vuonna 2017

Maailmantalous elää edelleen hitaan kasvun aikaa, vaikka kuluvan vuoden lievän notkahduksen jälkeen kasvu hieman vahvistuu ensi vuonna. Euroalueella finanssikriisistä toipuminen jatkuu, ja ensi vuonna sen talouskasvu pysyy lähes kuluvan vuoden vauhdissa. Britannian kansanäänestyksen tuloksen Euroopan unionista eroamisen puolesta (Brexit) odotetaan vaikuttavan pääsääntöisesti vain brittien omaan talouteen lähivuosien kasvua hidasten, mutta epävarmuuden ja epäsuorien vaikutusten välittymistä euroalueelle ei voida kokonaan sulkea pois. Kiinassa talouden kasvu hidastuu odotetusti rakenteellisten uudistusten myötä. Japanissa kasvu pysyy edelleen melko vaisuna, vaikka ensi vuonna kasvu hieman nopeutuukin elvyttävän raha- ja finanssipolitiikan ansiosta.

Ensi vuonna raaka-aineiden ja öljyn maailmanmarkkinahintojen ennakoitaan hieman nousevan, mikä lisää kehittyvien maiden vientituloja ja vahvistaa niiden talouskasvua. Myös Venäjän ja Brasilian talouksien odotetaan kääntyvän hitaaseen kasvuun parin taantumavuoden jälkeen. Ruotsissa talouskasvu hieman hidastuu ensi vuonna, mutta kasvu on edelleen selvästi nopeampaa kuin läntisissä teollisuusmaissa keskimäärin. Yhdysvalloissa puolestaan eletään mahdollisesti suhdannehuipun ja lähes täystyöllisyyden aikaa. Vaikka rahapolitiikan ennakoitaan hieman kiristyvän, myös Yhdysvaltojen talous kasvaa ensi vuonna hieman kuluva vuotta nopeammin.

Suomessa hitaan talouskasvun kausi on käynnistynyt parin taantumavuoden jälkeen. Sekä tänä että ensi vuonna Suomen talous kasvaa noin prosenttien. Kasvu perustuu lähinnä yksityiseen kulutukseen sekä rakentamiseen, joka on pitkään jatkuneen lamakauden jälkeen elpynyt. Erityisesti asuinrakentaminen kasvaa tänä vuonna. Vienti sen sijaan ei edelleenkään vedä. Sen uskotaan piristyvän vasta vuoden 2017 loppupuolella kilpailukykykysymyksen sekä maailmantalouden kysynnän kasvun myötä.

Sahatavaran vienti kohti uutta ennätystä

Suomen sahatavaran vienti on nousemassa kohti uutta ennätystä. Vuonna 2016 sahatavaran viennin ennustetaan kasvavan 8 prosenttia edellisvuodesta 8,5 miljoonaan kuutiometriin. Edellisen kerran Suomesta on viety sahatavaraa yhtä paljon vuonna 2000. Vientiä vauhdittaa Kiinan ja Japanin hyvä kysyntä erityisesti kuusisahatavaran osalta sekä kysynnän elpyminen Euroopassa. Myös mäntysahatavaran vienti on alkuvuoden aikana kasvanut Pohjois-Afrikkaan, Aasiaan ja Eurooppaan, mutta vien-

tihinta on laskenut merkittävästi. Vaikka rakennustuotanto Suomessa on elpymässä vauhdilla, jää sahatavaran kotimaan kulutuksen kasvu kuluvana vuonna vaisuksi omakotirakentamisen vähyyden vuoksi. Vuonna 2016 sahatavaran tuotannon ennustetaan kasvavan 6 prosenttia 11,2 miljoonaan kuutiometriin. Vuoden 2003 tuotantoennätykseen on vielä matkaa 2,5 miljoonaa kuutiometriä.

Vuonna 2017 sahatavaran viennin odotetaan jatkavan kasvuaan mutta kuluvaa vuotta selvästi hitaammin. Sahatavaran kotimaan kysynnän odotetaan puolestaan kääntyvän kuluvaa vuotta nopeampaan kasvuun. Vuonna 2017 sahatavaran tuotannon ennustetaan kasvavan 2 prosenttia 11,4 miljoonaan kuutiometriin.

Vientimäärien kasvun kääntöpuolella viennin kannattavuutta heikentää sahatavaran vientihinnan lasku. Erityisesti mäntysahatavaran vientihinta on alentunut kuluvana vuonna. Vaikka hinnanolasku on jo taittumassa, ennustetaan sahatavaran keskimääräisen vientihinnan jäävän koko vuoden 2016 osalta 2 prosenttia edellisvuotta alemmaksi. Vuonna 2017 vientihintakehityksen odotetaan kääntyvän loivaan nousuun sahatavaran kysynnän säilyessä hyvänä vientimarkkinoilla.

Vanerin vientinäkyvät ovat kohentuneet havuvanerin osalta, ja alkuvuoden notkahduksen jälkeä vanerin vientimäärän odotetaan koko vuoden 2016 osalta päätyvän viime vuoden tasolle. Vanerin keskimääräinen vientihinta jatkaa nousuaan prosentin vuosivauhdilla. Vanerin kysynnän säilyessä Euroopassa vahvana vuonna 2017 vanerin viennin ja tuotannon odotetaan kasvavan pari prosenttia vientihinnan säilyessä kuluvan vuoden tasolla.

Myös kartongin ja sellun vientimäärät nousussa

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla Suomen kartongin ja sellun vientimäärät ovat kasvaneet reippaasti Eurooppaan ja Aasiaan. Sellun vienti Kiinaan kasvoi vuoden 2016 alkupuoliskolla 15 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kiinan osuus Suomen koko sellun viennistä oli lähes kolmannes. Kartongin viennissä Eurooppaan suuria prosentuaalisia kasvuja oli esimerkiksi Ruotsiin ja Britanniaan. Uudet investoinnit mahdollistavat sellun ja kartongin tuotannon ja viennin kasvun usealla prosentilla tänä ja ensi vuonna. Sen sijaan paperin vienti vähenee, kun painopaperin kulutus Euroopan päävientimarkkinoilla edelleen pienenee. Lisäksi tuotantokapasiteettia on kotimaassa aiempaa vähemmän koneiden sulkemisten ja tuotantosuuntien muutosten vuoksi.

Kasvava tarjonta vientimarkkinoilla on luonut laskupaineita massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden hintoihin. Kartongin tuotantokapasiteetti kasvaa päämarkkinoilla Euroopassa, jossa lisätään etenkin taivekartongin tuotantoa. Tänä vuonna Suomen kartongin viennin keskimääräisen yksikköhinnan arvioidaan alenevan 3 prosenttia ja ensi vuonna jäävän lähelle kuluvan vuoden tasoa. Sellun hintavaihtelut ovat maailmanmarkkinoilla perinteisesti suuria, ja tänä vuonna lehtisellun hintaa on alentanut tarjonnan kasvu. Suomelle tärkeän havusellun hinnanolasku näyttää taittuneen, mutta alkuvuoden pudotuksen seurauksena Suomen sellun viennin yksikköhinnan arvioidaan jäävän tänä vuonna noin 12 prosenttia alle viime vuoden tason.

Painopapereiden markkinoilla kulutuksen väheneminen aiheuttaa hinnanolaskupaineita. Laskua kuitenkin hidastaa viime vuosien tuotantokapasiteetin sulkemiset sekä Euroopassa että Pohjois-Amerikassa. Kapasiteetin arvioidaan vähenevän myös jatkossa. Markkinoilla on kuitenkin edelleen ylitarjontaa, ja Suomen koko paperin viennin yksikköhintaan ennustetaan hienoista laskua sekä tänä että ensi vuonna.

Metsäteollisuudessa kannattavuus pysyy hyvänä tutuilla toimialoilla

Kotimaisen metsäteollisuuden kannattavuuden ennakoitaan säilyvän kuluvana vuonna edellisvuoden tasolla. Erityisen hyvässä vedossa jatkavat sellu, kartonki ja vaneri. Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden syömähampaana jo useita vuosia toimineen sellun euromääräinen vientihinta laskee viime vuodesta, mutta vastaavasti sellun tuotanto- ja vientimäärät kasvavat, kun erilaisten laajennus- ja pullokaulainvestointien kohteena olleet tehtaat saadaan täyteen vauhtiin. Samaan aikaan sellun

tärkeimpien tuotantopanosten eli raakapuun, kemikaalien ja työvoiman hinnat pysyvät pääosin ennallaan tai jopa hieman laskevat. Myös kartongin tuotannon kannattavuus säilyy hyvällä tasolla vuonna 2016, vaikka kartongin keskimääräisen vientihinnan ennustetaankin hieman laskevan. Sellun hinnan aleneminen tukee osaltaan myös paperien kannattavuuden säilymistä entisellä tasolla.

Vientimäärien ennätysellisyydestä huolimatta sahateollisuuden kannattavuus hieman heikenee tänä vuonna. Kannattavuutta painaa varsinkin mäntysahatavaran vientihintojen aleneminen kiristyneen hintakilpailun myötä. Toisaalta tärkeimmän tuotantopanoksen eli havutukin hinnan vaikiintuminen kotimaassa edesauttaa sahateollisuuden kannattavuuden säilymistä lähes vuoden 2015 tasolla. Vanerin tuotannon kannattavuus säilyy hyvänä.

Vuonna 2017 kannattavuuden ennustetaan säilyvän lähellä kuluvan vuoden tasoa kaikissa metsäteollisuuden päätuotteissa eli sellussa, paperissa, kartongissa, sahatavarassa ja vanerissa. Vientihintoihin ei ennusteta suuria muutoksia ja työvoimakustannusten ennakoidaan jopa alenevan kotimaassa. Sellun ja kuusisahatavaran osalta suurimmat epävarmuudet liittyvät Aasian ja erityisesti Kiinan markkinoihin, mäntysahatavaralla taas Britannian talouskehitykseen ja punnan kurssiin samoin kuin Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan poliittiseen tilanteeseen.

Teollisuuspuun hakkuut vastaavat lisääntyneitä raaka-ainetarvetta

Investointien, metsäteollisuustuotteiden tuotannon lisäyksen sekä kasvavan raaka-ainetarpeen myötä teollisuuspuun kuluvan vuoden hakkuut kasvavat 2 prosenttia 59,5 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsien hakkuut kasvavat 3 prosenttia. Yhtiöiden ja Metsähallituksen hakkuut pienenevät hieman. Kuusisahatavaran viennin veto nostaa kuusitukin keskimääräistä kantohintaa prosenttiin, ja kuusikuitupuun aleneva kantohintakehitys kääntyy 3 prosentin nousuun. Mänty- ja koivutukin samoin kuin myös mänty- ja koivukuitupuun kantohinnat laskevat 1–2 prosenttia. Raakapuun tuonti kasvaa 5 prosenttia vuodentakaisesta 9,6 miljoonaan kuutiometriin.

Vuonna 2017 havukuitupuun kysyntä kasvaa sellun tuotannon kasvun myötä. Kuitupuun hakkuiden ennustetaan kasvavan 4 ja tukkipuun hakkuiden 3 prosenttia. Mäntykuitupuun kantohinta vahvistuu 3 prosenttia, ja mäntysahatavaran kysynnän kohentumisen myötä myös mäntytukin kantohinta nousee. Muutoin kantohintojen muutokset ovat vähäisiä. Raakapuun tuonti vähenee 3 prosenttia.

Yksityismetsien teollisuuspuun hakkuiden tilastoidussa määrässä on tapahtunut tasomuutos, joka johtuu siitä, että puunostajiksi luetaan nykyisin myös metsänhoitoyhdistykset. Toistaiseksi muutos koskee hakkuiden vuositilastoa ja kuukausitilastoon metsänhoitoyhdistykset tulevat mukaan vasta vuoden 2017 alusta.

Metsätalouden hehtaariohtainen liiketulos nousee 2017

Vuonna 2015 yksityismetsien teollisuuspuun hakkuut kasvoivat 48 miljoonaan kuutiometriin, ja yksityismetsien bruttokantorahatulot nousivat 1,7 miljardiin euroon. Tulot nousivat, vaikka kantohinnat laskivat 1,3–2,5 prosenttia lehtitukkia lukuun ottamatta. Tulojen odotetaan pysyvän samalla tasolla tänä vuonna ja nousevan hieman vuonna 2017.

Vuonna 2015 yksityismetsätalouden investoinneista on käytössä vasta puutteelliset ennakkotiedot. Arvion mukaan investoinnit olisivat olleet noin 200 miljoonaa euroa metsänomistajien oma työ mukaan luettuna. Investointien ennustetaan tänä vuonna laskevan noin 195 miljoonaan euroon, ja nousevan yli 210 miljoonaan euroon vuonna 2017. Bruttokantorahatulojen nousu ja investointien aleneminen nostivat viime vuonna yksityismetsätalouden liiketuloksen ennakkotietojen mukaan yli 110 euroon hehtaarilta. Tulos pysy samalla tasolla vuonna 2016 ja nousee yli 115 euroon vuonna 2017.

Metsäteollisuus työllistää lisää

Vaikka metsäteollisuuden alatoimialojen välillä työllisyyskehitys vaihteli, vuonna 2015 metsäteollisuuden työllisten määrä kasvoi 2 prosenttia 39 500 henkilöön. Saha-, puulevy- ja rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin valmistuksessa työllisyys parani, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisyys heikkeni. Vuonna 2016 työllisten määrän arvioidaan nousevan 41 400 henkilöön. Saha- ja puulevy-, rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisyyden arvioidaan kohenevan, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä jatkaa laskuaan vuoden 2015 tasolta. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2017 metsäteollisuuden työllisten kokonaismäärä kasvaa edelleen kuluvan vuoden tasolta.

Vuonna 2015 metsätalous työllisti 22 900 henkilöä. Energianpuun korjuun vähentyminen ja pitkään jatkunut työvoimarakenteen muutos laskevat metsätalouden työllisten määrän 22 700 henkilöön vuonna 2016. Vaikka teollisuuspuun hakkuiden odotetaan kasvavan vuonna 2017, fossiilisten polttoaineiden hintojen kehitys sekä mahdollisesti lämpimät talvet tuovat energiapuun kysyntään ja korjuuseen epävarmuutta. Metsätalouden työllisten määrän oletetaan pysyvän 2017 vuoden 2016 tasolla.

Energiapolitiikan hapuilu heijastuu metsäbioenergian käyttöön

Tavallista leudommat talvet ovat vähentäneet metsäenergian käyttöä jo kahtena vuonna peräkkäin, mutta edellisvuotta viileämpi sää talvikuukausina on hieman lisännyt käyttöä alkuvuonna 2016. Metsäenergian käytön ennustetaankin kasvavan tänä vuonna 8,2 miljoonaan kuutiometriin. Kivihiilen alhainen maailmanmarkkinahinta, päästöoikeuksien matala hintataso sekä epävarmuudet EU:n tukipolitiikassa hidastavat investointipäätöksiä ja jarruttavat edelleen metsäenergian kasvua. Metsähakkeen keskimääräisen laitoshinnan arvioidaan pysyvän viime vuoden tasolla 21,3 eurossa megawattitunnilta. Vuonna 2017 hinnan ennustetaan pysyvän samalla tasolla.

Pellettien kulutus Suomessa kasvaa tänä vuonna kymmenen prosentin vuosivauhdilla ja uusia laitoksia suunnitellaan ja rakennetaan. Puupellettien tuotannon Suomessa arvioidaan sen sijaan pysyvän viime vuoden tasolla eli noin 300 000 tonnissa. Ensi vuonna kasvavan kulutuksen ja kysynnän myötä pellettien tuotanto nousee 3–4 prosenttia.

Ennusteiden perusteet ja riskit

Metsäsektorin suhdannekatsauksessa tuotetaan tietoa metsäsektorin nykytilanteesta ja lähiajan näkymistä. Ennusteet perustuvat julkisiin tilastoihin, maailmantalouden kehitysennusteisiin, eri lähteistä saatavaan metsäsektorin markkinainformaatioon sekä Luonnonvarakeskuksessa tehtäviin tutkimuksiin. Ennusteiden tekemisessä käytetään niin sanottua johdetun kysynnän periaatetta, jolloin kotimaan ja vientimarkkinoiden talouskehitysten vaihteluiden oletetaan heijastuvan metsäteollisuustuotteiden kysynnän kautta metsäteollisuuden tuotantoon ja kotimaan puumarkkinoille. Myös metsäsektorin toimintaympäristön muutosten ja valtion taloudellisten ohjauskeinojen vaikutuksia on huomioitu ennusteita tehtäessä. Ennustettua huonompi talouskehitys alentaisi Suomen metsäteollisuuden vientihintoja, tuotantoa ja kannattavuutta verrattuna tässä esitettyihin ennusteisiin. Metsäteollisuudesta vaikutukset leviäisivät puun kysynnän alentuessa myös raakapuumarkkinoille, metsätalouden työllisyyteen ja yksityismetsätalouden kannattavuuteen. Tällöin Suomen metsäsektorin kehitys jäisi nyt esitettyjä ennusteita heikommaksi.

Käsitys maailmantalouden ja vientimarkkinoiden talouskehityksestä muodostetaan eri organisaatioiden (esimerkiksi OECD, IMF, ETLA, Nordea, Suomen Pankki) ennusteiden perusteella. Tämän katsauksen ennusteet perustuvat syys–lokakuun 2016 tietoihin metsäsektorista ja ennusteisiin maailmantalouden kehityksestä vuosille 2016–2017. Metsäsektorin ennusteet vastaavat tutkijoiden käsitystä todennäköisimmästä kehityksestä. Ne ovat piste-ennusteita ja pohjautuvat vientimarkkinoiden kasvuennusteisiin sekä muihin taustaoletuksiin markkinoiden kehityksestä.

Maailmankauppaan ja talouteen vaikuttavat suurimmat epävarmuustekijät kuluvan loppuvuoden aikana ja ensi vuonna ovat lähinnä poliittisia. Euroopassa pidetään useita vaaleja, joiden edellä poliittinen retoriikka voi heijastua markkinoille epävarmuuden kasvuna. Yhdysvalloissa suuri kysymysmerkki on marraskuun presidentinvaalien jälkeen harjoitettava politiikka, joka voi vaikuttaa maailmankauppaan, valuuttakursseihin ja koko globaalin talouden kehitykseen. Myös Yhdysvaltojen keskuspankin rahapolitiikan muutosten ajoitus sekä eri talouksissa olevien velkakuplien mahdolliset puhkeamiset voivat vaikuttaa globaaliin talouteen. Euroalueella on viime viikkoina herännyt huoli pankkisektorilla piilevissä ongelmissa. Lähi-idän tapahtumien ja Venäjän toimien ennakoiti on aina vaikeaa.

Keskeiset ennustemuuttujat 2016–2017.*

Ennustemuuttujat	2015	2016e	
		%muutos	
Sahatavaran tuotanto	-3	6	2
Sahatavaran vienti	5	8	1
Sahatavaran vientihinta	-4	-2	1
Vanerin tuotanto	-1	1	2
Vaneri vienti	-2	0	2
Vanerin vientihinta	2	1	0
Sellun tuotanto	2	4	4
Sellun vienti	4	8	3
Sellun vientihinta	8	-12	-1
Paperin tuotanto	-3	-8	-4
Paperin vienti	-2	-8	-5
Paperin vientihinta	2	-1	-1
Kartongin tuotanto	4	6	5
Kartongin vienti	9	6	3
Kartongin vientihinta	0	-3	-1
Teollisuuspuun hakkuut	-3	2	4
Puun tuonti (sis. hakkeen)	-7	5	-6
Tukkipuiden kantohinnat			
Mänty	-2	-2	1
Kuusi	-3	1	0
Koivu	0	-1	0
Kuitupuiden kantohinnat			
Mänty	-1	-1	3
Kuusi	-2	3	-1
Koivu	-2	-1	1

*hintamuutokset nimellisiä.

1. Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys

1.1. Kansainvälinen talous

Jari Viitanen

Kuluvan vuoden pienen notkahduksen jälkeen maailmantalouden ennakoitaan kasvavan ensi vuonna jo ripeämmin. Euroalueella finanssikriisistä toipuminen jatkuu, vaikka ensi vuonna talouskasvu hieman hidastuu. Britannian kansanäänestyksen tuloksen Euroopan unionista eroamisen puolesta (Brexit) odotetaan vaikuttavan pääsääntöisesti vain brittien omaan talouteen kasvua hidastaen, mutta epävarmuuden ja epäsuorien vaikutusten välittymistä euroalueelle ei voida kokonaan sulkea pois. Kiinassa talouden kasvu hidastuu odotetusti rakenteellisten uudistusten myötä ja Japanissa kasvu pysyy edelleen melko vaisuna. Suurista kehittyvistä talouksista ainoastaan Intian talouden kasvunopeuden ennakoitaan tänä vuonna pysyvän lähes viime vuoden tasolla.

Ensi vuonna raaka-aineiden ja öljyn maailmanmarkkinahintojen ennakoitaan hieman nousevan, mikä lisää kehittyvien maiden vientituloja ja vahvistaa niiden talouskasvua. Myös Venäjän ja Brasilian talouksien odotetaan kääntyvän hitaaseen kasvuun parin taantumavuoden jälkeen. Vaikka Yhdysvalloissa eletään jo lähes täystyöllisyyden aikaa ja rahapolitiikan ennakoitaan hieman kiristyvän, Yhdysvaltojen talous kasvaa ensi vuonna hieman kuluvaan vuoteen nopeammin. Yhdysvaltojen keskuspankki (FED) kuitenkin seuraa tarkasti maan ylikuumenevien työmarkkinoiden ja inflaation kehitystä sekä talouden muita mittareita, sillä rahapolitiikan kiristäminen ja koronnostot vaikuttaisivat dollarin vahvistumisen kautta myös vientiä heikentävästi.

Maailmankauppaan ja -talouteen vaikuttavat suurimmat epävarmuustekijät kuluvan loppuvuoden aikana ja ensi vuonna ovat lähinnä poliittisia. Euroopassa pidetään useita vaaleja, joiden edellä poliittinen retoriikka voi heijastua markkinoille epävarmuuden kasvuna. Yhdysvalloissa suuri kysymysmerkki on marraskuun presidentinvaalien jälkeen harjoitettava politiikka, joka voi vaikuttaa maailmankauppaan, valuuttakursseihin ja koko globaalin talouden kehitykseen. Myös Yhdysvaltojen keskuspankin rahapolitiikan muutosten ajoitus sekä eri talouksissa olevien velkakuplien mahdolliset puhkeamiset voivat vaikuttaa globaaliin talouteen. Lähi-idän tapahtumien ja Venäjän toimien ennakointi on aina vaikeaa.

Metsäteollisuustuotteiden vientitulot kasvoivat 2015

Vuonna 2015 Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin nimellinen kokonaisarvo kasvoi 3 prosenttia edellisvuodesta 11,59 miljardiin euroon. Kun samaan aikaan Suomen koko tavaraviennin nimellinen arvo supistui lähes 4 prosenttia, metsäteollisuustuotteiden osuus Suomen koko tavaraviennistä kasvoi puolitoista prosenttiyksikköä edellisvuodesta 21,5 prosenttiin korostaen metsäsektorin merkitystä Suomen kansantaloudelle. Vaikka paperin vientimäärät supistuivat pari prosenttia, siitä saatavat vientitulot kasvoivat prosentin viennin yksikköhintojen nousun myötä. Paperista saadut vientitulot kattoivat 39 prosenttia metsäteollisuustuotteiden koko viennin arvosta, mikä oli prosenttiyksikön vähemmän kuin vuonna 2014. Massasta saadut vientitulot kasvoivat 12 prosenttia sekä vientimäärien että -hintojen nousun myötä. Kartongin viennin arvon 8 prosentin kasvua selittää vientimäärien kasvu Suomesta. Puutuoteteollisuudessa viennin kehitys oli viime vuonna kaksijakoinen. Sahatavaran 5 prosentin vientimäärien kasvun kääntöpuolena oli viennin yksikköhintojen 4 prosentin lasku. Vaneerin viennin arvo pysyi lähes ennallaan edellisvuodesta vientimäärien supistuttua, mutta viennin yksikköarvon nousua.

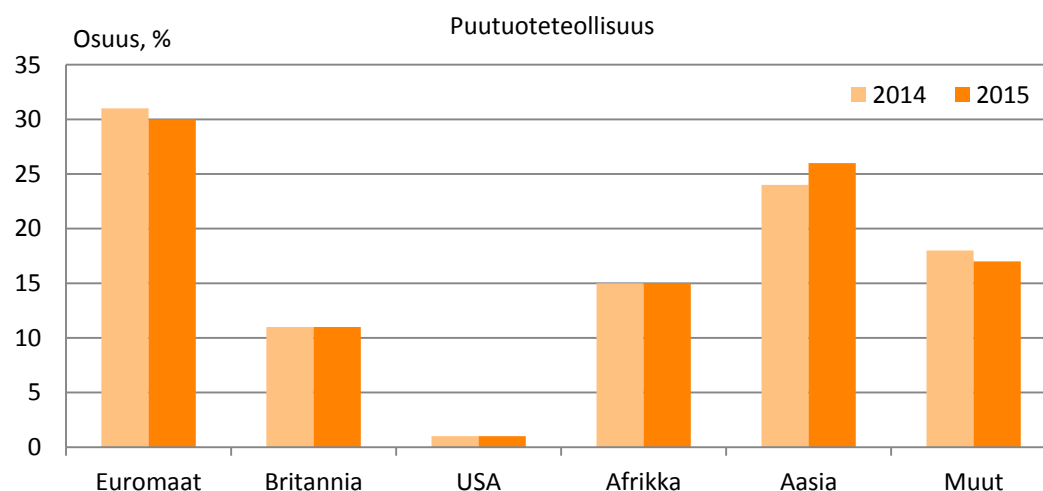
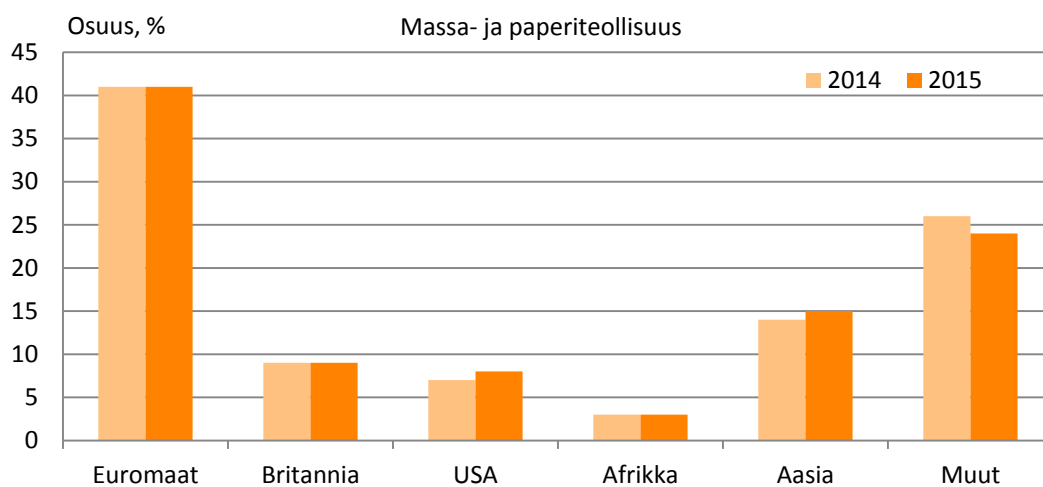
Metsäteollisuuden viennistä kertyvät tulot ovat alueittain tarkasteltuna melko vakiintuneita eikä perättäisten vuosien välillä yleensä ole suuria eroja. Alueiden sisällä on kuitenkin vuosittaista vaihtelua erityisesti puutuoteteollisuuden vientituotteiden osalta. Vuonna 2015 kuusisahatavaran kasva-

neet vientimäärät Kiinaan nostivat Aasian osuutta pari prosenttiyksikköä puutuoteteollisuuden vientitulojen lähteenä. Puutuoteteollisuudessa Aasia onkin vähitellen hivuttautumassa lähes yhtä tärkeäksi vientialueeksi euroalueen kanssa. Myös massan toimitukset Kiinaan kasvoivat samalla kun myös viennin yksikköhinta nousi edelliseen vuoteen verrattuna. Euroalueella tärkein yksittäinen vientikohde vuonna 2015 oli Saksa, josta saadut tulot kattoivat 16 prosenttia metsäteollisuustuotteiden koko viennin arvosta. Britannian vastaava osuus oli hieman alle 10 prosenttia.

Hidasta kasvua lähivuosina

Vuosituhaten vaihteen kiivaan kasvuvaiheen jälkeen maailmantalous on siirtynyt hitaamman kasvun aikakaudelle, jonka uskotaan jatkuvan myös lähitulevaisuudessa. Vuonna 2015 maailmantalous kasvoi 3,1 prosenttia. Kehittyvissä talouksissa eletään edelleen finanssikriisin jälkimainingeissa, jossa jo valmiiksi mittavat velkataakat rajoittavat finanssipolitiikan käyttöä elvytykseen. Keskuspankkien rahapoliittiset aseet alkavat myös olla jo täyskäytössä korkotason ollessa valmiiksi negatiivinen ja määrällisen elvytyksen lisääminen toisi lähinnä vain marginaalista helpotusta markkinoille. Keskuspankit ovat osin myös haluttomia ottamaan lisävastuuta talouskasvun vauhdittamisesta, sillä se vähentäisi poliittista painetta talouksien rakenteellisiin uudistuksiin, jotka kuitenkin pitkällä aikavälillä loisivat terveemmän pohjan talouskasvun jatkumiselle. Kehittyvät maat puolestaan ovat kärsineet alhaisista raaka-aineiden ja öljyn maailmanmarkkinahinnoista.

Vuonna 2016 maailmantalouden kasvuvauhdin ennakoidaan hidastuvan noin kolmeen prosent-

Suomen metsäteollisuuden viennin arvon jakautuminen 2014 ja 2015. Lähteet: Tulli ja Luke.

tiin. Yhdysvallat on toiminut maailmantalouden kasvun moottorina jo parin vuoden ajan, mutta tällä hetkellä Yhdysvalloissa mahdollisesti eletään jo nousukauden huippua, jolloin merkittävää lisäveto-apua maailmantaloudelle ei ole enää odotettavissa. Euroalueella finanssikriisistä toipuminen jatkuu hitaasti ja talouden kasvu on lähinnä yksityisen sektorin ja erityisesti kulutuksen varassa. Vaikka viimeisimpien arvioiden mukaan Britannian kansanäänestyksen tulos Euroopan unionista eroamisen puolesta (Brexit) vaikuttaa pääsääntöisesti vain brittien omaan talouteen, epävarmuuden ja epäsuorien vaikutusten välittymistä euroalueelle ei voi sulkea pois. Myös pankkisektorin kaikkia ongelmia euroalueella ei ole vielä ratkaistu. Kiinassa talouden kasvu hidastuu odotetusti rakenteellisten uudistusten myötä ja Japanissa kasvu pysyy edelleen melko heikkona. Suurista kehittyvistä talouksista ainoastaan Intian talouden kasvunopeuden ennakoidaan pysyvän lähes viime vuoden tasolla.

Ensi vuonna raaka-aineiden ja öljyn maailmanmarkkinahintojen ennakoidaan hieman nousevan. Tämä lisää kehittyvien maiden vientituloja ja vahvistaa niiden talouskasvua. Myös Venäjän ja Brasilian talouksien odotetaan kääntyvän hitaaseen kasvuun parin taantumavuoden jälkeen. Vaikka Yhdysvalloissa eletään jo lähes täystyöllisyyden aikaa ja rahapolitiikan ennakoidaan hieman kiristyvän, Yhdysvaltojen talouden odotetaan kasvavan hieman kuluvaan vuoteen nopeammin. Yhdysvaltojen keskuspankki (FED) kuitenkin seuraa tarkasti maan ylikuumenevien työmarkkinoiden ja inflaation kehitystä sekä talouden muita mittareita, sillä kiristykset ja koronnostot vaikuttaisivat dollarin vahvistumisen kautta myös vientiä heikentävästi. Euroalueella talouskasvu hieman hidastuu. Brexitin vaikutukset Britannian talouteen ovat edelleen epävarmoja, mutta kasvun kuitenkin ennakoidaan selvästi hidastuvan. Tuoreimmassa talousennusteissa maailmantalouden kasvun arvioidaan olevan 3–3,5 prosenttia vuonna 2017.

Euroalueen kasvu yksityisen kulutuksen varassa

Finanssikriisin jälkeinen talouskasvu euroalueella on ollut kokonaisuudessaan melko vaatimatonta. Vuonna 2013 alkanut nousujohteinen kasvu tasaantui vuoden 2015 puolivälissä ja vuoden loppupuolella neljännesvuosittaiset kasvuprosentit pysyivät parissa prosentissa vuodentakaisiin lukuihin verrattuna. Kasvun taustalla oli erityisesti Euroopan keskuspankin (EKP) tammikuussa 2015 aloittama laaja arvopapereiden osto-ohjelma ja rahapoliittinen elvytys sekä yksityisen kulutuksen elpyminen. Myös vienti piristyi lievästi, mitä auttoi jo vuonna 2014 alkanut euron heikentyminen dollariin nähden. Vuonna 2015 euroalueen talous kasvoi 1,7 prosenttia.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä euroalueen talous kasvoi 0,3 prosenttia viime vuoden viimeiseen neljännekseen ja 1,2 prosenttia vuodentakaiseen aikaan verrattuna. EKP jatkoi elvytystään maaliskuussa 2016, jolloin arvopapereiden osto-ohjelmaa laajennettiin, ohjauskorko laskettiin noltaan sekä jo ennestään negatiivisia pankkien yli yön talletuskorkoja keskuspankkiin alennettiin. Euroalueen kasvu on tästä huolimatta hiipunut kesää kohden, sillä toisella neljänneksellä kasvua ei enää ollut lainkaan edelliseen neljännekseen verrattuna. Hiipumisen taustalla on erityisesti Italian ja Ranskan talouskasvujen pysähtyminen sekä Espanjassa kasvun hidastuminen. Juhannuksen aikaan Britannian kansanäänestyksen tulos EU:sta eroamisen puolesta vaikutti hetkellisesti korkoihin, pörssiin sekä valuuttakursseihin. Markkinat kuitenkin rauhoittuivat nopeasti. Vaikka epävarmuuden lisääntymisen ja psykologisten tekijöiden merkitystä ei voida vähätellä, Brexitin ei ennakoita vaikuttavan merkittävästi euroalueen talouskehitykseen. Vuonna 2016 euroalueen talouskasvuksi arvioidaan 1,5–1,7 prosenttia. Kasvu nojaa vahvasti yksityisen kulutuksen lievään kasvuun, jota tukevat alhainen korkotaso, matala inflaatio, hitaasti parantuva työllisyyskehitys, luottamuksen kohoaminen sekä ostovoiman nousu. Euroalueen vienti sen sijaan ei edelleenkään vedä kunnolla maailmankaupan lievästi hiipuessa, eivätkä investoinnit ole vielä käynnistyneet odotetusti.

Vuoden 2017 maaliskuussa EKP:n arvopapereiden osto-ohjelma päättyy. Markkinoilla kuitenkin pidetään selvyytenä, että rahapoliittinen elvytys tulee tavalla tai toisella jatkumaan ja korot pysyvät alhaalla. Keskuspankki ei myöskään rahapoliittikkaa kiristämällä halua tietoisesti vahvistaa euron arvoa ja heikentää viennin edellytyksiä euroalueen ulkopuolelle. Talouskasvu euroalueella jatkuu

vuonna 2017 lähes kuluvan vuoden vauhtia yksityisen kulutuksen toimiessa edelleen tärkeimpänä kasvun lähteenä, vaikka kotitalouksien ostovoiman kasvua rajoittaakin hitaasti kiihtyvä inflaatio. Euroalueen sisällä maittaiset kasvuerot pysyvät suurina ja suurimmat uhkakuvat ovat poliittisia. Useassa Euroopan maassa (Italia, Alankomaat, Ranska) järjestetään tänä ja ensi vuonna vaaleja. Poliittiseen retoriikkaan kuuluu antaa epärealistisia ja katteettomia lupauksia, jotka voivat vaikuttaa markkinoihin ja lisätä epävarmuutta. Myös EU:n ja Britannian välisten Brexit-neuvotteluiden alkaminen voi tuoda yllätyksiä, jotka heijastuvat markkinoille.

Baltian maat ovat vähitellen pääsemässä eroon talouspakotteiden ja Venäjän kysynnän heikkouden aiheuttamista vientiongelmistä. Virossa ja Liettuaassa talouskasvu on painottunut kotimaisiin kysyntätekejiin, kun taas Latviassa myös viennin veto on pitänyt talouskasvua yllä. Vuonna 2016 Baltian maiden taloudet kasvavat 1,5–2,5 prosenttia. Ensi vuonna talouskasvu kiihtyy 2,5–3 prosenttiin.

Britanniassa epävarmuutta, Ruotsin talouskasvu hidastuu

Britannian kansanäänestyksen lopputulos Euroopan unionista eroamisesta yllätti markkinat hetkellisesti juhannuksen aikaan. Analyysit kesän ja alkusyksyn aikana ovat kuitenkin osoittaneet, että suurimmat vaikutukset kohdistuvat todennäköisesti vain Britannian omaan talouteen. Englannin keskuspankki ilmoitti elokuussa mittavista rahapoliittisista toimista, joilla pyritään piristämään kokonaisyksyntää, vahvistamaan yleistä luottamusta sekä estämään punnan vahvistuminen. Alkuvuoden hyvän talouskehityksen vuoksi Brexitin vaikutukset eivät vielä näy täysimääräisinä tänä vuonna, sillä viime vuoden 2,3 prosentin kasvu hidastuu Britanniassa 1,7–1,9 prosenttiin vuonna 2016. Pitkällä aikavälillä Brexit kuitenkin heikentää Britannian talouden kehitystä. Vaikutukset näkyvät jo ensi vuonna, jolloin kasvu hidastuu 0,5–1,5 prosenttiin. Brexitiin, eroamiseen liittyviin neuvotteluihin ja politiikkaan liittyy kuitenkin paljon epävarmuutta lähivuosina, ja markkinat voivat reagoida voimakkaasti.

Ruotsi on finanssikriisin jälkeen pärjännyt huomattavasti muuta Eurooppaa paremmin. Vuonna 2015 Ruotsin talous kasvoi 4,1 prosenttia, mikä oli kaksi kertaa nopeampaa kuin Euroopan unionin keskimääräinen talouskasvu. Heikon kruunun tukeman viennin lisäksi Ruotsin talouskasvu on viime vuosina perustunut yksityisen kulutuksen kasvuun. Myös investoinnit ovat parin viime vuoden aikana kasvaneet voimakkaasti. Kuluvan vuoden alussa viennin veto on kuitenkin hidastunut. Yksityisen kulutuksen ja investointien vahva vire sen sijaan on jatkunut. Vuonna 2016 Ruotsin talous kasvaa arviolta noin kolmen prosentin vauhtia. Vaikka Britannia on metsäteollisuustuotteiden lisäksi tärkeä kaupakumppani Ruotsille myös muun viennin osalta, Brexitin ei odoteta vaikuttavan merkittävästi kokonaisvientiin, vaan kuluvan vuoden notkahduksen jälkeen Ruotsin vienti elpyy ensi vuonna maailmankaupan lievän piristymisen myötä. Yksityisen kulutuksen kasvua kuitenkin rajoittaa kotitalouksien ostovoiman kasvun hidastuminen. Myös rahapolitiikka ei ole yhtä elvyttävää kuin aiemmin, vaikka Ruotsin keskuspankki yrittääkin toimillaan pidätellä kruunun liiallista vahvistumista. Vuonna 2017 Ruotsin talouden ennakoitaan kasvavan noin kahden prosentin vuosivauhtia.

Kiinan talouden rakennemuutos etenee

Kiinan talous kasvoi 6,9 prosenttia vuonna 2015. Kiinassa on jo vuosien ajan johdonmukaisesti harjoitettu talouspoliittista ohjausta vienti- ja investointivetoista taloudesta kohti kotimaiseen kysyntään ja yksityiseen kulutukseen perustuvaa hitaampaa kasvua. Kuluvan vuoden ensimmäisen puoliskon talousluvut osoittavat, että tavoite etenee. Bruttokansantuotteen 6,7 prosentin kasvu alkuvuonna 2016 perustui erityisesti yksityisen kulutuksen ja palveluiden kasvuun. Vientiä puolestaan rajoittaa maailmankaupan vaimeus, heikko kysyntä ja osittain myös kilpailukyvyyn heikkeneminen kohonneiden kustannusten vuoksi. Myöskään yksityiset investoinnit eivät ole enää kasvaneet aiempien vuosien tapaan. Kiinassa taustalla olevat rakenteelliset ongelmat, kuten korkea velkaantuminen sekä asunto-markkinoilla mahdollisesti piilevän kuplan puhkeaminen, voivat toteutuessaan kuitenkin heikentää

merkittävästi kasvuennusteita, vaikka aktiivisella raha- ja finanssipolitiikalla julkinen valta pyrkiikin pitämään talouskehityksen kontrollissa. Vuonna 2017 Kiinan talouden kasvu hidastuu 6,2–6,4 prosenttiin.

Japanissa talous kasvoi viime vuonna 0,5 prosenttia. Kuluvan vuoden alkupuolella talouskehitys oli vielä ripeää ja ylitti markkinaodotukset. Kesään mennessä kasvu oli kuitenkin hiipunut jo lähelle nollaa. Muiden maiden tapaan vain yksityisen kulutuksen kasvu on pitänyt talouden kasvua yllä. Viennin vaisuutta selittää jo vuoden 2015 kesällä alkanut jenin vahvistuminen maailmankaupan heikon kysynnän lisäksi. Talouden elvyttämiseksi Japanin hallitus aloitti kesällä mittavan elvytysohjelman, jolla rahoitetaan muun muassa infrastruktuurin rakentamista, nostetaan työn tuottavuutta ja lisätään työn tarjontaa. Kesälle 2017 aiottua arvonlisäveron nostoa on siirretty vuodelle 2019. Myös keskuspankin rahapoliittinen elvytys on ollut äärimmäisen laajaa. Syksyn ja ensi vuoden aikana elvytyspakettien odotetaan vaikuttavan ja Japanin talouden kasvavan 0,5 prosenttia vuonna 2016. Ensi vuoden kasvuksi talousennusteet arvioivat 0,2–1 prosenttia.

Egyptissä talouden arvioidaan kasvavan tänä ja ensi vuonna hieman yli 4 prosentin vauhtia. Algeriassa kasvu hidastuu kuluvan vuoden noin neljästä prosentista kolmeen prosenttiin ensi vuonna. Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa levottomuudet ja poliittiset muutokset pitävät kuitenkin yllä epävarmuutta, mikä voi heijastua nopeastikin alueiden talouskehityksiin.

Venäjän talous kääntymässä hitaaseen kasvuun

Vuoden 2007 jälkeen Venäjän talouden kasvu on hidastunut vuodesta toiseen. Energiatuotteiden viennistä riippuvan talouden kehitys on vahvasti sidoksissa öljystä ja raaka-aineista saataviin vientituloihin, ja vuonna 2014 alkanut öljyn maailmanmarkkinahintojen raju pudotus johti Venäjän talouden 3,7 prosentin supistumiseen vuonna 2015. Ilman ruplan heikkenemisen neutralisoivaa vaikutusta vientitulojen ja talouden romahdus olisi ollut huomattavasti syvempi. Voimakasta alamäkeä ovat osaltaan lisänneet länsimaiden Venäjälle asettamat talouspakotteet sekä Venäjän omat vastapakotteet.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Venäjän talous supistui 1,2 prosenttia vuodentakaisesta. Kesän aikana kokonaistuotanto on edelleen supistunut ja kuluttajien luottamusta mittaavat indikaattorit ovat kaukana pitkän ajan keskiarvoista. Kevään jälkeen öljyn maailmanmarkkinahinta on kuitenkin kääntynyt nousuun, mikä vientitulojen lisäyksen kautta parantaa talouden edellytyksiä, joskin vaikutukset välittyvät talouteen viiveellä. Yleisesti talousanalyysissä kuitenkin arvellaan, että talouden pohja on saavutettu ja hidas käänne nousuun alkaisi jo loppuvuoden aikana. Vuonna 2016 Venäjän talous kuitenkin supistuu edelleen noin prosentin.

Ruplan kurssi seuraa melko tarkasti raakaöljyn maailmanmarkkinahintaa ja öljyn kallistumisen myötä ruplan ennakoitaan hieman vahvistuvan tulevaisuudessa. Tämä vaikuttaa myös kuluttajahintoihin, sillä suuri osa maan kulutustavaroista on tuontiperäistä, jolloin ruplan hinnan suhteellinen vahvistuminen alentaa tuontihintoja ja parantaa kotitalouksien ostovoimaa. Vaikka ulkoisten tekijöiden vuoksi Venäjän taloudessa on odotettavissa käänne parempaan, maan sisäiset tekijät eivät edelleenkään tue talouden pitkäaikaista kehitystä. Liiketoimintaympäristöön liittyvä epävarmuus, poliittinen päätöksenteko ja yleinen ennakoimattomuus eivät luo kannusteita pitkäaikaisiin investointeihin, joita Venäjä tarvitsisi muuttaakseen maan yksipuolista teollisuusrakennetta. Vaikka talouspakotteiden jatkuminen tällä hetkellä vaikuttaa todennäköiseltä, ilman niitäkin Venäjän talouden arvioidaan kasvavan hitaasti lähivuosina. Vuonna 2017 Venäjän talouden ennakoitaan kasvavan noin prosentin.

Yhdysvalloissa paljon kysymysmerkkejä talouteen liittyen

Yhdysvaltojen talous kasvoi 2,6 prosenttia vuonna 2015. Yhdysvalloissa yksityinen kulutus on keskeisessä asemassa talouden kehitystä arvioitaessa, sillä sen osuus Yhdysvaltojen bruttokansantuotteesta on noin 70 prosenttia. Kotitalouksien varallisuusasemaa ja kulutusedellytyksiä ovat viime vuosina parantaneet Yhdysvaltojen keskuspankin elvyttävä rahapolitiikka ja korkotason alhaisuus, asunto-markkinoiden elpyminen, pörssikurssien nousu, energiatuotteiden alhainen hintataso sekä parantunut työllisyyskehitys. Vuositasolla mitattuna Yhdysvaltojen talouden kasvu on kuitenkin hidastunut jo vuoden 2015 alusta saakka jokaisella vuosineljänneksellä edelliseen neljännekseen verrattuna. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä talous kasvoi 1,6 prosenttia ja toisella neljänneksellä 1,2 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Vienti ei ole vetänyt dollarin kallistumisen vuoksi ja energian halvat hinnat eivät ole kannustaneet energia-alaa investoimaan. Tuoreimpien talousennusteiden ja suhdannebarometrien mukaan Yhdysvaltojen talous kuitenkin selviää kuluvaan syksyn aikaan notkahduksesta ja kasvu piristyy loppuvuotta kohden. Kuluvaan vuoden 1,5–1,8 kasvun jälkeen Yhdysvaltojen talous kasvaa pari prosenttia vuonna 2017.

Yhdysvaltojen talouteen liittyy kuitenkin useita epävarmuustekijöitä, jotka voivat toteutuessaan muuttaa talouden kuvaa odotettua heikommaksi. Yhdysvaltojen on monissa arvioissa elävän tällä hetkellä lähellä talouden suhdannehuippua. Tästä merkinä on lähes täystyöllisyystila ja joillakin toimialoilla on jo pulaa ammattitaitoisista työntekijöistä. Tämä puolestaan luo paineita palkkatason ja inflaatio-odotusten nousulle, joita FED seuraa muun kustannuskehityksen ohessa. Useissa ennusteissa keskuspankin odotetaan jatkavan maltillisia koronnostoja vielä kuluvaan vuoden puolella. Rahapolitiikan oikea-aikainen ajoitus on kuitenkin vaikeaa, sillä vaikutukset heijastuvat kotimarkkinoiden lisäksi myös valuuttakursseihin ja ulkomaankauppaan. Toinen epävarmuuden kohde on marraskuussa 2016 järjestettävät presidentinvaalit ja niiden jälkeen harjoitettava politiikka. Markkinoiden pelko protektionistisemmasta talouspolitiikasta voisi toteutuessaan johtaa pahimmillaan kauppasotaan ja

Maailmantalouden kasvuennusteita (reaalinen BKT, muutokset prosentteina vuositasolla).

Alue	Osuus Suomen metsäteollisuuden viennin arvosta vuonna 2015, %	Toteutunut BKT % 2015	ETLA 2016e	OECD/IMF 2016e	ETLA 2017e	OECD/IMF 2017e
Metsäteollisuuden vienniosuuksilla painotettu	100,0	2,2	2,2	2,4	2,1	2,4
EU-28	57,9	1,9	1,8	1,9	1,5	1,7
Euroalue	37,6	1,5	1,6	1,7	1,4	1,5
Saksa	16,0	1,5	1,7	1,7	1,3	1,4
Britannia	9,8	2,3	1,9	1,8	1,5	1,1
Ruotsi	4,0	4,1	2,9	3,6	2,0	2,6
Venäjä	3,8	-3,7	-1,2	-0,8	1,0	1,1
Yhdysvallat	6,4	2,6	1,8	1,6	2,0	2,2
Aasia	17,5	4,6	4,6	5,4	4,6	5,3
Japani	4,0	0,5	0,4	0,5	0,9	0,6
Kiina	6,1	6,9	6,6	6,6	6,2	6,2
Muut	14,4					

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 27.9.2016.
Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ennusteet julkaistiin 4.10.2016.

liittovaltion budjetin alijäämän kasvuun. Kotimaassa varallisuusvaikutus esimerkiksi pörssikurssien romahtamisen seurauksena supistaisi nopeasti yksityistä kulutusta. Yhdysvaltojen kysynnän muutokset yhdessä valuuttakurssivaikutusten kanssa puolestaan vaikuttaisivat negatiivisesti koko maailmantalouteen.

Kanadassa talous kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 1,2 prosenttia ja toisella neljänneksellä 0,9 prosenttia vuodentakaisista vastaavista ajankohdista. Toisella neljänneksellä kasvu kuitenkin supistui 0,4 prosenttia ensimmäisestä neljänneksestä kaivosmineraalien, energiatuotteiden sekä koneiden ja laitteiden viennin supistuttua. Vientiä on alkuvuonna haitannut Kanadan dollarin vahvistuminen sekä euroa että Yhdysvaltojen dollaria vastaan. Vaikka kevään jälkeen kurssikehitys on tasaantunut, Kanadan dollarin arvioidaan vielä hieman vahvistuvan loppuvuoden aikana molempiin valuuttoihin nähden. Vuonna 2016 Kanadan talouden ennakoitaan kasvavan viime vuoden vauhtia 1,2 prosenttia. Ensi vuonna kasvu kiihtyy pariin prosenttiin maailmankaupan elpymisen sekä energia- tuotteiden maailmanmarkkinahintojen nousun myötä.

1.2. Kotimaan talous

Jari Viitanen

Suomessa hitaan talouskasvun kausi on käynnistynyt. Sekä tänä että ensi vuonna Suomen talous kasvaa noin prosentin. Kasvu perustuu lähinnä yksityisen kulutuksen ja investointien kasvuun. Rakentaminen on pitkään jatkuneen lamakauden jälkeen elpynyt ja erityisesti asuinrakentaminen kasvaa tänä vuonna. Vienti sen sijaan ei edelleenkään vedä ja sen uskotaan piristyvän vasta vuoden 2017 loppupuolella kilpailukykyopimuksen sekä maailmantalouden kysynnän kasvun myötä.

Talous on vihdoin kääntynyt kasvuun...

Vuonna 2015 Suomen talous irtautui pitkään jatkuneesta taantumasta ja kasvoi 0,2 prosenttia. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Suomen talous kasvoi 1,2 prosenttia vuodentakaisesta ja 0,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisella neljänneksellä talouskehitys kuitenkin hiipui ja kasvua ei ollut lainkaan edelliseen neljännekseen verrattuna. Alkuvuoden talouskasvun taustalla on ollut yksityisen kulutuksen kasvu, ja myös investoinnit ovat hieman piristyneet pitkään jatkuneesta alamäestä. Vienti sen sijaan ei edelleenkään ole vetänyt, sillä vuoden ensimmäisellä puoliskolla Suomen tavaraviennin arvo supistui 5 prosenttia vuodentakaisesta, mikä tosin johtui suurelta osin vientihintojen alenemisesta. Viennin heikkoutena pidetään vientiteollisuuden yksipuolista ja investointitavaroihin painottuvaa rakennetta, heikkoa kustannuskilpailukykyä sekä vientimarkkinoiden vaisua kysyntää.

Talouden hidasta nousua tukee kuitenkin rakennustoiminnan ja erityisesti asuinrakentamisen vilkastuminen alkuvuoden aikana. Elinkeinoelämän keskusliiton syyskuun suhdannebarometrin mukaan rakennusalalla luottamus on kohonnut jo pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella. Vaikka koko teollisuudessa luottamus on edelleen pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella, se on kuitenkin parantunut kesän jälkeen ja tilauskanta on kohentunut. Kone- ja laiteinvestoinnit eivät ole vielä kuitenkaan laaja-alaisesti käynnistyneet joitakin yksittäisiä suurinvestointeja lukuun ottamatta. Tilastokeskuksen syyskuun kuluttajabarometrin mukaan kuluttajien luottamus sekä omaan että yleiseen talouskehitykseen on myös vahvistunut kesän aikana. Yksityinen kulutus kasvaa lähinnä reaalisen ostovoiman kasvun sekä työllisyyden hitaan paranemisen kautta. Vuonna 2016 Suomen talous kasvaa kotimaisten kysyntätekkijöiden vetämänä noin prosentin edellisestä vuodesta.

...mutta kasvu pysyy hitaana lähivuosina

Vaikka Suomelle tärkeiden kauppakumppaneiden talouksien odotetaan kasvavan ensi vuonna kohtuullisella vauhdilla ja myös Venäjällä kysyntä elpyy, Suomen viennin ei ennakoida käynnistyvän kuin aikaisintaan ensi vuoden loppupuolella. Maailmankaupan elpyminen, kysynnän kasvu ja kilpailukyky-sopimuksen tuoma hintakilpailukyvyyn koheneminen parantavat viennin edellytyksiä, mutta suuriin kasvulukuihin viennissä ei edelleenkään päästä. Kotimaassa inflaation lievä kiihtyminen hidastaa kotitalouksien ostovoiman ja käytettävissä olevien tulojen kasvua. Työllisyys paranee hitaasti. Rakentamisen kasvu jatkuu myös ensi vuonna, mutta kokonaisuudessaan investointien kasvu hidastuu hie-man kuluvasta vuodesta. Suomen talouden ennakoidaan lähivuosina kasvavan hitaasti. Vuonna 2017 Suomen talous kasvaa prosentin vuosivauhtia.

Kotimaan talousennusteita.

	Toteutunut 2015	Eta 2016e	Nordea 2016e	Eta 2017e	Nordea 2017e
BKT, %	0,2	1,1	1,0	1,2	0,8
*Vienti, %	-0,2	0,4	-0,4	2,7	1,3
*Yksityinen kulutus, %	1,5	1,3	1,2	0,7	0,4
*Julkisen kulutus, %	0,4	0,3	0,3	0,0	0,2
*Investoinnit	0,7	3,9	2,4	3,4	1,9
Yksityiset	-3,3	4,2	-	3,6	-
Julkiset	-3,9	2,8	-	2,5	-
*Rakentaminen, %	-0,8	3,0	-	3,5	-
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	-0,2	0,5	0,4	1,0	1,2
Työttömyysaste, %	9,3	9,1	9,0	8,9	8,8
Euribor 3kk, %	0,21	-0,2	-0,3	0,0	-0,35

*määrän muutos

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 27.9.2016.

Nordean ennuste julkaistiin 6.9.2016.

2. Metsäteollisuus

2.1. Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti

Antti Mutanen

Myönteinen kysyntäkehitys vientimarkkinoilla on nostamassa Suomen sahatavaran vientiä kohti uutta ennätystä. Vuonna 2016 sahatavaran viennin ennustetaan kasvavan 8 prosenttia edellisvuodesta 8,5 miljoonaan kuutiometriin. Vaikka rakennustuotanto Suomessa on elpymässä vauhdilla, jää sahatavaran kotimaan kulutuksen kasvu vuonna 2016 vaisuksi omakotirakentamisen vähyyden vuoksi. Vuonna 2016 sahatavaran tuotannon ennustetaan kasvavan 6 prosenttia 11,2 miljoonaan kuutiometriin.

Vuonna 2017 sahatavaran viennin odotetaan jatkavan kasvuaan mutta kuluvaan vuotta hitaammin. Sahatavaran kotimaan kysynnän odotetaan sen sijaan kääntyvän kuluvaan vuotta nopeampaan kasvuun. Vuonna 2017 sahatavaran tuotannon ennustetaan kasvavan 2 prosenttia 11,4 miljoonaan kuutiometriin.

Sahatavaran vientihinnat ovat laskeneet alkuvuonna 2016. Erityisesti mäntysahatavaran vientihinta on alentunut. Vaikka hinnanlasku on jo taittumassa, ennustetaan sahatavaran keskimääräisen vientihinnan jäävän koko vuoden 2016 osalta 2 prosenttia edellisvuotta alemmaksi. Vuonna 2017 vientihintakehityksen odotetaan kääntyvän loivaan nousuun sahatavaran kysynnän säilyessä hyvänä vientimarkkinoilla.

Vanerin vientinäkymät ovat kohentuneet myös havuvanerin osalta, ja alkuvuoden notkahduksen jälkeen vanerin vientimäärän odotetaan koko vuoden 2016 osalta päättyvän viime vuoden tasolle. Vanerin keskimääräinen vientihinta jatkaa nousuaan prosentin vuosivauhdilla. Koska vanerin kysyntä säilyy Euroopassa vahvana, vuonna 2017 vanerin viennin ja tuotannon odotetaan kasvavan pari prosenttia vientihintojen säilyessä kuluvan vuoden tasolla.

Sahatavaran vientiennätys rikkoutumassa?

Vuonna 2015 Suomen sahatavaran vienti kasvoi 5 prosenttia edellisvuodesta lähes 7,9 miljoonaan kuutiometriin. Edellisen kerran Suomesta vietiin tätä enemmän sahatavaraa vuonna 2004. Kasvun taustalla oli sahatavaran viennin hyvä veto Aasiaan ja etenkin Kiinaan. Samaan aikaan Suomen sahatavaran tuotanto kuitenkin aleni 3 prosenttia 10,6 miljoonaan kuutiometriin. Tämä aiheutui sahatavaran kysynnän vähäisyydestä kotimaan markkinoilla. Suomessa rakentamisen pitkään jatkunut alamaaki ja erityisesti omakotirakentamisen hiipuminen ovat laskeneet sahatavaran kulutusta. Vuonna 2015 Suomen sahatavaran tuotannosta päätyi vientiin 74 prosenttia sahatavaran laskennallisen kotimaan kulutuksen jäädessä 2,7 miljoonaan kuutiometriin ja 26 prosenttiin tuotannosta. Sahatavaran kulutus on ollut kotimaassa yhtä alhaisella tasolla viimeksi 1990-luvun laman synkimpinä vuosina.

Vuonna 2016 sahatavaran viennin kasvu on jatkunut ripeänä. Tullin ennakkotietojen mukaan vienti oli vuoden 2016 tammi-kesäkuussa 14 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammalla tasolla. Viennin lisäyksen tärkeimpänä syynä on ollut kuusisahatavaran viennin hyvä veto. Se kasvoi vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla runsaan viidenneksen edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Myös mäntysahatavaran vienti kasvoi mutta kuusisahatavaran vientiä hitaammin. Sahatavaran viennin kasvunopeuden odotetaan hieman laskevan loppuvuotta kohden. Koko vuoden 2016 osalta vientimäärän ennustetaan päättyvän vajaaseen 8,5 miljoonaan kuutiometriin, mikä merkitsisi viennin 8 prosentin kasvua vuodesta 2015. Toteutuessaan vientimäärä ylittäisi vuodelta 2000 peräisin olevan aiemman sahatavaran vientiennätyksen. Vuonna 2017 sahatavaran myönteisen vientikehityksen odotetaan jatkuvan, mutta kuluvaan vuotta hitaampana.

Suomen sahateollisuus vuonna 2015.

	Sahatavara	Osuus tuotannosta	Määrän muutos 2015/2014
	1 000 m ³	%	%
Tuotanto, josta	10 600	100	-3
Kotimaa*	2 719	26	-26
Vienti, josta	7 881	74	5
Eurooppa	3 160	30	-1
<i>Iso-Britannia</i>	813	8	9
<i>Saksa</i>	480	5	-9
<i>Ranska</i>	460	4	-20
<i>Muut</i>	1 406	13	3
Aasia	2 557	24	16
<i>Japani</i>	902	9	14
<i>Kiina</i>	641	6	36
<i>Israel</i>	451	4	10
<i>Muut</i>	563	5	-1
Afrikka	2 125	20	2
<i>Egypti</i>	1 255	12	3
<i>Algeria</i>	485	5	-1
<i>Muut</i>	385	4	3
Pohjois-Amerikka	9	0	41
Muut	31	0	-53

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Kuusisahatavaran vienti vetää

Vuoden 2016 alkupuoliskolla kuusisahatavaran vienti lähes kaksinkertaistui Kiinaan, jossa pohjolan vaaleaa kuusisahatavaraa käytetään erityisesti huonekaluteollisuudessa. Kiinasta onkin muodostunut suomalaisen kuusisahatavaran viennin tärkein kohdema. Tammi-kesäkuussa 2016 Kiinan osuus kuusisahatavaran viennistä oli jo noin neljännes.

Kiinassa havusahatavaran kulutus on kasvanut nopeasti 2010-luvulla, mutta asuntomarkkinoiden ylikuumeneminen, myymätön asuntotuotanto ja asuinrakentamisen hidastuminen ovat heijastuneet maan havusahatavaran tuontiin, jonka kasvu hidastui jo 2014 ja kääntyi loivaan laskuun vuonna 2015. Suomalaisen sahatavaran vienti Kiinaan on kuitenkin kehittynyt Kiinan sahatavaran yleisestä kulutustrendistä poiketen. Tähän syynä on muun muassa se, että suomalaista havusahatavaraa käytetään Kiinassa etupäässä muuhun kuin rakentamiseen ja huonekalujen sekä leikkikalujen raaka-aineena käytettävään sahatavaran vientimahdollisuuksia tukee Kiinan pyrkimykset kehittyä investointivetoisesta taloudesta kohti kulutusyhteiskuntaa. Lisäksi kanadalainen sahatavara on viime aikoina ohjautunut Kiinan asemesta Yhdysvaltojen nopeasti kasvaville markkinoille, jolloin Kiinassa on tapahtunut markkinaosuuksien uudelleen jakoa. Ruotsalaiset ja etenkin venäläiset sahatavaran tuottajat ovat lisänneet selvästi vientiään Kiinaan vuoden 2016 alkupuoliskolla, mikä on kiristänyt kilpailua ja heijastunut myös suomalaisen sahatavaran viennin yksikköarvoon. Tammi-kesäkuussa 2016 kuusisahatavaran vientihinta Kiinaan oli 9 prosenttia alempi kuin vuoden 2015 vastaavana ajankohtana.

Suomen havusahatavaran vienti tammi-kesäkuussa 2016.

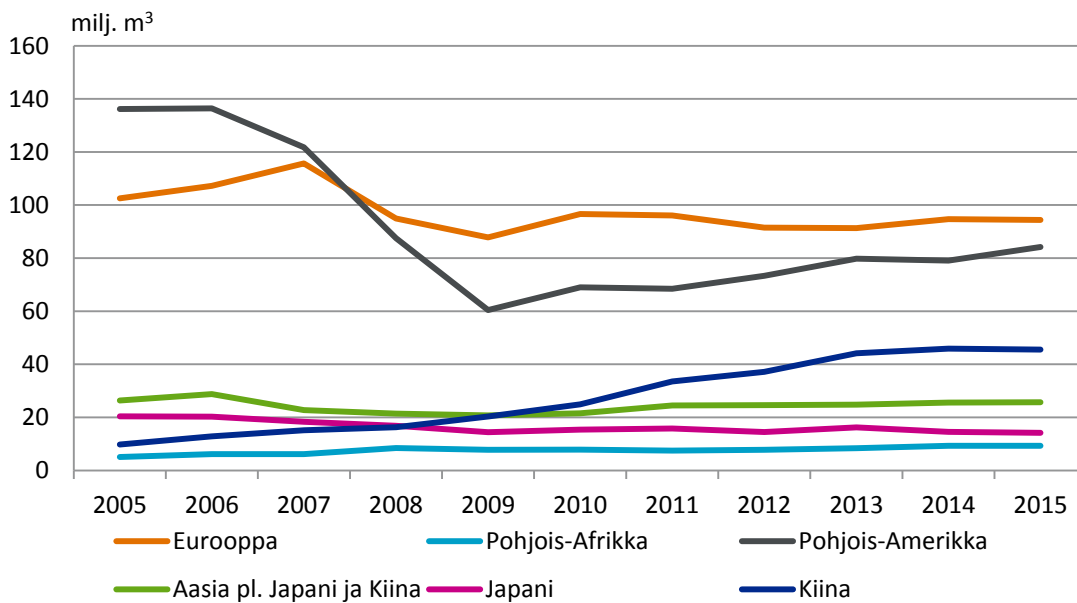
	Vientimäärä 1–6 2016 1 000 m ³	Osuus viennistä %	Määrän muu- tos 1–6 2016/ 1–6 2015 %	Vientihinta 1–6 2016 €/m ³	Hinnan muutos 1–6 2016/ 1–6 2015 %
Havusahatavara					
Koko vienti	4 538	100	14	190	-5
Eurooppa	1 719	38	5	211	-4
Aasia	1 615	36	27	192	-2
Afrikka	1 192	26	12	156	-10
Pohjois-Amerikka	1	0	-80	308	-8
Muut	11	0	-35	309	5
Mäntysahatavara					
Koko vienti	2 200	100	8	181	-8
Eurooppa	599	27	4	214	-9
Aasia	512	24	6	184	-3
Afrikka	1 088	49	11	161	-10
Pohjois-Amerikka	0	0	-100	-	-
Muut	0	0	-32	429	4
Kuusisahatavara					
Koko vienti*	2 080	100	21	189	-3
Eurooppa	946	45	6	200	-1
Aasia	1 031	49	40	187	-3
Afrikka	102	5	19	109	-17
Pohjois-Amerikka	43	2	-95	300	6
Muut	1	0	-13	308	-35

*Tullin tammi-kesäkuun 2016 ennakkotietojen mukaan kuusisahatavaran viennin kaikkien maiden aggregaattiluokan lisäpaljous eli vientimäärä kuutiometreinä ei ole täsmälleen sama kuin alueellisten vientimäärien summa. Tämän vuoksi vientiosuudet eivät summaudu 100 prosenttiin.

Lähde: Tulli.

Aasiassa suomalaiselle kuusisahatavaralle on riittänyt kysyntää Kiinan lisäksi Japanissa, jonne kuusisahatavaran vienti kasvoi vuoden 2016 tammi-kesäkuussa 10 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kuusisahatavaran vienti Eurooppaan on myös elpymässä, ja kasvua kertyi vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla 5 prosenttia edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Maakohtaisissa viennin kasvuluvuissa oli selviä eroja. Tärkeimmistä eurooppalaisista kohdemaista kuusisahatavaran vienti kasvoi tammi-kesäkuussa 2016 Ranskaan 12 prosenttia ja Saksaan 2 prosenttia, kun taas vienti Britanniaan jäi edellisvuoden tasolle.

Mäntysahatavaran vienti kasvoi vuoden 2016 alkupuoliskolla 8 prosenttia eli selvästi kuusisahatavaran vientiä hitaammin. Mäntysahatavaran vientiä onnistuttiin lisäämään etenkin Pohjois-Afrikkaan, jonne vienti kasvoi 11 prosenttia. Alueen maista tärkein vientikohde on Egypti, jonne mäntysahatavaran vienti kasvoi tammi-kesäkuussa 2016 viidenneksen edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Mäntysahatavaran vienti kasvoi myös Eurooppaan 4 prosenttia ja Aasiaan 6 prosenttia. Vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla viennin yksittäisistä kohdemaista vientimäärät kasvoivat nopeimmin Kiinaan, jonne vietiin yli 60 prosenttia enemmän mäntysahatavaraa kuin viime vuoden vastaavaan aikaan. Suuresta suhteellisesta muutoksesta huolimatta Kiinaan alkuvuonna viety noin 70 000 kuutiometriä mäntysahatavaraa vastasi vain noin 3 prosenttia mäntysahatavaran kokonaisviennistä.

Havusahatavaran näennäiskulutus (tuotanto + tuonti - vienti) 2005–2015. Lähde: FAOSTAT

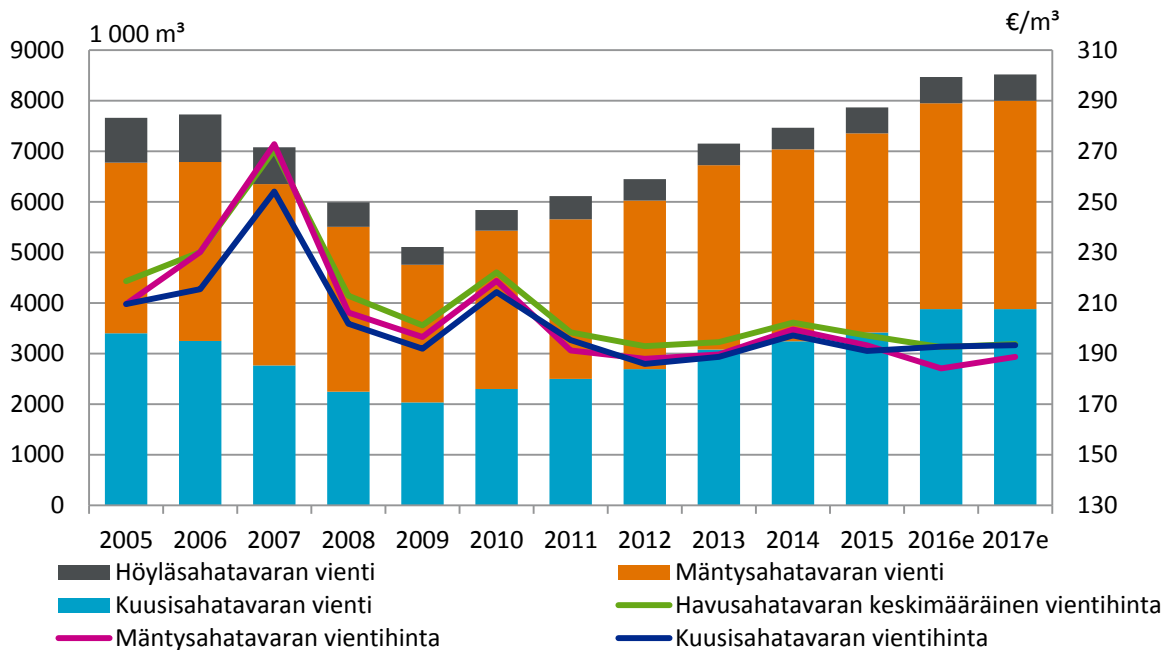
Aasiassa mäntysahatavaran viennin tärkeä kohdema on perinteisesti ollut Japani, jonne vientiä onnistuttiin vuoden 2016 alkupuoliskolla kasvattamaan 12 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankautaan verrattuna. Japanissa asuntoaloitusten määrä on kasvanut vuonna 2016 odotuksia nopeammin ja uhmannut Japanin talouskehityksen muutoin vaisua trendiä. Japanin asuntomarkkinoiden näkymiä pidetäänkin lyhyellä aikavälillä vakaina, mutta pidemmän aikavälin kehitykseen liittyy epävarmuutta, sillä epäluottamus Japanin talousuudistusten onnistumiseen on kasvanut. Kotimaisen kulutuskysynnän ylläpitämiseksi Japanissa ilmoitettiin kesällä 2016 aikeista lykätä vuoden 2017 kesäkuuhun suunniteltua kulutusveron nostoa kahdella vuodella, mutta tällä ei ole kerrottu olleen vaikutusta sahatavaran kysyntään. Aiempien ennusteiden mukaan kulutuskysyntä, sahatavaran kysyntä mukaan lukien, olisi selvästi kiihtynyt ennen veronnostoa ja noston jälkeen hiipunut, kuten tapahtui kulutusveron noston edellisen korotuksen yhteydessä keväällä 2014.

Sahatavaran vientihinnan lasku taittuu vähitellen

Sahatavaran vientihinnan pari vuotta jatkunut loiva nousu päättyi vuonna 2015 keskimääräisen vientihinnan laskussa 4 prosenttia vuodesta 2014. Mäntysahatavaran hinnan lasku oli hieman kuusisahatavaran hinnan laskua suurempi ja molemmilla sahatavaralaaduilla hintatason selkein lasku ajoittui loppuvuoteen. Vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla sahatavaran keskimääräinen vientihinta oli 5 prosenttia alhaisempi kuin viime vuoden vastaavaan aikaan. Mäntysahatavaran vientihinnan lasku oli 8 prosenttia ja kuusisahatavaran vientihinnan lasku 3 prosenttia.

Ulkomaankauppalukujen perusteella mäntysahatavaran vientihinnan lasku on vuoden 2016 kuussa vähitellen tasaantunut ja kuusisahatavaran vientihinta on kääntynyt nousuun. Hintakehityksessä tapahtunut muutos on osa laajempaa ilmiötä. Wood Resource Internationalin mukaan havusahatavaran hinnat ovat vuoden 2016 alkupuoliskolla olleet nousussa kansainvälisesti johtuen myönteisestä kysyntäkehityksestä liki kaikissa suurissa sahatavaran kuluttajamaissa.

Suurista sahatavaran viennin kohdemaista myönteisintä hintakehitys on vuoden 2016 alkupuoliskolla ollut Japanissa, jonne viedyn kuusisahatavaran viennin yksikköarvo oli 4 prosenttia ja mäntysahatavaran prosentin viime vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammalla tasolla. Sahatavaran kysynnän vilkkauden lisäksi euromääräisten vientihintojen nousuun on vaikuttanut Japanin jenin vahvistuminen suhteessa euroon.

Havusahatavaran viennin määrä ja vientihinta 2005–2017e vuoden 2015 hinnoin (tukkuhintaindeksi). Lähteet: Tulli ja Luke.

Mäntysahatavaran keskimääräisen vientihinnan laskuun on vaikuttanut osaltaan se, että aiempaa suurempi osa mäntysahatavaran viennistä on alkuvuonna 2016 suuntautunut Pohjois-Afrikkaan ja erityisesti Egyptiin, jonne on perinteisesti viety keskimääräistä heikompileatuksia ja halvempia mäntysahatavaraeriä. Lisäksi Pohjois-Afrikan, kuten Lähi-idänkin, markkinoita vaivaavat lukuiset epävarmuustekijät poliittisesta liikehdinnästä avoimiin sotatoimiin ja valuuttojen devalvoitumisista tuojien likviditeettiongelmiin. Vaikka sekä Pohjois-Afrikassa että Lähi-idässä on sahatavaran kysyntäpotentiaalia, markkinatilannetta pidetään vaikeana ja sahatavaran hintaan kohdistuu edelleen laskupaineita. Suomalaisen mäntysahatavaran vientihinta Pohjois-Afrikkaan aleni yli 10 prosenttia tammi-kesäkuussa 2016 viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Epävarmuustekijöiden ja sahatavaran hinnan laskun vuoksi esimerkiksi ruotsalaiset sahatavaran tuottajat ovat vähentäneet vientiään alueelle. Tammi-kesäkuussa 2016 ruotsalaisen havusahatavaran vienti Pohjois-Afrikkaan aleni 7 prosenttia ja Lähi-itään 22 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Samaan aikaan suomalaisen havusahatavaran vienti Pohjois-Afrikkaan kasvoi 12 prosenttia ja Lähi-itään 3 prosenttia.

Myös mäntysahatavaran keskimääräinen vientihinta Eurooppaan suuntautuvassa viennissä on laskenut alkuvuonna 2016. Tärkeimpänä syynä tähän on ollut Britannia ja punnan heikentyminen, joka on näkynyt mäntysahatavaran euromääräisen vientihinnan liki neljänneksen laskuna tammi-kesäkuussa 2016 viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Britanniaan viedään Suomesta myös merkittäviä määriä kuusisahatavaraa, mutta sen markkinatilanne on pysynyt Britanniassa mäntysahatavaraa parempana, ja punnan heikkenemistä on jossain määrin pystytty kompensoimaan puntamääräisiä hintoja nostamalla. Kesäkuisen Brexit-äänestyksen jälkeen punta heikkeni voimakkaasti ja sekä suomalaiset että ruotsalaiset sahatavaran tuottajat ovat aktiivisesti pyrkineet ohjaamaan vientiään Britannian asemesta muille markkinoille, etenkin Aasiaan. Tilanteesta on hyötynyt Britannian oma sahatavaran tuotanto, jonka asemaa punnan heikentyminen ja tuontisahatavaran tarjonnan pieneneminen on kohentanut.

Vaikka sahatavaran vientihintakehitys on vähitellen korjaantumassa, sahatavaran keskimääräisen vientihinnan ennustetaan koko vuoden 2016 osalta jäävän 2 prosenttia vuoden 2015 tasoa alemmaksi. Vuonna 2017 vientihinnan ennustetaan kääntyvän loivaan nousuun, kun myös mäntysahatavaran markkinatilanne vähitellen kohentuu.

Rakentaminen elpyy Euroopassa

Aasian vientiosuuden kasvusta huolimatta suomalaisen havusahatavaran päämarkkina-alue on edelleen Eurooppa. Vientimäärien lisäksi Euroopan asemaa korostaa se, että sinne viedään keskimääräistä arvokkaampia sahatavaraeriä. Euroconstructin kesäkuun 2016 ennusteen mukaan rakennustuotanto kasvaa 2,6 prosenttia Länsi-Euroopassa 2016 ja 2017. Rakentamisen kasvunopeus on edelleen vaatimaton, mutta kohentumista on tapahtunut vuodesta 2015, jolloin rakentamisen kasvu Länsi-Euroopassa jäi 1,5 prosenttiin. Lisäksi vuonna 2016 rakentamisen ennustetaan kasvavan kaikissa Länsi-Euroopan maissa, mikä on ollut harvinaista vuoden 2008 jälkeen. Rakentamisen kasvua ylläpitää nyt korjausrakentamisen asemasta uudisrakentaminen, mikä on myönteistä sahatavaran kysyntäkehityksen kannalta.

Vielä vuonna 2015 rakentamisen kasvu oli Britanniassa Länsi-Euroopan kärkeä, mikä nosti myös suomalaisen sahatavaran vientimääriä Britanniaan. Brexitin odotetaan lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä hidastavan rakentamista Britanniassa, mikä laskee etenkin rakennelaatuisen puutavaran kysyntää. Toisaalta brittiläisen sahateollisuuden kilpailukyky vientimarkkinoilla kohenee, mikäli punta säilyy heikkona.

Britannian ohella rakentaminen on kasvanut viime vuosina keskimääräistä eurooppalaista tasoa vahvemmin Saksassa. Etenkin asuntorakentamisen kasvu vaikuttaa Saksassa kiihtyneen vuoden 2016 alkupuoliskolla. Merkittävänä syynä tähän pidetään Saksaan saapuneiden pakolaisten luomaa uusien asuntojen tarvetta. Suomen puutuoteollisuuden tuotteista Saksaan viedään kuusisahatavaraa sekä havu- ja lehtivaneria, joiden kaikkien vientimäärät olivat vuoden 2016 ensimmäisellä vuosipuoliskolla viime vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeammat.

Euroconstruct ennustaa rakennustuotannon kasvavan Itä-Euroopassa 4,1 prosenttia vuonna 2016 ja 5,7 prosenttia vuonna 2017, mikä on Länsi-Eurooppaa nopeampaa kasvuvauhtia. Erityisen vahvaa kasvun odotetaan olevan Puolassa, jossa rakentaminen on kasvattanut sahatavaran kysyntää ja maan omaa havusahatavaran tuotantoa 1,5 miljoonalla kuutiometrillä viimeisen kymmenen vuoden aikana. Sahauskapasiteetti Puolassa on kasvussa, ja esimerkiksi Stora Enso ilmoitti syyskuussa 2016 Murow'n sahan modernisointi-investoinnin valmistumisesta, jolla sahan kapasiteetti liki kuusinkertaistetaan 400 000 kuutiometriin mänty- ja kuusisahatavaraa.

Rakentaminen lisää sahatavaran kulutusta myös Suomessa

Suomessa rakentamisessa tapahtui vuonna 2015 käänne, kun vuosia laskenut rakennustuotannon määrä (kiinteähintainen arvonlisäys) kääntyi prosentin kasvuun. Vuonna 2016 rakentaminen on elpynyt ennako-odotuksia nopeammin ja Rakennusteollisuus RT korotti elokuussa ennustettaan vuoden 2016 rakentamismäärän kasvusta 6,5 prosenttiin.

Suomen rakennustuotannon kasvu on tällä hetkellä Irlannin jälkeen Länsi-Euroopan nopeinta. Kuten muuallakin Euroopassa myös Suomessa rakentamisen kasvu painottuu uudisrakentamiseen ja erityisesti asuntorakentamiseen, jonka kasvu muodostuu etupäässä kerros- ja rivitalorakentamisen vilkastumisesta. Omakotitalojen aloitusten lukumäärä sen sijaan kohentuu kuluvana vuonna vain hieman vuoden 2015 pohjalukemista. Vuonna 2017 Rakennusteollisuus RT ennustaa omakotialoitusten määrän kasvavan liki 8 prosenttia. Omakotitalojen rakentamisen kehityskulkua seurailleen sahatavaran kotimaan kulutuksen odotetaan kasvavan kuluvana vuonna maltillisesti viime vuodesta, mutta kasvun kiihtyvän vuonna 2017.

Sahatavaran kotimaan kulutuksen kasvun jäädessä kuluvana vuonna vielä vaisuksi, sahatavaran tuotannon ennustetaan kasvavan 6 prosenttia 11,2 miljoonaan kuutiometriin. Tuotannon suhteellinen kasvu on siten hitaampaa kuin vientimäärien kasvu. Vuonna 2017 kotimaan kulutuksen ennakoidaan kasvavan viittä nopeammin ja sahatavaran tuotannon kasvavan 2 prosenttia 11,4 miljoonaan kuutiometriin. Suurimmillaan Suomen sahatavaran tuotanto oli vuonna 2003, jolloin tuotettiin 13,6 miljoonaa kuutiometriä havusahatavaraa.

Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto- ja viennusteet, 1 000 m³ (muutosprosentit edellisvuodesta lukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2015	2016e	2017e	2015	2016e	2017e
Havusahatavara	10 600	11 200	11 400	7 866	8 470	8 520
	-3	6	2	5	8	1
Vaneri	1 150	1 160	1 183	981	979	994
	-1	1	2	-2	0	2

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Vanerin kysyntä kasvaa Euroopassa

Vuoden 2016 tammi-kesäkuussa Suomen vanerin vienti oli 5 prosenttia ja tuotanto 3 prosenttia viime vuoden vastaavaa ajankohtaa pienempiä. Sekä havu- että lehtivanerin päävientimarkkina-alue on Eurooppa, jonne havuvanerin vienti aleni vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla 11 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Lehtivanerin vienti Eurooppaan laski puolestaan prosentin.

Euroopassa kilpailua havuvanerimarkkinoilla on viime vuosina kiristänyt edullinen eteläamerikkalainen havuvaneri, jonka kauppavirrat ovat kuitenkin kääntyneet Yhdysvaltojen markkinoille tyydyttämään rakentamisen kiihtymisen myötä kasvanutta kysyntää. Havuvanerin markkinatilannetta Euroopassa on kohentanut myös rakentamisen kasvun käynnistyminen useissa maissa. Suomen havuvanerin vientihinta oli vuoden 2016 tammi-kesäkuussa 4 prosenttia edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa korkeampi.

Suomen vaneriteollisuus vuonna 2015.

	Vaneri	Osuus tuotannosta	Määrän muutos
	1 000 m ³	%	2015/2014
Tuotanto, josta	1 152	100	-1
Kotimaa*	171	15	5
Vienti, josta	981	85	-2
Eurooppa	885	77	-1
<i>Saksa</i>	170	15	-10
<i>Iso-Britannia</i>	166	14	-3
<i>Alankomaat</i>	139	12	17
<i>Ruotsi</i>	96	8	3
<i>Muut</i>	315	27	-5
Aasia	53	5	-12
Afrikka	10	1	20
Pohjois-Amerikka	28	2	-9
Muut	5	0	-3

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Havusahatavaran ja vanerin vientihintaennusteet ja muutosprosentit edellisvuodesta.*

	2015	2016e	2017e
Havusahatavara	197	193	194
	-4	-2	1
Vaneri	545	548	548
	2	1	0

*Vientihinnat ovat nimellisiä yksikköarvoja, €/m³.

Lähteet: Tulli ja Luke.

Suomessa tuotettava lehtivaneri on koivuvaneria, jonka kysyntä teollisissa käyttökohteissa, kuten kuljetusvälineiteollisuudessa, on säilynyt hyvänä. Koivuvanerin vientihinta oli vuoden 2016 tammi-kesäkuussa samalla tasolla kuin edellisvuoden vastaavaan aikaan. Hintojen korotuksia on kuitenkin suunniteltu loppuvuodeksi koskien ensisijaisesti erikoistuotteita, ja niiden läpimenoa pidetään todennäköisenä. Suomalaisen koivuvanerin tärkein kilpailija Euroopassa on venäläinen koivuvaneri, jonka hinta on ollut nousussa. Venäläisen koivuvanerin toimituksissa on kuitenkin ollut ongelmia, minkä kerrotaan ohjanneen kysyntää suomalaiseen tuotteeseen. Suomessa rakentamisen vilkastuminen lisää sekä havu- että lehtivanerin kysyntää, mutta kotimaan kulutuksen osuus vanerin tuotannosta on edelleen vain noin 15 prosenttia.

Suomen vanerin vienti tammi-kesäkuussa 2016.

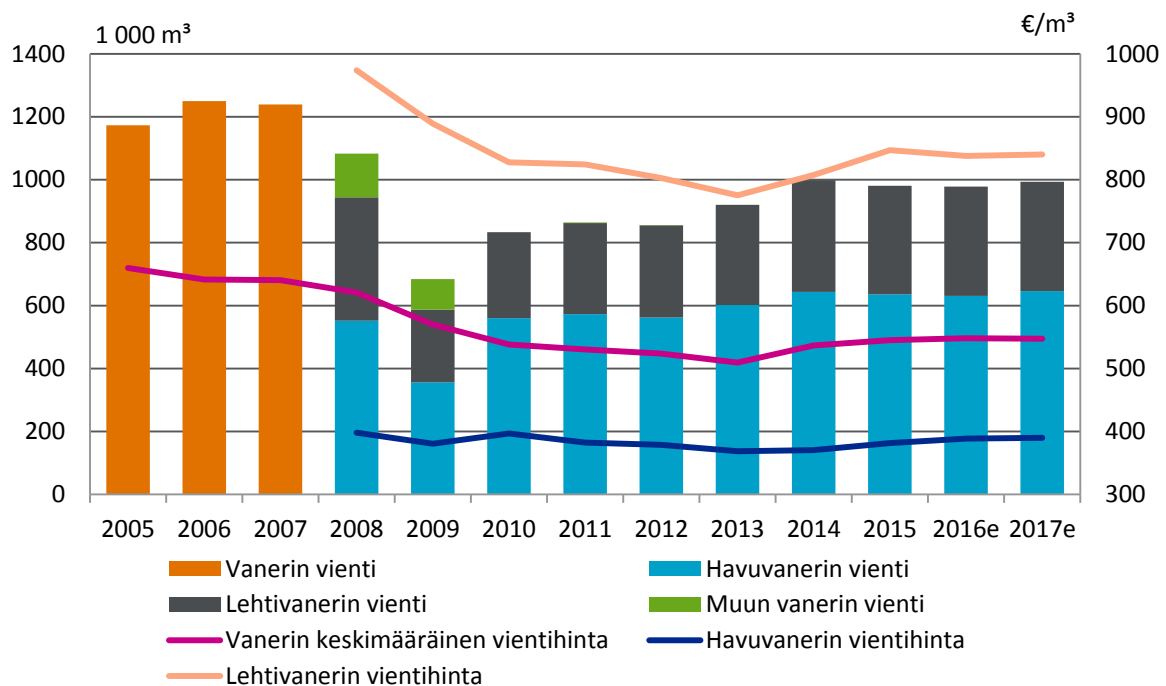
	Vientimäärä 1–6 2015	Osuus vien- nistä	Määrän muu- tos 1–6 2016/ 1–6 2015	Vientihinta 1–6 2016	Hinnan muu- tos 1–6 2016/ 1–6 2015
	1 000 m ³	%	%	€/m ³	%
Vaneri					
Koko vienti	486	100	-5	558	2
Eurooppa	427	88	-8	545	3
Aasia	24	5	-16	805	6
Afrikka	4	1	-16	588	-10
Pohjois-Amerikka	18	4	28	538	-3
Muut	12	2	562	545	-195
Havuvaneri					
Koko vienti	308	100	-6	381	4
Eurooppa	272	88	-11	386	3
Aasia	6	2	1	414	-9
Afrikka	2	1	61	498	-3
Pohjois-Amerikka	17	5	31	455	1
Muut	11	4	828	505	-24
Lehtivaneri					
Koko vienti	178	100	-4	841	0
Eurooppa	154	87	-1	824	-2
Aasia	19	10	1	925	11
Afrikka	2	1	-31	707	-3
Pohjois-Amerikka	2	1	4	1 253	-2
Muut	1	1	54	1 022	42

Lähde: Tulli.

Suomessa on investoitu ja ilmoitettu investoinneista viilupuun (LVL) tuotantoon. Keväällä 2016 käynnistyi Stora Enson kapasiteetiltaan 100 000 kuutiometrin LVL-linja Varkaudessa ja täysi tuotanto arvioidaan saavutettavan vuoden 2018 puolivälissä. Kesäkuussa 2016 Metsä Wood puolestaan ilmoitti 100 miljoonan euron investointiohjelmasta LVL:n ja vanerin tuotantoon Suomessa ja Virossa. Ohjelma toteutetaan vaiheittain vuoden 2018 loppuun mennessä. Siihen kuuluvia toimia ovat muun muassa investointi LVL-tuotantoon Lohjalla, jossa tuotantokapasiteetti kohoaa 20 000 kuutiometrillä. Lisäksi Suolahdelle rakennetaan uusi koivuviilulinja, jonka tuotanto jalostetaan jatkossa Viroon rakennettavassa tehtaassa. Metsä Woodin koivuvanerin vuotuista tuotantoa tämä kasvattaa 30 000 kuutiometrillä. Suolahdelle suunnitellaan myös havuviilusta erikoistuotetta valmistavaa kapasiteetiltaan 60 000 kuutiometrin suuruista linjaa.

Vanerin markkinanäkymät ovat myönteiset ja alkuvuoden notkahduksesta huolimatta sen enustetaan koko vuoden 2016 osalta päätyvän edellisvuoden tasolle. Vanerin vientihinnan puolestaan odotetaan nousevan prosenttia.

Myönteisen kehityksen ennakoitaan jatkuvan myös vuonna 2017. Vanerin viennin arvioidaan kasvavan 2 prosenttia ja vientihinnan säilyvän kuluvaan vuoden tasolla. Vanerin tuotannon ennustetaan kasvavan vientimäärien nousua vastaavasti.

Vanerin viennin määrä ja vientihinta 2005–2017e vuoden 2015 hinnoin (tukkuhintaaindeksi). Lähteet: Tulli, Tilastokeskus ja Luke.

2.2. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti

Riitta Hänninen

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla Suomen kartongin ja markkinaselun vientimäärät ovat kasvaneet reippaasti Eurooppaan ja Aasiaan. Sellun vienti Kiinaan kasvoi vuoden 2016 alkupuoliskolla 15 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kiinan osuus Suomen koko sellun viennistä oli lähes kolmannes. Kartongin viennissä Eurooppaan suuria prosentuaalisia kasvuja oli esimerkiksi Ruotsiin ja Britanniaan. Uudet investoinnit mahdollistavat sellun ja kartongin tuotannon ja viennin kasvun usealla prosentilla tänä ja ensi vuonna. Sen sijaan paperin vienti vähenee, kun painopaperin kulutus Euroopan päävientimarkkinoilla edelleen pienenee ja kotimaassa tuotantokapasiteettia on aiempaa vähemmän koneiden sulkemisten ja tuotantosuuntien muutosten vuoksi.

Kasvava tarjonta vientimarkkinoilla on luonut laskupaineita massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden hintoihin. Kartongin tuotantokapasiteetti kasvaa päämarkkinoilla Euroopassa, jossa etenkin taivekartongin tuotantoa lisätään. Tänä vuonna Suomen kartongin viennin yksikköhinnan arvioidaan alenevan keskimäärin 3 prosenttia ja ensi vuonna jäävän lähelle kuluvan vuoden tasoa. Sellun hintavaihtelut ovat maailmanmarkkinoilla perinteisesti suuria, ja tänä vuonna lehtiselun hintaa on alentanut tarjonnan kasvu. Suomelle tärkeän havusellun hinnanlasku näyttää taittuneen, mutta alkuvuoden pudotuksen seurauksena Suomen sellun viennin yksikköhinnan arvioidaan jäävän tänä vuonna noin 12 prosenttia alle viime vuoden tason. Painopapereiden markkinoilla kulutuksen väheneminen aiheuttaa hinnanlaskupaineita. Laskua kuitenkin hidastaa viime vuosien tuotantokapasiteetin sulkemiset sekä Euroopassa että Pohjois-Amerikassa, ja kapasiteetin arvioidaan myös jatkossa vähenevän. Markkinoilla on kuitenkin edelleen ylitarjontaa, ja Suomen koko paperin viennin yksikköhintaan enustetaan hienoista laskua sekä tänä että ensi vuonna.

Paperi tuo edelleen suuren osan metsäteollisuuden vientituloista

Suomen metsäteollisuuden viennin arvosta paino- ja kirjoituspaperin osuus on lähes 40 prosenttia, mutta kartongin ja sellun merkitys on kasvamassa uusien investointien myötä. Paperin kysynnän vähentyessä tuotantolinjoja on muutettu kartongille, ja sellun ja kartongin tuotanto kasvaa. Tammi-kesäkuussa 2016 kartongin osuus metsäteollisuuden viennin arvosta oli noin viidennes ja sellun 14 prosenttia.

Kartongin ja sellun lisäksi kasvutuotteita ovat pehmopaperit sekä uusien ja suunnitteilla olevien biojalostamoiden tuotteet. Biojalostamoissa tuotetaan sellun tuotannon yhteydessä sivutuotteita jalostettavaksi omassa tuotannossa ja muilla toimialoilla. Pehmopapereiden kysyntä kasvaa etenkin Aasiassa ja Itä-Euroopassa. Erikoisselluista esimerkiksi tekstiileihin käytettävän liukosellun kysyntä kasvaa nopeaa vauhtia maailmalla. Suomessa liukosellua on alettu tuottaa jälleen vuonna 2012, ja vienti on suuntautunut etupäässä Kiinan markkinoille.

Paino- ja kirjoituspapereiden kysyntä Suomen päävientimarkkinoilla Euroopassa aleni 3,2 prosenttia vuonna 2015, kun sähköisen median painettua viestintää korvaava vaikutus jatkui ja talouskasvu on ollut hidasta. Paperin tuotantokapasiteetti on Euroopassa supistunut vuosittain, mutta tuotantomäärä ylitti kulutuksen vielä viime vuonna noin 6 miljoonalla tonnilla. Kuluttajien siirtyminen sähköisiin viestimiin jatkuu myös Aasiassa.

Euroopassa sanoma- ja aikakauslehtipaperin ylitarjonta jatkui lehtien levikkien edelleen pienentyessä ja mainostajien lisätessä sähköisten viestinten käyttöä, mikä johti viime vuonna sanoma- ja aikakauslehtipaperin hinnan laskuun. Sen sijaan hienopaperin markkinatasapaino oli parempi siitä huolimatta, että yleisenä suuntauksena on siirtyminen paperittomiin toimistoihin. Hienopaperin hinta nousi, mikä heijastui myös Suomen viennin yksikköhintoihin. Suomen koko paperin viennin yksikköhinta nousi viime vuonna 2 prosenttia. Hinnan nousuun vaikutti osaltaan euron heikentyminen suhteessa Yhdysvaltain dollariin. Euron ja Yhdysvaltain dollarin välisistä valuuttakurssimuutoksista ei

ole tänä vuonna tullut lisätua viennin kilpailukykyyn; vuoden 2016 tammi-kesäkuun keskimääräinen valuuttakurssi oli samalla tasolla kuin samaan aikaan vuonna 2015.

Suomen paino- ja kirjoituspapereiden laskennallinen tuotantokapasiteetti väheni vuonna 2015 yhteensä arviolta 0,92 miljoonaa tonnia, mikä on vaikuttanut vuoden 2016 alkupuolen tuotanto- ja vientimääriin yhdessä markkinoiden kysynnän laskun kanssa. Paperin tuotanto väheni tammi-kesäkuussa 2016 noin 7 prosenttia verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan, ja vientimäärä aleni suunnilleen samassa suhteessa.

Vuoden 2016 alkupuoliskolla Suomen paperin viennin yksikköhinta jäi keskimäärin samalle tasolle kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Laskupaineita hienopaperin hintoihin on kuitenkin tullut lisää kesän jälkeen esimerkiksi Saksassa ja Ranskassa kulutuksen pysyessä vaisuna ja lehtisellun hinnan laskiessa. Kierrätyskuituun perustuvan aikakauslehtipaperin tuotannossa kierrätyspaperin hinnan nousu on heikentänyt kannattavuutta.

Suomen massa- ja paperiteollisuus 2015.

	Sellu	Osuus tuotannosta	Paperi	Osuus tuotannosta	Kartonki	Osuus tuotannosta
	1000 t	%	1000 t	%	1000 t	%
Tuotanto, josta	7 120	100	7 250	100	3 070	100
Kotimaa*	4 349	61	390	5	46	2
Vienti, josta	2 771	39	6 860	95	3 024	98
Euroopan Unioni	1 583	22	4 430	61	1 609	52
<i>Belgia</i>	42	1	720	10	100	3
<i>Britannia</i>	64	1	941	13	164	5
<i>Espanja</i>	121	2	121	2	214	7
<i>Italia</i>	309	4	116	2	123	4
<i>Puola</i>	122	2	238	3	118	4
<i>Ranska</i>	136	2	188	3	43	1
<i>Ruotsi</i>	24	0	115	2	125	4
<i>Saksa</i>	475	7	1414	20	491	16
<i>Muut</i>	290	4	577	8	231	8
Muu Eurooppa	181	3	514	7	435	14
<i>Venäjä</i>	29	0	196	3	249	8
<i>Turkki</i>	151	3	188	3	151	5
<i>Muut</i>	1	0	130	1	35	1
Aasia	872	12	688	9	402	13
<i>Kiina</i>	740	10	60	1	42	1
<i>Muut</i>	132	2	628	8	360	12
Pohjois-Amerikka	11	0	534	7	313	10
Afrikka	100	1	201	3	116	4
Muut	24	0	493	7	148	5

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Suomen sellun ja kartongin vienti tammi-kesäkuussa 2016.

	Vientimäärä 1-6 2016 1000 t	Osuus vien- nistä %	Määrän muu- tos 1-6 2016/ 1-6 2015 %	Vientihinta 1-6 2016 €/t	Hinnan muu- tos 1-6 2016/ 1-6 2015 %
Sellu*					
Koko vienti	1 543	100	13	509	-13
Euroopan Unioni	839	54	7	523	-14
Muu Eurooppa	105	7	35	523	-10
Afriikka	52	3	21	475	-16
Aasia	524	34	20	483	-12
Pohjois-Amerikka	2	0	-50	878	-7
Muut	21	2	50	533	-8
Kartonki					
Koko vienti	1 617	100	9	746	-3
Euroopan unioni	896	55	9	763	-1
Muu Eurooppa	240	15	26	792	-4
Afriikka	71	4	37	481	-12
Aasia	212	13	5	703	-6
Pohjois-Amerikka	124	8	-26	815	-3
Muut	74	5	45	662	-2

*Valkaistu sulfaattisellu.

Lähde: Tulli.

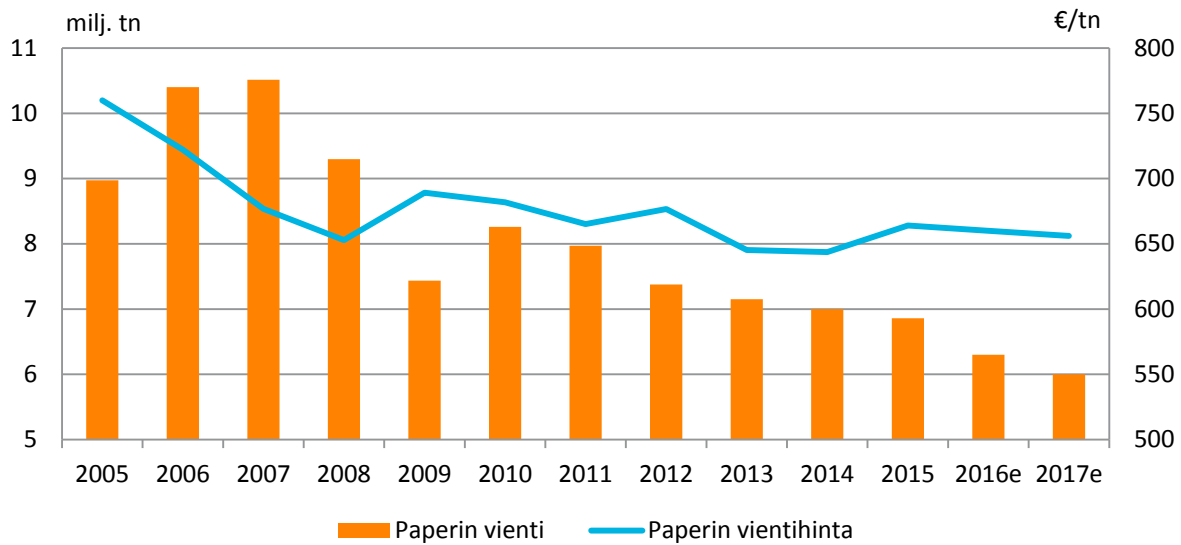
Painopaperin tuotanto ja vienti vähenevät

Vuosien 2016–2017 vientinäkyymiin vaikuttavat markkinoiden paperin kulutus ja hintakehitys, joka taas riippuu kysynnän ja tarjonnan tasapainosta. Euroopassa on vuosittain suljettu tuotantokapasiteettia merkittävästi, mikä on vaikuttanut markkinatasapainoon ja hidastanut hintojen laskua kulutuksen jatkuvasti vähentyessä. UNECE-maiden alueella suljettiin FAO:n mukaan viime vuonna painopapereiden kapasiteettia 1,7 miljoonaa tonnia ja tänä vuonna arvioidaan suljettavan lisää noin 1,1 miljoonaa tonnia.

Ylitarjonta kuitenkin jatkuu ja pitää kilpailun kireänä tänä ja ensi vuonna, joten paperin hinnan nousu vaatisi kysynnän kasvua. Paperin kulutuksen jatkaessa laskuaan Suomen viennin yksikköhinnan arvioidaan jäävän tänä vuonna hieman alle viime vuoden keskimääräisen hintatason, ja ensi vuonna kehityksen ennustetaan jatkuvan samansuuntaisena.

Viennin yksikköhintaan vaikuttaa myös koko paperin tuoteryhmän sisältämien vientierien lajikoostumus, joka voi vaihdella paljonkin eri ajanjaksoina. Viime vuosina hinnaltaan hienopapereita edullisempien aikakauslehtipapereiden osuus Suomen koko paperin viennistä on pienentynyt. Alkuvuonna 2016 aikakauslehtipapereiden osuus oli 44 ja hienopapereiden 40 prosenttia.

Paperin vientimäärä Suomesta aleni tammi-kesäkuussa 2016 viime vuoden vastaavasta ajankohdasta keskimäärin 8 prosenttia vientimarkkinoiden kysynnän ja kotimaan kapasiteetin vähenemisen seurauksena. Koska suuria muutoksia ei arvioida tulevan markkinatilanteeseen loppuvuonna, vientimäärän ja tuotannon ennustetaan jäävän tänä vuonna 8 prosenttia alle viime vuoden lukujen. Ensi vuonna laskun arvioidaan jatkuvan, kun Euroopassa talouskasvu pysyy hitaana ja paperin kulutus edelleen vähenee.

Paperin viennin määrä ja yksikköarvo 2005–2017e vuoden 2015 hinnoin (tukkuhintaaindeksi). Lähteet: Tulli, Tilastokeskus ja Luke.

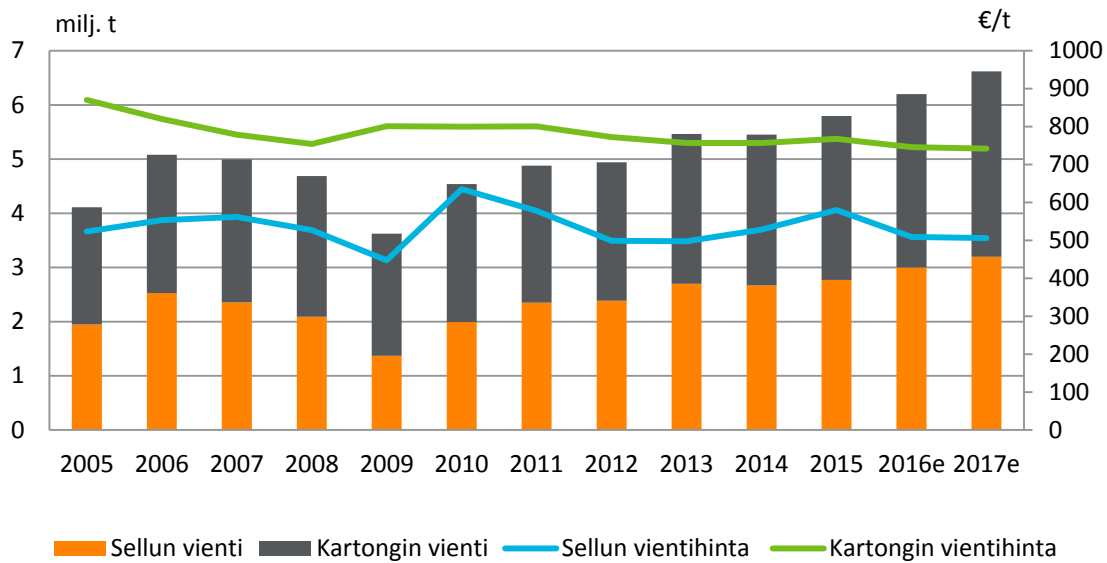
Kartongin kysyntä kasvaa ja tuotantoon investoidaan

Kartongin kysyntä on kasvanut maailmalla internet-kaupan lisätessä pakkaamista ja väestön kaupunkistuksessa. Euroopassa taivekartonkia kulutettiin vuonna 2015 CEPI:n mukaan 2,6 prosenttia enemmän ja laatikkokartonkia 4,1 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kysynnän kasvu ja tuotantokapasiteetin lisääntyminen kotimaassa vetivät viime vuonna Suomen kartongin viennin 9 prosentin kasvuun.

Suomen päävientimarkkinat ovat Euroopassa, jossa Suomen tärkeimmät vientimaat vuonna 2015 olivat Saksa, Espanja ja Britannia. Eurooppaan viennistä suuntautui yli puolet, Aasian ja Pohjois-Amerikan osuudet olivat 13 ja 10 prosenttia. Venäjälle kartongin vienti on kasvanut vuosien mittaan ja viime vuonna Venäjän osuus viennistä oli noin 8 prosenttia.

Kartonkimarkkinoilla kysynnän kasvu on tuonut myös lisää tarjontaa. Painopapereiden tuotantolinjoja on paperin kulutuksen vähentyessä muutettu sekä Suomessa että muualla Euroopassa tuotamaan kartonkia ja pakkauspapereita. Tarjonnan merkittävä kasvu suhteessa kysyntään on myös vaikuttanut kartongin markkinahintoihin, ja viime vuonna Suomen kartongin viennin yksikköhinta jäi edellisvuoden tasolle. Yksikköhintaan vaikuttaa eri ajankohtina myös vientierien lajikoostumus, kun kartonkilajeja on paljon ja niiden väliset hintaerot ovat suuria.

Länsi-Euroopassa on investoitu lähinnä kierrätyskuitupohjaiseen kartonkiin, kun Suomessa tuotanto on pääasiassa ensikuituun perustuvaa. Taivekartonki on Suomessa yleisimmin valmistettava kartonkilaji, joka sisältämänsä mekaanisen massan ansiosta on jäykempää ja kevyempää kuin esimerkiksi kierrätyskuidusta valmistettavat kotelokartongit. Suomessa tuotettavat neste- ja ruokapakkauskartongit ovat sellupohjaisia ja pinnoitettuja, vientimarkkinoilla kilpailukykyisiä kartonkeja. Noin puolet Suomen kartongin tuotantokapasiteetista on kotelopakkauskartonkeja ja toinen puoli koostuu suurimmaksi osaksi aaltopahvin raaka-aineista.

Kartongin ja sellun viennin määrä ja yksikköhinta 2005–2017e vuoden 2015 hinnoin (tukkuhintaaindeksi). Läh-
teet: Tulli, Tilastokeskus ja Luke.

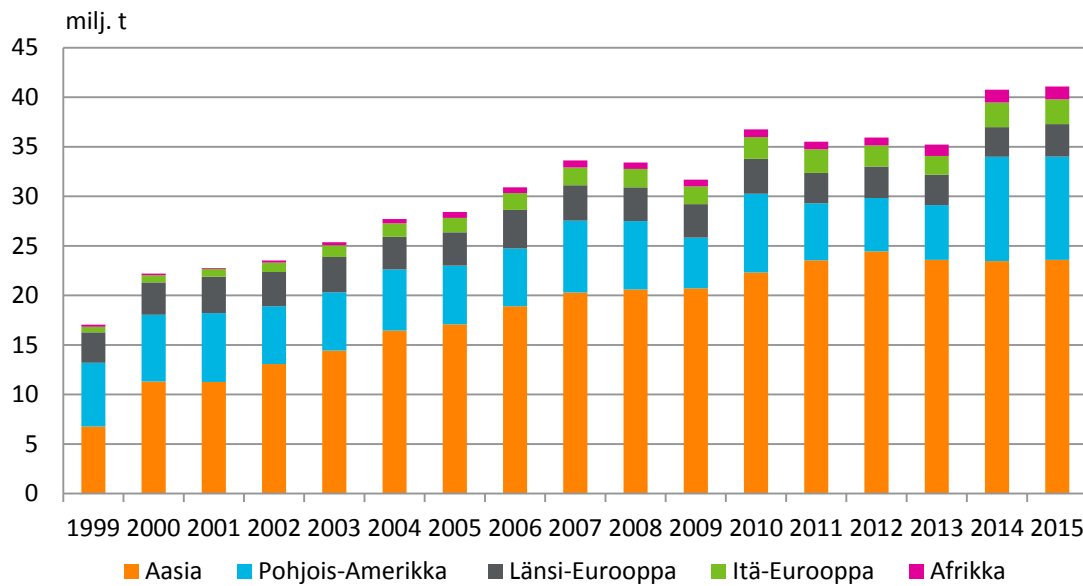
Nopeimmin kasvavia markkinamahdollisuuksia pakkauskartongille on etenkin kehittyvässä mais-
sa, Aasiassa ja Itä-Euroopassa. Aasiassa pakkauskartongin tuotantoa ja kulutusta hallitsee Kiina, joka
on tarvinnut kartonkia etenkin teollisuustuotteiden vientipakkauksiin. Länsi-Euroopassa tuotanto on
kulutusta suurempaa esimerkiksi taivekartongissa, ja uhkana on ylitarjonta. Kilpailun Euroopan kar-
tonkimarkkinoilla arvioidaan kiristyvän, kun tuotantoa on CEPI:n arvion mukaan tulossa lisää vuosina
2015–2019 noin 2,6 miljoonaa tonnia, jos tiedossa olevat kaikki suunnitelmat toteutuvat. Uusi pak-
kauskartonkikapasiteetti olisi kuitenkin pääosin kierrätysmateriaalia käyttävää.

Tammi-kesäkuussa 2016 Suomen kartongin vienti kasvoi edellisvuoden vastaavaan aikaan verrat-
tuna 9 ja tuotanto lähes 7 prosenttia. Kysynnän kasvu vientimarkkinoilla ja kapasiteetin kasvu koti-
maassa lisäsivät vientiä ja tuotantoa. Vienti kasvoi Eurooppaan, Aasiaan ja Afrikkaan, mutta väheni
Yhdysvaltain markkinoille. Euroopan maista suhteellisesti suurinta kasvu oli Ruotsiin ja Britanniaan.

Kartongin hintakehitystä heikentää Euroopassa tarjonnan kasvu

Vuonna 2016 Suomen kartongin viennin arvioidaan nousevan viime vuodesta keskimäärin 6 prosent-
tia. Viennin kasvun arvioidaan loppuvuonna hidastuvan, kun vertailukohtana on viime vuoden loppu-
puolella tapahtunut jyrkkä nousu. Vuoden 2016 heinäkuussa avattu Kotkamillsin kartonkitehdas lisää
osaltaan kartonkikapasiteettia, ja ensi vuonna tuotannon sekä viennin ennakoitaan jatkavan kasvu-
aan.

Vaikka vientimäärät ovat tänä vuonna kasvaneet reippaasti, viennin keskihinta alentui kaikilla
markkina-alueilla: Euroopassa, Aasiassa, Afrikassa ja Pohjois-Amerikassa. Tammi-kesäkuussa 2016
kartongin viennin keskihinta laski noin 3 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Las-
kevan hintakehityksen taustalla on taivekartongin tarjonnan suuri kasvu suhteessa kysyntään. Kun
kapasiteetti on vientimarkkinoilla edelleen kasvussa, markkinahintojen arvioidaan hieman alenevan
kiristyneen kilpailun vuoksi tänä vuonna, ja ensi vuonna jäävän lähelle kuluvan vuoden tasoa.

Taivekartongin näennäiskulutus (tuotanto + tuonti - vienti) 1999–2015. Lähde: FAOSTAT.

Sellun käyttökohteet monipuolistuvat

Graafisten papereiden tuotannon vähentyessä sellun käyttö kasvaa muissa kohteissa kuten kartongin, pakkaus-, pehmo- ja erikoispapereiden sekä hygieniatuotteiden tuotannossa. Paperin tuotannon vähentyessä myös kierrätyspaperin saannin niukentuminen lisää sellun kysyntää. Maailman sellumarkkinoilla hintoja heiluttaa etenkin Kiinan kysynnän vaihtelut.

Suomessa tuotettiin viime vuonna valkaistua sulfaattisellua 7,1 miljoonaa tonnia, josta vientiin menevän markkinasellun osuus oli 39 prosenttia. Vienti on pääosin havusellua, jota tarvitaan muun muassa lisäämään paperin lujuuutta ja kartongin kestävyyttä. Yli puolet vientimäärästä suuntautuu Eurooppaan. Kiinan osuus Suomen sellun viennistä oli lähes kolmannes viime vuonna.

Vuonna 2016 Suomen vientimääriin ja tuotantoon vaikuttavat UPM:n Kymin ja Stora Enson Varhauksen tehtaita viime vuonna toteutetut tuotantokapasiteetin lisäykset. Tammi-kesäkuussa 2016 Suomen tuotanto kasvoi viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna 4 ja vientimäärä 13 prosenttia. Viennin kasvun mahdollisti hyvän kysynnän lisäksi myös samaan aikaan tapahtunut paperin tuotannon väheneminen kotimaassa.

Tammi-kesäkuussa 2016 vientimäärät kasvoivat viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna Eurooppaan, Aasiaan ja Afrikkaan. Viennissä Kiinaan kasvua oli 15 prosenttia, ja Euroopan suurista kohdemaista vienti kasvoi Saksaan 26 ja Italiaan 10 prosenttia. Kysynnän kasvun ja käytettävissä olevan tuotantokapasiteetin arvioidaan lisäävän vientiä tänä vuonna 8 ja tuotantoa 4 prosenttia.

Vuonna 2017 Suomen sellun tuotannon ja viennin kasvun ennakoidaan jatkuvan. Kartongin tuotantoon tarvitaan sellua kotimaassa ja etenkin Kiinan kysyntä lisää sellun vientiä Suomesta. Kiinassa pakkauskartongin ja pehmapapereiden kasvavaan tuotantoon tarvitaan sellua. Tekstiiliteollisuudessa kasvaa liukosellun kysyntä, jonka osuus Suomen koko sellun tuotannossa ja viennissä on kuitenkin hyvin pieni. Vuoden 2017 aikana Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtaassa alkaa sellun tuotanto. Täyteen tuotantomäärään päästäneen vuonna 2018, jolloin sellukapasiteetti kasvaa noin 0,78 miljoonaa tonnia. Tästä suurin osa on havusellua.

Sellun suurien hintavaihteluiden taustalla vuosina 2014 ja 2015 oli Kiinan kysynnän notkahdus, tuottajamaiden tarjonnan ja sellun varastojen vaihtelut sekä lehti- ja havusellulajien osittainen substituoitio. Lehti- ja havusellun maailmanmarkkinahintojen välille vuonna 2014 kasvanut epätavallisen suuri hintaero kaventui viime vuoden loppua kohti havusellun hinnan laskiessa lähemmäs lehtisellun

hintaa ja lehtisellun hinnan vastaavasti noustessa. Alkuvuonna 2016 ero on taas kasvanut, kun lehtisellun hinta kääntyi laskuun tarjonnan lisääntyessä maailmalla. Sen sijaan havusellun hinnan lasku näyttäisi taittuneen pieneen nousuun. Sellun maailmanmarkkinahintojen vaihtelut ovat olleet perinteisesti suuria, ja heijastuneet myös Suomen hintoihin. Tammi-kesäkuussa 2016 Suomen valkaistun havusellun viennin yksikköhinta jäi noin 13 prosenttia alemmaksi kuin samaan aikaan vuosi sitten. Vientihinnat laskivat sekä Eurooppaan että Aasiaan.

Ylitarjonta uhkaa lehtisellun markkinoita

Tarjonnan kasvu lisää kilpailua etenkin lehtisellun markkinoilla, ja uhkana on ylitarjonta. Suuria investointeja lehtiselluun on tehty Brasiliassa, jossa CMPC käynnisti vuonna 2015 toisen lehtisellulinjan (Guai-ba, 0,86 milj. t), jolloin tehtaan kapasiteetti nousi vuoden 2016 alussa 1,75 miljoonaa tonniin. Tänä vuonna käynnistyi Klabinin Puma-yksikössä eukalyptussellukapasiteettia 1,1 miljoonaa tonnia ja mäntysellukapasiteettia 0,4 miljoonaa tonnia. Indonesiassa (Etelä-Sumatra, APP/OKI) puolestaan käynnistyy vuoden 2016 lopussa lehtisellutehdas, jonka lopullinen kapasiteetti tulee olemaan 2,8 miljoonaa tonnia.

Suomelle tärkeän havusellun investoinnit ja tuotanto maailmalla ovat kasvaneet lehtisellua hitaammin, ja markkinatasapaino on lehtisellua parempi. Tuotantokapasiteettia tulee tänä vuonna lisää Danske Bankin arvion mukaan noin 1,4 miljoonaa tonnia, kun hankkeita on toteutumassa muun muassa Suomessa ja Ruotsissa. Kapasiteetin lisäyssuunnitelmia on myös Venäjällä (esimerkiksi Svezan sellutehtaan rakentaminen Vologdaan, kapasiteetti noin 1 milj. t).

Alkuvuonna 2016 tapahtunut havusellun hinnan lasku näyttäisi markkinoilla, mutta Suomen viennin yksikköhinnan arvioidaan jäävän alkuvuoden hintakehityksen vuoksi koko vuoden osalta noin 12 prosenttia alle viime vuoden keskihinnan. Ensi vuonna hinta jäänee lähelle kuluvan vuoden tasoa. Suurta epävarmuutta hintakehitykseen tuo Kiinan kysyntä, varastot ja substituutiomahdollisuus havu- ja lehtisellun välillä, mikä voi aiheuttaa suuria vaihteluita myös Suomen vientihintoihin.

Kapasiteettimuutoksia Suomessa

Paperin tuotantokapasiteetti pieneni Suomessa viime vuonna yhteensä noin miljoona tonnia. Vuoden 2015 ensimmäisellä neljänneksellä UPM:n Jämsänkosken ja Kaukaan paperitehtailla aikakauslehtipaperin kapasiteetti väheni yhteensä noin 0,460 miljoona tonnia koneiden sulkemisten vuoksi. Vuoden 2015 alkupuolella Kotkamills muutti Kotkan paperitehtaallaan aikakauslehtipaperikoneen (kapasiteetti 0,176 milj. t) kartongille ja Stora Enso muutti Varkauden paperitehtaalla hienopaperikoneen (kapasiteetti 0,285 milj. t) kartongille. Viime vuonna suljettiin myös erikoispaperin kapasiteettia. Mondi sulki elintarvike-, hygieni- ja lääkepakkauksiin paperia tuottavan koneen (kapasiteetti 70 000 t) ja Ahlström Oyj ja Jujo Thermal Oy sulki krepattuja papereita tuottavan koneen (kapasiteetti 10 000 t). Metsä Board päätti sulkea tapetin pohjapaperia tuottavan koneen Kyrön tehtaalla Hämeenkyrössä (kapasiteetti 105 000 t). BillerudKorsnäs päätti tänä vuonna lopettaa toimintansa Tervasaassa ja siirtää voima- ja erikoispapereita tuottavan koneen (kapasiteetti 100 000 t) Ruotsiin.

Kartonkikapasiteetti kasvoi viime vuonna, kun loppusyksystä 2015 käynnistyi Stora Enson Varkauden tehtaiden uusi kraftlinterkone (390 000 t) ja Tainionkosken nestepakkauskartonkikoneen tuotantokykyä nostettiin 20 000 tonnilla vuodessa. Varkauden tehtaalla täystuotannon arvioidaan olevan mahdollista vuoden 2017 alkupuoliskolla. Stora Enso suunnittelee aaltopahvipakkausten tuotannon keskittämistä Lahteen, jolloin Heinolan yksikkö mahdollisesti suljettaisiin. Suunnitelma käynnistyi marraskuussa 2016 ja toteutettaisiin vuoden 2018 ensimmäisen neljänneksen loppuun mennessä. 2016 heinäkuussa käynnistyi Kotkamillsin kartonkikone, jonka kapasiteetti on 400 000 tonnia vuodessa kuluttajapakkauksissa käytettävää taive- ja suojaerroskartonkia. Myöhemmin on tarkoitus tuottaa täysin uudella tekniikalla muovitonta kuppikartonkia.

Sellukapasiteettia on myös tullut lisää, kun vuoden 2015 lopussa valmistuivat UPM:n Kymin ja Stora Enson Varkauden tehtaiden investoinnit. Kymin tehtaen tuotantokapasiteetti nousi 170 000 tonnilla havu- ja lehtisellua ja Varkauden tehtaen 80 000 tonnilla valkaisuamatonta havusellua. Metsä Fibren Äänekosken biotuotetehtaan tuotanto on suunniteltu alkavaksi vuoden 2017 aikana ja täyteen tuotantoon päästäneen vuonna 2018. Uusitun tehtaen tuotantokapasiteetti on 1,3 miljoonaa tonnia havu- ja lehtisellua, ja kapasiteetin noin 0,78 miljoonan tonnin lisäyksestä suurin osa on havusellua. UPM on ilmoittanut jatkavansa Kymin sellutehtaan kehittämistä, jolloin vuoden 2017 loppuun mennessä sellutehtaan vuosittainen tuotantokapasiteetti kasvaisi nykyisestä 0,7 miljoonasta 0,87 miljoonaan tonniin valkaistua havu- ja koivusellua.

Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vientiennusteet, 1000 t
(muutosprosentit edellisvuodesta lukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2015	2016e	2017e	2015	2016e	2017e
Sellu	7 120	7 400	7 700	2 771	3 000	3 100
	2	4	4	4	8	3
Paperi	7 250	6 700	6 400	6 860	6 300	6 000
	-3	-8	-4	-2	-8	-5
Kartonki	3 070	3 250	3 400	3024	3 200	3 300
	4	6	5	9	6	3

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Massa- ja paperituotteiden vientihintaennusteet ja muutosprosentit edellisvuodesta.

	2015	2016e	2017e
Sellu*	8 (580 €/t)	-12	-1
Paperi	2 (664 €/t)	-1	-1
Kartonki	0 (768 €/t)	-3	-1

*Valkaistu sulfaattisellu.

Lähteet: Tulli ja Luke.

2.3. Metsäteollisuuden kannattavuus

Esa-Jussi Viitala

Kotimaisen metsäteollisuuden kannattavuuden ennakoitaan säilyvän kuluvana vuonna edellisvuoden tasolla. Erityisen hyvässä vedossa jatkavat sellu, kartonki ja vaneri.

*Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden syömähampaana jo useita vuosia toimineen sellun euromääräinen vientihinta laskee viime vuodesta, mutta vastaavasti sen tuotanto nousee, kun erilais-
ten laajennus- ja pullokaulainvestointien kohteena olleet tehtaat saadaan täyteen vauhtiin. Samaan aikaan sellun tärkeimpien tuotantopanosten eli raakapuun, kemikaalien ja työvoiman hinnat pysyvät pääosin ennallaan tai jopa hieman laskevat.*

Myös kartongin tuotannon kannattavuus säilyy hyvällä tasolla vuonna 2016, vaikka kartongin keskimääräisen vientihinnan ennustetaankin hieman laskevan. Sellun hinnan aleneminen tukee osaltaan myös papereiden kannattavuuden säilymistä entisellä tasolla.

Sahateollisuuden kannattavuus heikkenee hieman tänä vuonna. Kannattavuutta painaa varsinkin mäntysahatavaran vaikea markkinatilanne. Havusahatavaran vientihinnan ennakoitaan laskevan, mutta lisääntyneet toimitusmäärät osin kompensoivat kiristyneen hintakilpailun vaikutuksia. Myös tärkeimmän tuotantopanoksen eli havutukin hinnan vakiintuminen kotimaassa edesauttaa sahateollisuuden kannattavuuden säilymistä lähes vuoden 2015 tasolla. Vanerilla menee edelleen erittäin hyvin.

Vuonna 2017 kannattavuuden ennustetaan säilyvän kuluva vuoden tasolla kaikissa metsäteollisuuden päätuotteissa eli sellussa, paperissa, kartongissa, sahatavarassa ja vanerissa. Vientihintoihin ei ennusteta suuria muutoksia ja työvoimakustannusten ennakoitaan jopa alenevan kotimaassa. Sellun ja kuusisahatavaran osalta suurimmat epävarmuudet liittyvät Aasian ja erityisesti Kiinan markkinoihin, mäntysahatavaralla taas Britannian talouskehitykseen ja punnan kurssiin samoin kuin Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan poliittiseen tilanteeseen.

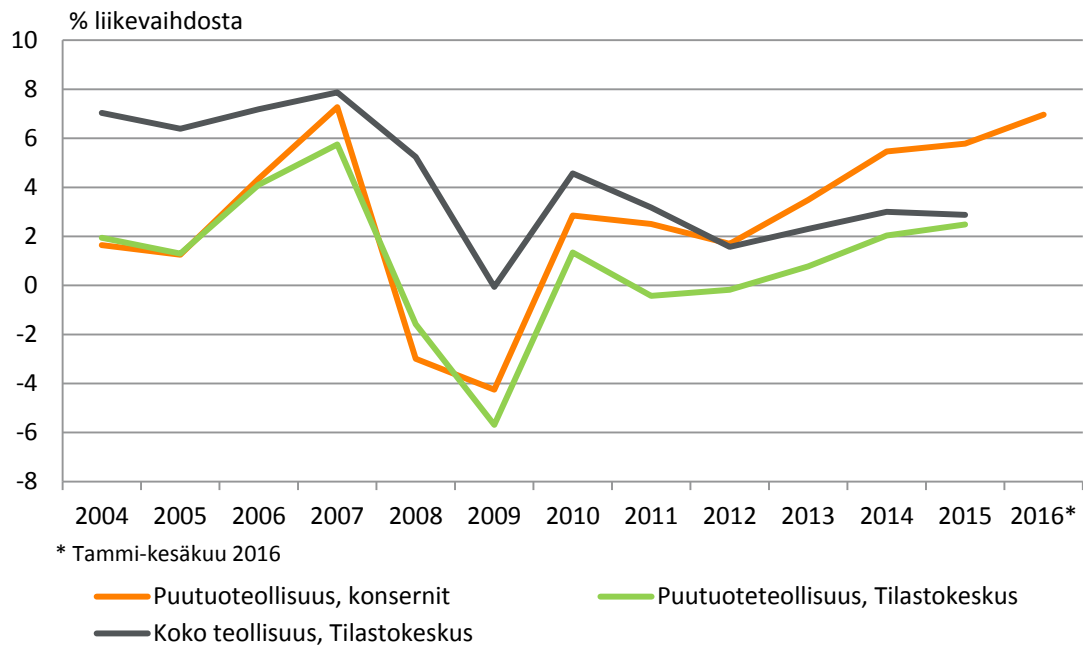
Mäntysahatavaran ahdinko syö sahauksen kannattavuutta

Sahatavaran vientimäärän ennakoitaan nousevan tänä vuonna uuteen ennätykseen (8,5 milj. m³). Kasvavien tuotanto- ja vientimäärien vastapainoksi vientihintojen ennustetaan hieman laskevan. Kun samaan aikaan sahojen tärkeimmän tuotantopanoksen eli havutukin hintojen ennustetaan pysyvän suunnilleen ennallaan ja työvoimakustannustenkin kehitys on maltillista, sahojen kannattavuuden ennakoitaan hieman heikentyvän vuoden 2015 tasolta.

Sahateollisuuden kannattavuuden kehityksen arviointia tosin vaikeuttaa se, että yhä suurempi osa kotimaisesta kuusisahatavarasta viedään Aasiaan, etenkin Kiinaan ja Japaniin. Kiinalaisilla ostajilla on ollut monissa hyödykkeissä taipumusta äärevöittää hintakehitystä muun muassa purkamalla ja täyttämällä varastojaan. Hintakilpailu eritoten ruotsalaisten ja venäläisten tuottajien kanssa on kovaa myös kotimaisen mäntysahatavaran tärkeimmissä vientimaissa eli Egyptissä ja Algeriassa, joissa sahatavaran hintatasoa ovat lisäksi painaneet poliittinen epävarmuus ja ostajien likviditeettiongelmat. Mäntysahatavaran ahdinkoa kuvaa se, että kuluva vuonna sen vientihinnan ennustetaan vajoavan matalimmaksi kymmeneen vuoteen, kun finanssikriisivuotta 2009 ei oteta huomioon.

Korkeimmat hinnat sahatavarasta saadaan Euroopasta, jonne myös myydään pääosa parhaista laaduista. Euroopan rakentamisen ja varsinkin uudisrakentamisen heikko kehitys on jo pitkään jarruttanut Suomen sahateollisuuden kannattavuuden paranemista. Kotimaassa sahatavaran kulutus on ollut aallonpohjassa jo useita vuosia.

Vuonna 2017 sahauksen kannattavuus säilyy ennallaan tai hieman paranee, kun sahatavaran vientihintojen ennustetaan kääntyvän lievään nousuun. Myös vaikeuksissa olleen mäntysahatavaran tuotannon kannattavuuden ennakoitaan ensi vuonna hieman paranevan.

Puutuoteteollisuuden sekä Suomen koko teollisuuden yritysten keskimääräinen kannattavuus 2004–2016* liikevaihdosta mitattuna. Tilastokeskuksen vuoden 2015 luvut ovat ennakkotietoja. Lähteet: Tilastokeskus, Metsä Group, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj.

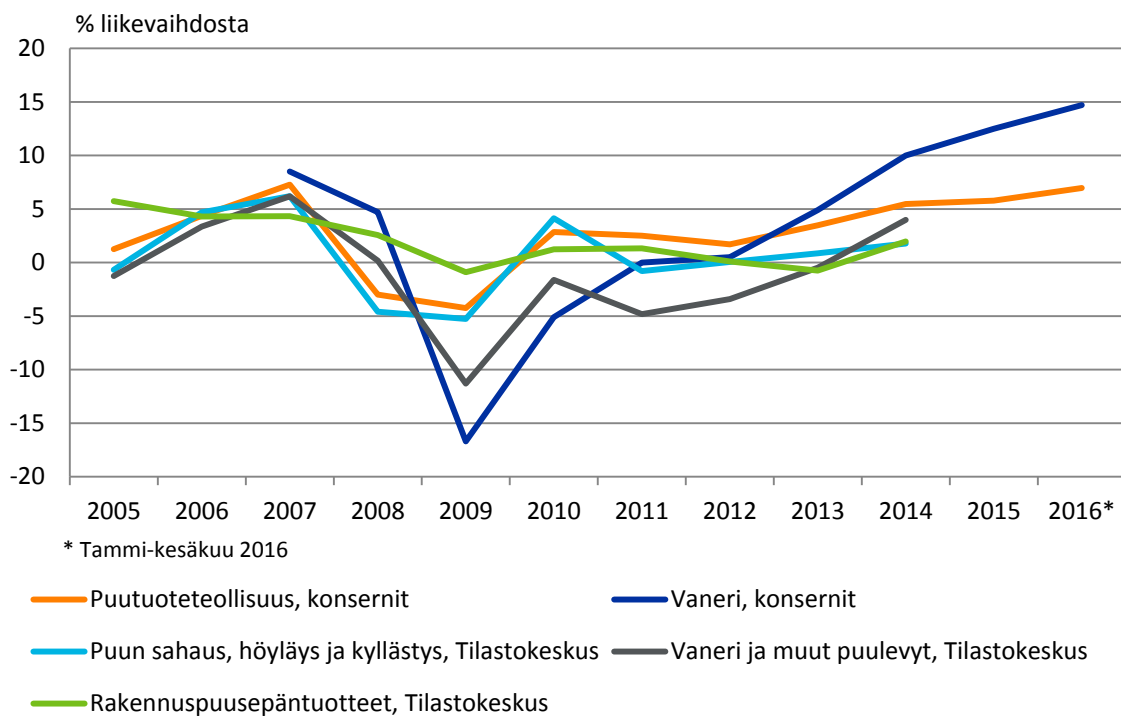
Vanerilla menee hyvin

Puutuoteteollisuuden alatoimialoista vanerin tuotannon kannattavuus on ollut jo muutaman vuoden selvästi sahausta korkeammalla tasolla. Suomen vaneriteollisuuden kannalta Euroopan kysyntä on ratkaisevassa asemassa. Korkealaatuista ja -hintaista koivuvaneria viedään jonkin verran myös Aasiaan, jossa sitä käytetään esimerkiksi nestekaasutankkereiden valmistuksessa.

Koivuvanerin hinnan nopea pudotus finanssikriisin jälkeen syöksi suomalaisen vaneriteollisuuden vakaviin vaikeuksiin. Mittavien uudelleenjärjestelyjen ja kehitysohjelmien ansiosta vanerin tekeminen kannattaa jälleen erittäin hyvin. Toimialan liikevaihdosta on vajaassa kymmenessä vuodessa noussut selvästi negatiivisesta lähelle 10 prosenttia.

Vanerin hyvä kannattavuus ja valoisat kysyntänäkymät ovat innostaneet kotimaisia yhtiöitä laajentamaan tuotantoaan. Metsä Wood ilmoitti vastikään investoivansa noin 100 miljoonaa euroa tuotannon lisäämiseen ja uudelleenjärjestelyyn Suomessa ja Virossa ajanjaksolla 2016–2018. Myös UPM on parhaillaan lisäämässä vanerin tuotantoaan Virossa: investoinnin arvo on 40 miljoonaa euroa. Yhtiö on hiljattain kasvattanut vanerin tuotantoaan myös Savonlinnan ja Joensuun tehtailla. Tavoitteena on pienentää tehtaiden yksikkökustannuksia.

Metsä Woodin järjestelyt liittyvät uuden Äänekosken biojalostuslaitoksen käynnistymiseen ja tehtaan aikaansaamien valtavien raakapuuvirtojen hyödyntämiseen. UPM taas pyrkii lisäämään korkealaatuisen koivuvanerin tuotantoa. Vanerin kysynnän ja tarjonnan tasapaino on tunnetusti hyvin herkkä, mutta varsinkin koivuvanerin osalta tilanne näyttää vakaalta niin kauan kuin muun muassa kuljetusvälineiteollisuudella menee hyvin. Ydinkysymys on, kuinka onnistuneesti vanerin tuottajat pystyvät jatkamaan tuotekehittelyään eri asiakassegmenttien tarpeiden mukaan.

Puutuoteteollisuuden alatoimialojen kannattavuus 2005–2016* liiketulosprosentilla mitattuna. Tilastokeskuksen vuoden 2015 ennakkotiedot puuttuvat. Lähteet: Tilastokeskus, Metsä Group, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj.

Sellun kannattavuus säilyy hyvänä

Sellun euromääräisen hinnan ennustetaan laskevan tänä vuonna 12 prosenttia vuodesta 2015, jolloin havupuusellun markkinahinta oli historiallisen korkealla tasolla. Tämän seurauksena sellun tuotannon kannattavuus heikkenee, mutta säilyy edelleen varsin hyvällä tasolla. Ensi vuonna sellun hinnan ennakoidaan vakiintuvan kuluvan vuoden tasolle.

Papereiden hinnan ennustetaan alenevan tänä vuonna prosentin. Sellun hinnan aleneminen kuitenkin edesauttaa varsinkin hienopapereiden tuotannon kannattavuutta. Tosin vaikutus jää väliaikaiseksi, jos paperin tuottajat joutuvat myöntämään vastaavan alennuksen kustantajille, painotaloille, tukkureille ja muille ostajille. Vuonna 2017 papereiden keskimääräisen vientihinnan loivan laskun ennustetaan jatkuvan.

Sekä UPM että Stora Enso ovat ilmoittaneet, että niiden kypsillä markkinoilla toimivien paperisegmenttien (UPM Paper ENA, Stora Enso: Paper Division) tarkoitus on luoda rahavirtaa ja sitä kautta mahdollistaa yhtiöiden investoinnit uusiin kasvaviin liiketoimintoihin. Perinteisiä sijoitetun pääoman tuottoja ei paperin kohdalla enää tuijoteta; pääoma on joka tapauksessa kiinni tuotannossa ja tehtaissa, joita ei aiota enää uusia.

Paperin myyntihintojen muutoksilla on kuitenkin edelleen erittäin suuri vaikutus suomalaisten metsäteollisuuskonsernien tuloksiin. Esimerkiksi Stora Enson mukaan paperin hintojen muutos kymmenellä prosentilla muuttaisi sen vuotuista liikevaihtoa 345 miljoonalla eurolla, jos muut seikat pysyvät ennallaan. UPM:llä vastaava vaikutus olisi vieläkin suurempi eli lähes 600 miljoonaa euroa. Luvusta voidaan päätellä, että jo muutaman prosentin myyntihintojen muutoksella on huomattava vaikutus yhtiöiden tuloksiin.

Metsä Boardilla perinteisten papereiden tuotanto loppui kokonaan syyskuussa 2016. Lokakuussa yhtiö ilmoitti luopuvansa myös tapetin pohjapaperin tuotannosta Hämeenkyrössä. Tämän jälkeen Metsä Board on käytännössä puhdas kartonkiyhtiö.

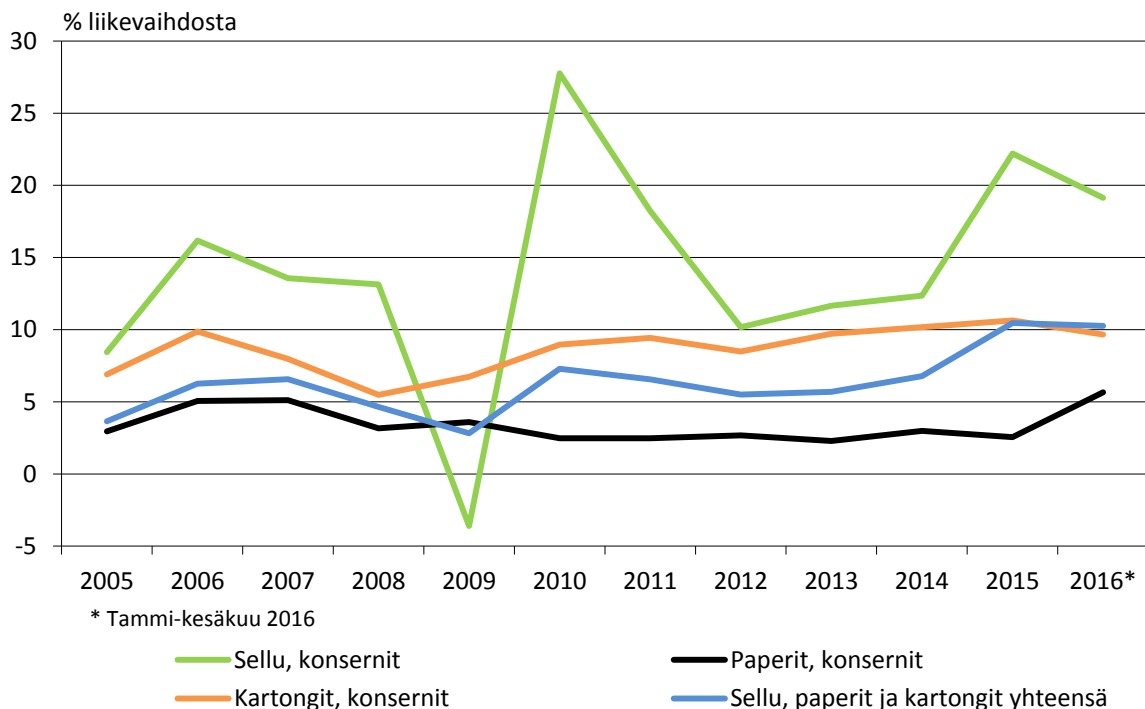
Kartongin kannattavuus pysyy lähes ennallaan

Kartongin painoarvo on kasvanut Suomen massa- ja paperiteollisuuden strategisissa ratkaisuissa. Toimialan vahvuudeksi ovat nousseet ensikuidusta valmistetut kevyet ja laadukkaat kuluttajakaukkartongit. Esimerkiksi Stora Enso on perinteisesti tehnyt erityisen hyvää tulosta nestepakkaus-kartongeilla, Metsä Board taas erilaisilla taivekartongeilla. Stora Enson mukaan joka kolmas nestekartonkipakkaus maailmassa on tehty sen kartongista. Molemmat yhtiöt ovat vahvoja myös ensikuitulainerissa (kraftlainerissa), jota käytetään erilaisten myymälä- ja kuljetuspakkausten ja pahvien pinta-kerroksiin.

Molemmat yhtiöt ovat myös parhaillaan lisäämässä kartonkituotantoaan merkittävästi: Stora Enso nestepakkausten ja muiden kuluttajakaukkartonkien valmistusta Kiinassa sekä kraftlainerin Varkaudessa, Metsä Board puolestaan taive- ja tarjoilukartonkien tuotantoa Ruotsissa. Stora Enson tavoitteena on myydä uusi tuotanto Aasian kasvavilla markkinoilla, Metsä Board taas tähyää pääasiassa Pohjois-Amerikkaan. Myös Kotkamillsin uusi tehdas lisää osaltaan taive- ja tarjoilukartonkien tuotantoa Suomessa. Se pyrkii korvaamaan muun muassa kuppi- ja muiden tarjoilukartonkien päällysteinä (estokerroksina) tyypillisesti käytetyt öljypohjaiset muovit biohajoavilla materiaaleilla. Muilla metsäyhtiöillä on samantyyppisiä kehityshankkeita.

Kartongin hinta ja hintakehitys vaihtelee paljon tuotteittain. Vuoden 2016 ensimmäisellä puoliskolla taivekartongin markkinahinta on hieman noussut, mutta valkopintaisen kraftlainerin vastaavasti hieman laskenut. Keskimäärin kartongin vientihinnan ennustetaan tänä vuonna laskevan kolme prosenttia. Syynä on uusi tuotantokapasiteetti ja sen myötä kiristynyt kilpailu varsinkin Euroopan markkinoilla. Kartongin valmistuksen kannattavuuden osalta yhdeksi avainkysymykseksi nousee se, kuinka paljon Euroopassa lisääntyvää tuotantoa pystytään myymään maanosan ulkopuolisille markkinoille.

Vuonna 2017 kartonkien keskimääräisen vientihinnan ennustetaan pysyvän lähes kuluvaan vuoden tasolla. Tämä yhdessä sellun ja muiden raaka-aineiden maltillisen hintakehityksen ja työvoimakustannusten alenemisen kanssa ylläpitää kartongin tuotannon hyvää kannattavuutta kotimaassa.

Massa- ja paperiteollisuuden alatoimialojen kannattavuus 2005–2016* liiketulosprosentilla mitattuna. Lähteet: Metsä Group, Stora Enso Oyj ja UPM-Kymmene Oyj.

Valuuttakurssit ja kustannustehokkuus heijastuvat vientivetoisten toimialojen menestykseen

Valuuttakursseilla on merkittävä vaikutus sekä puutuoteteollisuuden että kemiallisen metsäteollisuuden kannattavuuteen. Vaikutus on osin suora, osin epäsuora. Suora vaikutus liittyy valuuttamääräisiin rahavirtoihin (panosten ja tuotosten hintoihin), epäsuora vaikutus taas suhteelliseen kilpailukykyyn kansainvälisillä markkinoilla.

UPM:llä suorat vaikutukset kanavoituvat erityisesti Yhdysvaltain dollarin mutta jossain määrin myös Englannin punnan arvostuksen kautta. Stora Ensolla ja Metsä Boardilla ne kanavoituvat myös Ruotsin kruunun kurssin kautta, koska molemmilla yhtiöillä on paljon tuotantoa Ruotsissa. Sahoilla on sama tilanne kruunun suhteen, joskin vaikutukset ovat epäsuoria. Kotimaisen saha- ja vaneriteollisuuden hintakilpailukykyyn vaikuttaa myös Venäjän ruplan kurssi.

Metsäteollisuuden kannattavuuden kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti myös yhtiöiden omat toimet raaka-aineiden hankinnassa, tuotannossa, markkinoinnissa, myynnissä ja tuotekehittelyssä. Vaneri on hyvä esimerkki, kuinka paljon yritykset voivat vaikuttaa liiketoimintansa kannattavuuteen omilla toimillaan. Vaikka koivu- ja havuvanerin vientihinnat eivät ole muuttuneet kovin paljon ajanjaksolla 2010–2015, vaneriliiketoiminnan kannattavuus on noussut merkittävästi.

Myös merkittävät laajennusinvestoinnit vaikuttavat yhtiöiden tuloksiin. Esimerkiksi Metsä Groupilla on käynnissä mittavia laajennushankkeita Äänekosken lisäksi myös Ruotsissa. Uusien tehtaiden ja tuotantolinjojen käyttöönotto tyyppillisesti hetkellisesti heikentää toiminnan tulosta sitä enemmän, mitä korkeampaa teknologista osaamista tuotantoprosessit vaativat ja mitä korkeampia laatuvaatimuksia asiakkaat lopputuotteille asettavat.

Uusien liiketoiminta-alueiden vaikutus kannattavuuteen yhä vähäinen

Uudet liiketoiminta-alueet eivät vaikuta kotimaisen metsäteollisuuden kannattavuuteen vielä kovin paljon. Mielenkiintoisia uusia alueita ovat muun muassa Stora Enson liukosellun tuotanto Uimaharjussa ja UPM:n biodieselin tuotanto Lappeenrannassa. Stora Enso tuottaa liukosellua koivusta, UPM taas biodieseliä sellunkeitossa erotettavasta mäntyöljystä.

Kumpikaan yhtiö ei raportoi näiden liiketoimintojen kannattavuutta. Stora Ensolla liukosellun tuotanto on osa laajempaa Biomateriaalit-segmenttiä, ja UPM:llä biodiesel kuuluu Biojalostusliiketoimintaan. UPM:n oman ilmoituksen mukaan sen biodieselin tuotanto ”saavutti kannattavuusrajan” vuoden 2015 lopussa. Yhtiöllä on suunnitelmia laajentaa biodieselin tuotantoa, mutta suurimmat epävarmuudet hankkeissa liittyvät raaka-aineen (mäntyöljyn) saatavuuteen sekä puun ja erityisesti puusta tehtyjen nestemäisten polttoaineiden statukseen ilmastopolitiikassa.

Stora Enso on tuottanut liukosellua Uimaharjun tehtaallaan vajaat viisi vuotta. Tuotanto alkoi vuonna 2012, kun Uimaharjun tehtaan toinen sellulinja muutettiin liukosellulle. Yhtiön oman ilmoituksen mukaan se myy pääosan liukosellustaan viskoosin raaka-aineeksi Kiinan tekstiiliteollisuudelle. Tätä voidaan pitää väliaikaisratkaisuna, koska suurin potentiaali liukosellulla on uuden sukupolven tekstiilikuiduissa ja erityistuotteissa, joita käytetään muun muassa elintarvikkeissa, lääkkeissä, kosmetiikassa, kalvoissa ja suodattimissa.

Viskoosin tuotanto on monivaiheinen prosessi, johon liittyy merkittäviä ympäristöongelmia. Tämän takia Stora Enso ja Metsä Fibre ovat mukana tutkimus- ja kehityshankkeissa, joissa pyritään löytämään aikaisempaa yksinkertaisempia, ympäristöystävällisempiä ja kustannustehokkaampia tapoja valmistaa puupohjaisia tekstiilikuituja. Tällaisen valmistustekniikan löytäminen voisi avata merkittäviä uusia liiketoimintamahdollisuuksia suurille suomalaisille metsäteollisuusyhtiöille.

2.4. Metsäteollisuuden työllisyys

Leena Kalliovirta

Vuonna 2015 Metsäteollisuuden työllisten määrä kasvoi 2 prosenttia 39 500 henkilöön. Toimialan sisällä työllisyyskehitys kuitenkin vaihteli: saha- ja puulevyteollisuudessa, rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin valmistuksessa työllisyys parani, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisyys heikkeni. Vuonna 2016 työllisten määrän arvioidaan nousevan 41 400 henkilöön. Saha- ja puulevyteollisuudessa, rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisyyden arvioidaan kohenevan, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä jatkaa laskuaan vuoden 2015 tasolta. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2017 metsäteollisuuden työllisten kokonaismäärä kasvaa edelleen kuluvaan vuoteen tasolta.

Puutuoteteollisuuden työllisyydessä käänne kasvuun

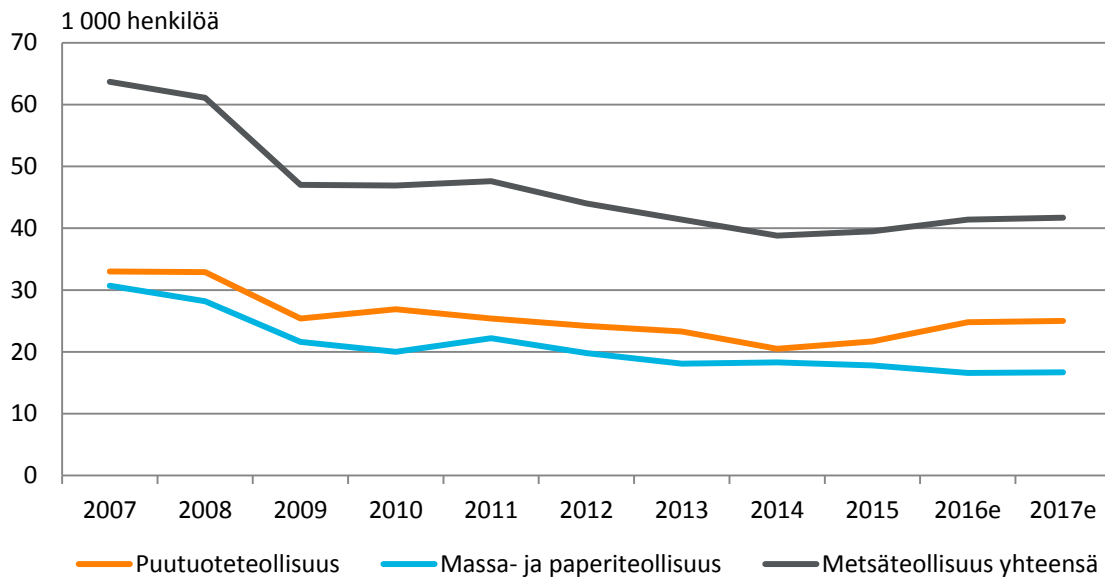
Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2015 metsäteollisuus työllisti 39 500 henkilöä (+2 prosenttia edellisvuodesta), joista puutuoteteollisuudessa työskenteli 21 700 (yli 1000 työllisen kasvu edellisvuodesta) ja massa- ja paperiteollisuudessa 17 800 (-3 prosenttia edellisvuodesta) henkilöä. Sahateollisuudessa työllisyys kasvoi nyt jo neljättä vuotta peräkkäin. Rakennuspuusepänteollisuuden pitkään jatkunut työllisten määrän lasku kääntyi yli 2 prosentin kasvuksi kotimaisen rakentamisen myötä. Massa- ja paperiteollisuudessa työllisten määrä kasvoi 2 prosenttia, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannossa työllisten määrä väheni kolmanneksen.

Tammi-heinäkuussa 2016 puutuoteteollisuus työllisti 24 800 henkilöä, mikä oli 14 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Sahateollisuuden työllisten määrä kasvoi 12 prosenttia ja levyteollisuuden työllisten määrä 10 prosenttia. Voimakkainta kasvu oli rakennuspuusepänteollisuuden työllisten määrässä, joka kasvoi peräti 19 prosenttia vuoden 2015 määrästä.

Metsäteollisuuden työlliset 2015–2017e keskimäärin, henkilöä.

	2015	2016e	2017e
Sahateollisuus	9 400	10 500	10 600
Puulevyteollisuus	4 000	4 400	4 400
Rakennuspuusepänteollisuus	8 300	9 900	10 000
Puutuoteteollisuus yhteensä	21 700	24 800	25 000
Massan, paperin ja kartongin tuotanto	15 000	15 200	15 300
Paperi- ja kartonkijalosteiden tuotanto	2 800	1 400	1 400
Massa- ja paperiteollisuus yhteensä	17 800	16 600	16 700
Metsäteollisuus yhteensä	39 500	41 400	41 700
Muutos edellisestä vuodesta	2	5	1

Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Metsäteollisuuden työlliset (1000 henkilöä) 2006–2017e. Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Työvoimatutkimuksen lukuja tukevat alkuvuoden 2016 tuotantoluvut: sekä sahatavaran että vannerin tuotanto kasvoi vuoden 2016 alkupuoliskolla 2015 vastaavaan aikaan verrattuna. Kotimaan rakentaminen vilkastui alkuvuonna 2016 ja rakennuspuusepänteollisuuden tuotteiden kysyntä on vahvistunut. Rakennuspuusepänteollisuuden tuotannon kohenemisen myötä puutuoteteollisuudessa päädyttäne keskimäärin 24 800 työlliseen vuonna 2016.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) heinäkuun 2016 suhdannebarometrin mukaan puuteollisuuden yritykset ennustavat maltillista tuotannon kasvua. EK ennustaa lähikuukausien tilauskannan kasvavan, mutta henkilöstön määrän pysyvän likimain ennallaan. Puutuoteteollisuuden tuotannon arvioidaan lisääntyvän edelleen vuonna 2017 viennin kasvun myötä. Myös uudisrakentamisen arvioidaan hieman kasvavan ja työllisten määrän arvioidaan nousevan 25 000 henkilöön.

Tammi-elokuussa 2016 massa- ja paperiteollisuus työllisti 16 600 henkilöä eli 7 prosenttia vähemmän kuin vastaavana aikana vuotta aiemmin. Massa- ja paperiteollisuudessa työllisten määrä kasvoi yli prosentin, mutta paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannossa työllisten määrä pieneni otantatutkimuksen mukaan puoleen. Jälkimmäisen muutoksen suuruudelle ei löydy selkeitä perusteluja tuotannon supistuksista. Otanta todennäköisesti yliarvioi tapahtunutta muutosta, sillä tarkasteltavan osaryhmän pienentyessä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun osuus kasvaa. Edellä todettu kehitys selittynee kuitenkin osittain toimialan tuotannon muutoksilla: Kasvava vienti nostaa sellun ja kartongin tuotantoa ja vähenevä vienti laskee paperin tuotantoa. Vuoden 2016 aikana paperia arvioidaan tuotettavan 5 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2015. Sellun ja kartongin tuotannon kasvun ennustetaan kuitenkin jatkuvan. Koska tuotannon muutokset ovat erisuuntaisia eikä suurempia irtisanomisilmoituksia ole loppuvuodelle annettu, massa- ja paperiteollisuuden työvoiman arvioidaan pysyvän alkuvuoden tasolla, keskimäärin 16 600 henkilössä vuonna 2016.

EK:n suhdannebarometrin mukaan massa- ja paperiteollisuuden suhdannetilanne on keskimääräinen. Sekä sellun että kartongin tuotannon ennustetaan kasvavan edelleen vuonna 2017. Markkinanäkymät jatkuvat erityisesti kartongin osalta hyvinä ja nykyinen tuotantokapasiteetti kasvaa myös ensi vuonna. Paperin tuotannon ennustetaan laskevan 4 prosenttia tämän vuoden tasosta kysynnän laskun myötä. Vuonna 2017 massa- ja paperiteollisuuden työllisten määrän arvioidaan hieman kasvavan 16 700 henkilöön uuden kapasiteetin käyttöönoton myötä.

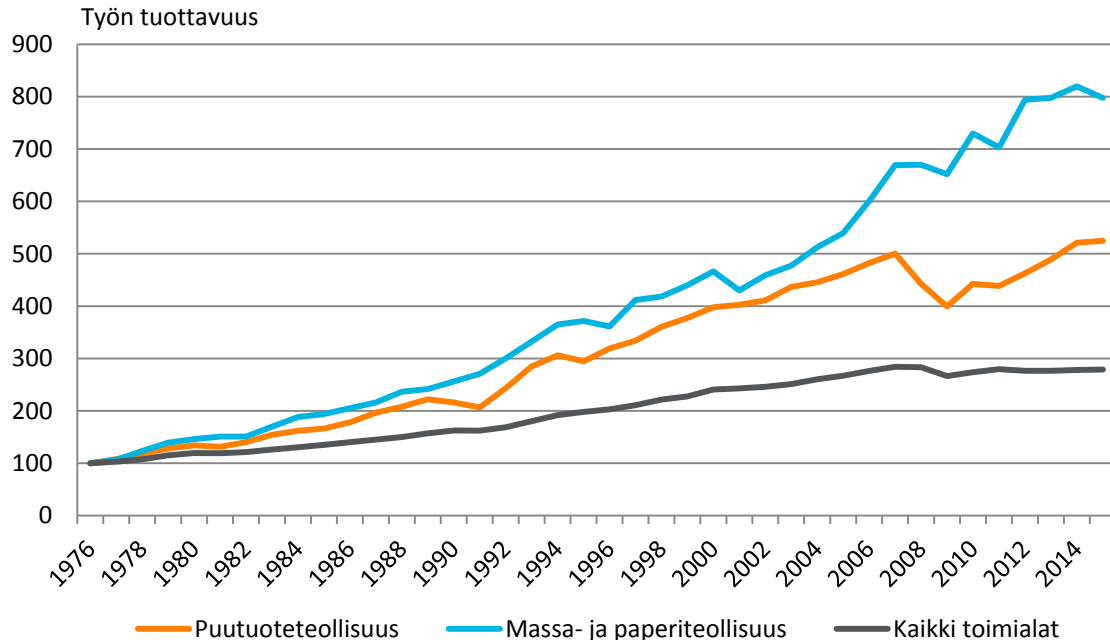
Työvoimatutkimuksen tammi-heinäkuun 2016 lukuihin perustuvat työttömyysasteet puutuoteteollisuudessa olivat toimialasta riippuen 3–12 prosenttia. Saha- ja rakennuspuusepänteollisuudessa työttömyys laski pari prosenttiyksikköä, mutta puulevyteollisuudessa työttömyyden kasvu oli yli 3 prosenttiyksikköä. Massa- ja paperiteollisuudessa massan, paperin ja kartongin valmistuksessa työt-

tömyysaste oli noin 10 prosenttia ja paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa 15 prosenttia. Keskimääräinen työttömyysaste metsäteollisuudessa oli 7,5 prosenttia, kun se kaikilla toimialoilla keskimäärin oli 9,4 prosenttia. Vuonna 2016 metsäteollisuuden työttömyysasteen arvioidaan pysyvän 8 prosentissa.

Metsäteollisuuden työn tuottavuus

Vuonna 2014 metsäteollisuuden työn tuottavuus nousi edellisvuodesta: puutuoteteollisuudessa 7 prosenttia ja massa- ja paperiteollisuudessa 3 prosenttia. Vuonna 2015 puutuoteteollisuudessa työn tuottavuuden nousu jatkui prosentin, mutta massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuus laski 3 prosenttia. Vastaavana aikana kaikilla toimialoilla työn tuottavuus kasvoi vuosittain alle prosentin.

Työn tuottavuuden nousu vähentää työllistämispaineita, kun tuottavuus kasvaa henkilöstön määrän pysyessä samana. Erityisesti massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuus on viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana kasvanut voimakkaasti ollen vuosittain 5,5 prosenttia. Puutuoteteollisuudessa vastaava keskimääräinen kasvu on ollut 4,3 prosenttia vuodessa. Siten vuonna 2015 sekä puutuote- että massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuuden kehitys on ollut keskimääräistä heikompaa. Tähän lienee vaikuttanut erityisesti massa- ja paperiteollisuudessa tapahtunut tuotannon rakenteen muutos, jossa uusia tuotantolinjoja on käynnistetty ja vanhoja pysäytetty. Myös tekninen kehitys selittää viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana tapahtunutta huimaa työn tuottavuuden kasvua. Tiedot metsäteollisuuden tuottavuuskehityksestä perustuvat Tilastokeskuksen uudistettuun kansantalouden tilinpitoon (ESA2010). Luokitusten muutosten takia tiedot saattavat poiketa ennen vuotta 2014 julkaistuista tiedoista.

Metsäteollisuuden työn tuottavuusindeksin (1976=100) kehitys 1976–2015. Lähde: Tilastokeskus.

3. Metsätalous

3.1. Puuvarojen käyttö

Kari Härkönen

Kolmena edeltävänä vuonna Suomen metsäteollisuus käytti tukki- ja kuitupuuta keskimäärin lähes 62 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, josta kotimaisen puun osuus oli noin 55 miljoonaa kuutiometriä. Kuluvan vuoden kotimaisen ainespuun käytön ennuste on vajaa 60 miljoonaa kuutiometriä. Suomen metsävarat ovat runsaat ja riittävät nykyisen puuntarpeen tyydyttämiseen.

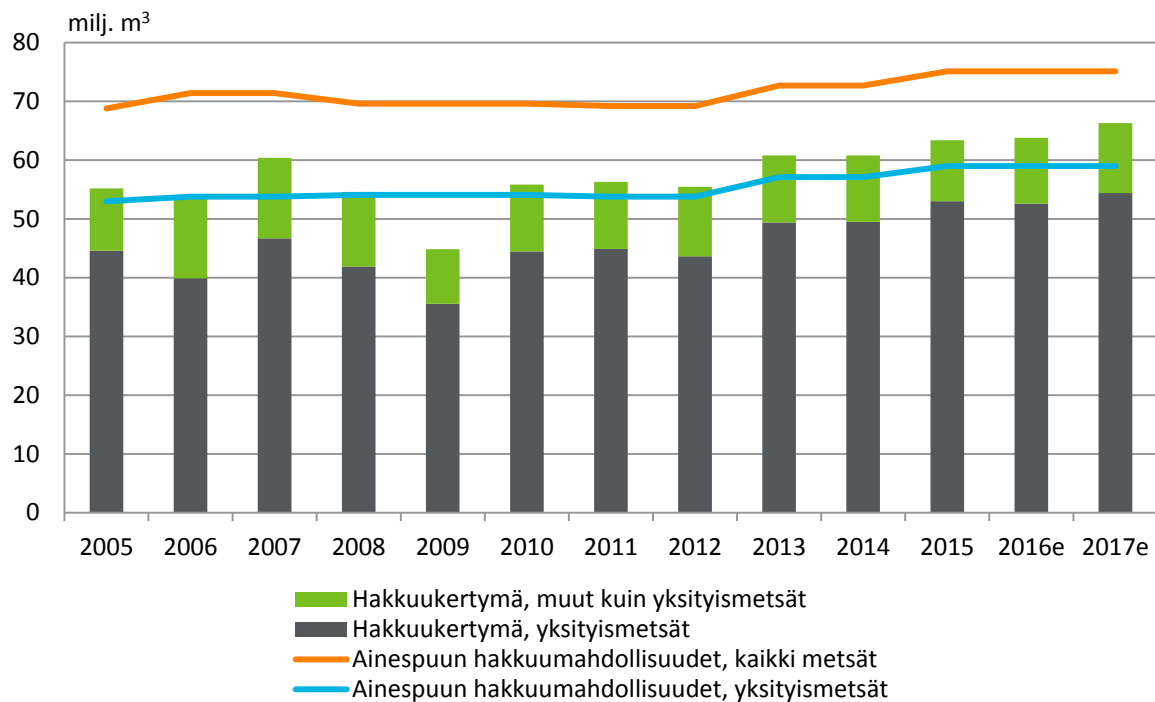
Tuoreimman valtakunnan metsien inventoinnin (VMI11, 2009–2013) mukaan Suomessa on lähes 22,8 miljoonaa hehtaaria metsää (metsä- ja kitumaata), ja puuston kokonaismäärä on lähes 2 400 miljoonaa kuutiometriä. Tästä männyn osuus on 50, kuusen 30, koivun 17 ja muiden lehtipuiden 3 prosenttia. Puuston vuotuinen kasvu on 105,5 miljoonaa kuutiometriä. Puuntuotannon ulkopuolella on runsaat 3,2 miljoonaa hehtaaria metsää pääasiassa Pohjois-Suomessa. Metsätaloutta voidaan siten harjoittaa 19,5 miljoonan hehtaarin alueella, jolla on puustoa noin 2 100 ja vuotuista kasvua noin 100 miljoonaa kuutiometriä (kasvuprosentti 4,8). Kun puuston poistuma kolmen edellisen vuoden aikana on ollut keskimäärin noin 77 miljoonaa kuutiometriä vuodessa (poistumaprosentti 3,7), puuvaranto on lisääntynyt vuosittain noin 28 miljoonaa kuutiometriä.

Suurin kestävä hakkuumahdollisuus on runsaat 75 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta (tukki- ja kuitupuuta) vuodessa. Tämän lisäksi metsistämme voitaisiin kestävästi korjata energiapuuta 20,5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, josta oksia ja lehtiä on 8,6, kantoja ja juuria 6,5 sekä runkopuuta 5,4 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Energiapuun kertymäarvio on voimakkaasti sidoksissa ainespuuhakkuiden tasoon, sillä noin 15 miljoonaa siitä kertyy ainespuuhakkuiden hakkuutähteistä ja kannoista. Energiapuuhun lasketusta runkopuusta on dimensioiltaan ainespuukokoista 5 miljoonaa kuutiometriä. Kaikkiaan ainespuukokoisen runkopuun osuus on suurimman kestävä hakkuumahdollisuusarvion mukaan 80,2 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Lyhyellä aikavälillä metsänhoidollisesti ja taloudellisesti perusteltavissa oleva suurin ainespuun hakkuumäärä on 103,9 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, ja tämän lisäksi energiapuuta 27,5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Teollisuuspuun mitat täyttävän puun hakkuukertymä on ollut kolmen viime vuoden aikana keskimäärin 54,6 miljoonaa kuutiometriä eli 73 prosenttia laskennallisesta hakkuumahdollisuudesta. Yksityismetsien käyttöaste on hieman alempi, noin 70 prosenttia. Alueellisesti ainespuulla mitattu hyödyntämisaste on korkein Etelä-Savossa (87 %), Kaakkois-Suomessa (89 %) ja Häme-Uusimaalla (83 %).

Esitetyt hakkuumahdollisuuslaskelmat perustuvat tietoihin puuston määrästä, rakenteesta ja kasvusta sekä olettamukseen, että metsänhoitotoimenpiteet tehdään ajallaan. Suurimman kestävä hakkuumäärän laskelma osoittaa maksimitason, jolle hakkuut voivat nousta ilman että hakkuumahdollisuudet tulevaisuudessa pienenisivät. Laskelma on optimointilaskelma, jossa käytetty 4 prosentin laskentakorko johtaa taloudellisesti tehokkaaseen ja nykyistä voimakkaampaan metsien käsittelyyn. Laskelma ei ota huomioon tila- ja omistajakohtaisia rajoitteita, eikä metsänomistajien hakkuu- ja puunmyyntikäyttäytymistä, eikä se ole ennuste toteutuvista hakkuista.

Hakkuukertymä (sis. ainespuukokoisen energiapuun) ja kestävät hakkuumahdollisuudet 2005–2017e. Lähde: Luke.

Havukuitupuun käytön odotetaan kasvavan runsaasti lähivuosina. Stora-Enson Varkauden, UPM:n Pietarsaaren ja Kymen investoinnit sekä Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtaan rakentamispäätös merkitsevät lähes 6 miljoonan kuutiometrin vuotuista puun lisäkäyttöä kunhan investoinnit vaikuttavat täysimääräisesti vuodesta 2018 alkaen. Tämän lisäksi Suomen ilmastotavoitteisiin liittyvä Valtioneuvoston asettama tavoite (25 TWh) metsähakkeeseen pohjautuvalle lämmön- ja sähkötuotannolle vuonna 2020 edellyttäisi toteutuessaan 5,5 miljoonan kuutiometrin vuotuista lisäystä metsähakkeen käytölle, joka osaltaan tulisi kilpailemaan ainespuukokoisesta havupuusta. Valtioneuvoston helmikuussa hyväksymän kansallisen metsästrategian 2025 yhtenä tavoitteena on runkopuun vuotuisten hakkuiden lisääminen 80 miljoonaan kuutiometriin vuoteen 2025 mennessä.

Riittääkö Pohjois-Suomessa puuta uusille investoinneille?

Viime vuosina julkisuuteen tulleista puun käyttöä lisäävistä investointisuunnitelmista monen raaka-ainehuolto nojautuu Pohjois-Suomen puuvaroihin ja hakkuumahdollisuuksiin. Kemijärvelle suunnitellun biojalostamon puun ja sahauksen sivutuotteena saatavan hakkeen käytön arvioidaan olevan noin 2,2 milj. m³/v ja Kajaaniin kaavailun biotuotetehtaan 2,5 milj. m³/v puuta ja haketta. Uusimpana hankkeena on kiinalaisomisteiden Kaidin Kemiin suunnittelema biopolttoaineita tuottava biojalostamo, jonka raaka-ainetarve on noin 2,8 miljoonaa kuutiometriä energiapuuta vuodessa. Kaidin hanke on julkisuudessa olleiden tietojen mukaan etenemässä siten, että tehtaan tonttikauppa Kemin kaupungin kanssa toteutuu syksyn 2016 aikana ja samoin laitoksen ympäristölupahakemus jätetään syksyn aikana.

Edellä mainittujen hankkeiden yhteinen raaka-ainetarve on noin 7,5 milj. m³/v. Pohjois-Suomen hakkuumahdollisuudet ovat olleet voimakkaassa nousussa VMI9:n ja VMI11 välillä. Valtakunnan metsien 9. inventoinnissa (maastotyöt Pohjois-Suomen alueella 2001–2003) suurimman kestävän hakkuumäärän arvio oli noin 13,5 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta vuodessa inventointia seuraavalle kymmenvuotiskaudelle. VMI10:ssä (maastotyöt 2004–2008) vastaava arvio oli 15,4 miljoonaa ja VMI11:ssä (maastotyöt 2009–2013) suurimman kestävän hakkuukertymän arvio oli 25 miljoonaa

kuutiometriä aines- ja energiapuuta vuodessa, josta ainespuukokoisen runkopuun määrä oli runsaat 22 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Jos suurimman kestävän hakkuumäärän arviota verrataan inventointia edeltävien vuosien keskimääräiseen toteutuneisiin hakkuumääriin, niin VMI9:ssä ero oli 2,9 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta vuodessa, VMI10:ssä 3,2 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta ja VMI11:ssä 9,4 miljoonaa kuutiometriä aines- ja energiapuuta vuodessa, mistä ainespuukokoisen runkopuun osuus oli lähes 7,3 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Hakkuumahdollisuuksien arvioidaan vielä tästäkin nousevan tulevaisuudessa, joten laskennallisesti hakkuumahdollisuudet näyttävät riittävän kaavailuille investoinneille.

Pohjois-Suomen hakkuumahdollisuuksien nousun ovat tehneet mahdolliseksi metsien ikärakente ja entistä suurempi tiheys. Nuorten, 21–60-vuotiaiden kasvatusmetsien osuus metsämaan pinta-alasta on VMI11 mukaan Kainuussa 42, Pohjois-Pohjanmaalla 34 ja Lapin eteläosissa 24 prosenttia. Valtaosa nuorista metsistä on mäntyvaltaisia. Kainuussa 83 prosenttia 21–60-vuotiaista metsistä on mäntyvaltaisia, Pohjois-Pohjanmaalla 77 ja Lapin eteläosassa 79 prosenttia.

VMI9:ään verrattuna samanikäiset metsiköt ovat VMI11:n mukaan selvästi puustoisempia. Kainuussa 21–40-vuotiaiden metsiköiden keskitilavuus on noussut VMI9:n aikaisesta 60 kuutiometriä 79 kuutiometriin hehtaarilla ja 41–60-vuotiaiden männiköiden keskitilavuus 71:stä 107:ään kuutiometriin hehtaarilla. Pohjois-Pohjanmaalla vastaavat luvut ovat 21–40-vuotiailla metsiköillä 56 ja 69 kuutiometriä hehtaarilla sekä 41–60-vuotiailla metsiköillä 77 ja 95 kuutiometriä hehtaarilla. Lapin eteläosassa puuston keskitilavuus 21–40-vuotiailla metsiköillä oli noussut 43:sta 54:ään kuutiometriin hehtaarilla ja 41–60-vuotiaiden metsiköiden keskitilavuus 54:stä 72:een kuutiometriin hehtaarilla.

Pohjois-Suomessa metsien käyttöön kohdistuu muitakin intressejä kuin puun tuotanto. Inventointitiedoissa metsien suojelun vaikutus näkyy puuntuotannon ulkopuolelle jäävän maan pinta-alaosuuden lisääntymisenä. Kainuussa puuntuotannon ulkopuolelle jäävän maan pinta-alaosuus oli VMI9:ssä 6,4 prosenttia, VMI10:ssä 8,0 ja VMI11:ssä 11,5 prosenttia metsätalouden maan pinta-alasta. Pohjois-Pohjanmaalla lukemat olivat 6,3, 7,2 ja 9,2 prosenttia. Lapin metsiin kohdistuu selvästi voimakkain suojelupaine, siellä puuntuotannon ulkopuolella olevien metsien osuus oli 20,2, 25,9 ja 35,6 prosenttia. Viimeisimmän inventoinnin mukaan puuntuotannon ulkopuolella olevan puuston osuus vastaa likimain niiden pinta-alaosuutta. Hakkuumahdollisuusarviolaskelmat on kuitenkin laadittu siten, että puuntuotannosta pois olevat alueet on jätetty toimenpiteiden ulkopuolelle. Tästä huolimatta hakkuumahdollisuudet ovat kasvamassa.

3.2. Raakapuumarkkinat

Jussi Leppänen ja Esa Uotila

Vuonna 2016 teollisuuspuun hakkuut kasvavat 2 prosenttia 59,5 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsien hakkuut kasvavat 3 prosenttia. Yhtiöiden ja Metsähallituksen hakkuut pienenevät hieman. Kuusisahatavaran kysyntä nostaa kuusitukin keskimääräistä kantohintaa prosentilla, ja myös kuusikuitupuun aleneva kantohintakehitys kääntyy 3 prosentin nousuun. Mänty- ja koivutukin samoin kuin myös mänty- ja koivukuitupuiden kantohinnat laskevat 1–2 prosenttia. Raakapuun tuonti kasvaa 5 prosenttia vuodentakaisesta 9,6 miljoonaan kuutiometriin.

Vuonna 2017 havukuitupuun kysyntä kasvaa selluntuotannon kasvun myötä. Kuitupuun hakkuiden ennustetaan kasvavan 4 ja tukkipuun hakkuiden 3 prosenttia. Mäntykuitupuun kantohinta vahvistuu 3 prosenttia, ja mäntysahatavaran kysynnän paranemisen myötä myös mäntytukin kantohinta nousee. Muutoin kantohintojen muutokset ovat vähäisiä. Raakapuun tuonti vähenee 3 prosenttia.

Yksityismetsien teollisuuspuun hakkuiden määrässä on vuodesta 2015 alkaen merkittävä tasomuutos vielä keväällä arvioituun nähden. Muutos johtuu teollisuuspuun hakkuiden paremmasta tilastoinnista, kun puunostajiksi luetaan mukaan myös metsänhoitoyhdistykset. Toistaiseksi muutos koskee vuositilastoa ja kuukausitilastoon metsänhoitoyhdistykset tulevat vasta vuoden 2017 alusta.

Yksityismetsien hakkuuennusteissa tasomuutos

Kuluvan ja tulevan vuoden raakapuumarkkinoiden ennusteeseen vaikuttaa merkittävästi Luonnonvarakeskuksen julkaiseman teollisuuspuun hakkuiden vuositilaston tiedonkeruun otannan uudistaminen. Ensimmäinen uudella tavalla koottu ja vuotta 2015 koskeva tilasto julkaistiin kesäkuussa 2016. Uudistuksen myötä metsänhoitoyhdistykset ovat mukana vuositilastossa puunostajina. Metsänhoitoyhdistysten välittämä puu on hakkuutilaston uudistukseen asti tullut mukaan puuta ostavien yritysten kautta. Pelkästään metsänhoitoyhdistysten varassa olleiden yritysten puu on kuitenkin jäänyt hakkuutilaston ulkopuolelle. Kuukausittaiseen ja ennakkotiedoiksi käsitettävään hakkuutilastoon metsänhoitoyhdistykset tulevat mukaan puunostajina vasta vuoden 2017 alusta.

Ennusteen merkittävää muutosta voidaan havainnollistaa teollisuuspuun hakkuutilaston luvuilla. Vuoden 2015 vuositilaston mukaan hakkuut yksityismetsistä olivat 48,1 miljoonaa kuutiometriä, kun kuukausitilastoissa tammi–joulukuun 2015 summa oli vain 43,8 miljoonaa kuutiometriä. Aikaisemmin näin suurta eroa ei ole ollut, ja esimerkiksi ennen tiedonkeruun uudistusta julkaistu vuoden 2014 hakkuutilasto yksityismetsien 44,7 miljoonasta kuutiometristä ja tammi–joulukuun 2014 hakkuutilastojen summa 44,5 miljoonasta kuutiometristä asettuivat hyvinkin samalle tasolle. Ennen vuotta 2015 julkaistujen vuositilastojen määrät ovat siten aliarvioita todellisista teollisuuspuun hakkuista.

Vuonna 2015 hankintahakkuiden määrä oli vuositilaston mukaan 9,9 miljoonaa kuutiometriä, kun kuukausitilastojen summan ennakkoarvio vuosittaiseksi hankintamääräksi oli 7,5 miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 2014 vastaavat vuositilaston arvot olivat 8,3 ja kuukausitilastojen tammi–joulukuun summaan perustuva ennakkoarvio 7,9 miljoonaa kuutiometriä. Yksityismetsätalouden työnantajat ry:n keräämien tietojen mukaan metsänhoitoyhdistykset ovat viime vuosina korjanneet ainespuuta noin 6,5 miljoonaa kuutiometriä vuosittain, josta osa on siis jäänyt pois teollisuuspuun hakkuutilastoista (ks. erillinen tietoikkuna).

Teollisuuspuun hakkuiden ennustamisen kannalta vuositilaston ja kuukausitilaston eriaikainen uudistaminen tuottaa luotettavuusongelmia. Vuosien 2016–2017 ennusteet perustuvat vuoden 2015 vuositilaston hakkuutasoon. Kuukausitilaston määriä on käytetty hakkuiden kehityssuunnan, mutta ei enää niiden tason arvioimiseen. Kehityssuuntaa on arvioitu myös teollisuuspuun kauppaa kuvaavan tilaston avulla. Myös sen kattavuutta on parannettu vuoden 2016 alusta metsänhoitoyhdistyksillä, joten osa puukaupamäärien muutoksista voi johtua mukana olevien puunostajien lisääntymisestä.

Kuluvana vuonna kuusi on ollut kysytyintä

Puukauppa on ollut kuluvan vuoden tammi-elokuussa viidenneksen vuodentakaista vilkkaampaa. Erityisesti kuusen kysyntä on ollut kuluvana vuonna kasvussa. Alkuvuoden pakkaset pohjustivat talvi-leimikoiden hakkuita, ja edistivät samalla kuusen tarjontaa. Kuusitukin ostot ovat olleet yli kolmanneksen vuodentakaista suurempia kuusisahatavaran viennin kasvun myötä ja myös kuusikuitupuun kysyntä on kasvanut lähes yhtä paljon. Se on myös kääntänyt kuusikuitupuun pitkään jatkuneen hintojen laskun kuluvana vuonna pieneen nousuun.

Männyllä kysynnän kasvu on kohdistunut tukkia enemmän kuitupuuhun, jota on ostettu lähes viidennes enemmän viime vuoteen nähden. Mäntytkin kysynnän kasvu on jäänyt alle puoleen tästä. Mäntykuitupuun kysyntää on vauhdittanut havusellun tuotanto ja vienti, jotka ovat olleet investointien myötä kasvussa. Mäntysahatavaran kysynnän muutokset ovat olleet pienempiä vientimaiden heikon talouskehityksen takia. Koivulla puukauppa on kasvanut noin viidenneksellä sekä kuitupuussa että tukissa.

Puun korjuussa teollisuuspuun hakkuut olivat kuukausittaisten ennakkotietojen perusteella tammi–heinäkuussa viitisen prosenttia vuodentakaista suurempia. Yhtiöiden ja Metsähallituksen hakkuut olivat pari prosenttia viime vuotta edellä, kun taas yksityismetsissä kasvu oli 6 prosenttia. Puunkorjuun kannalta säät ovat olleet kuluvana vuonna suotuisia. Turvemaiden ja kuusikoiden harvennusten puunkorjuun mahdollistaneen pakkastalven lisäksi kevät ja syksy ovat olleet pääosassa maata kuivia, eikä kelirikko siksi ole ollut kuluvana vuonna juurikaan ongelmana. Kesän runsaat saateet ovat osuneet muutoinkin puunkorjuun kannalta hiljaisimmalle ajanjaksolle. Myös elokuun lopun Rauli-myrskyn metsille aiheuttamat tuhot jäivät erittäin vähäisiksi, noin 60 000–150 000 kuutiometriin.

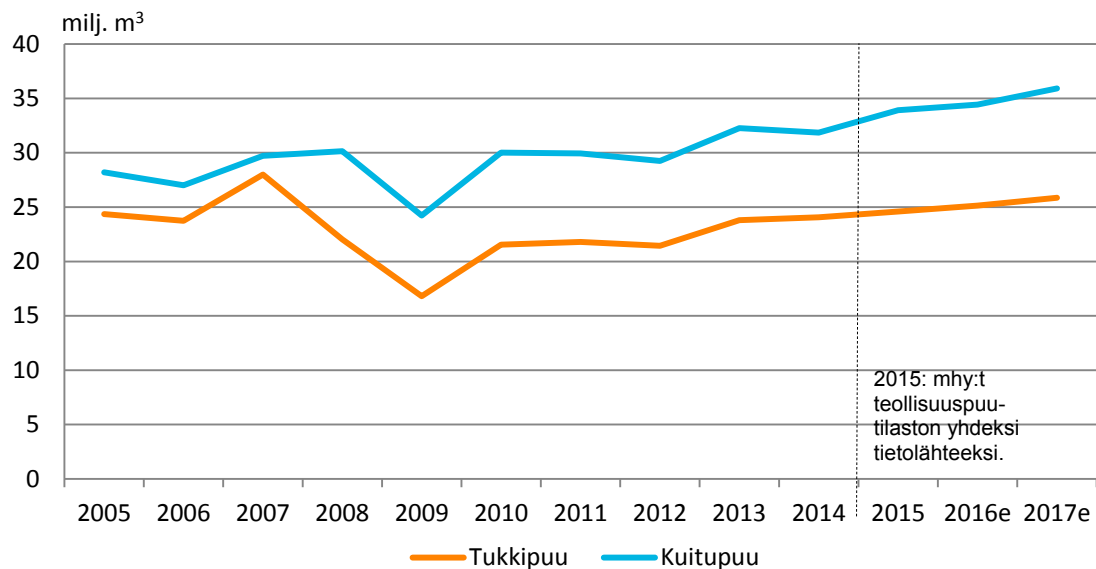
Teollisuuden puunhankinta 2015-2017e.

Raakapuulaji/ omistajaryhmä	2015 milj. m ³	2016e milj. m ³	Muutos %	2017e milj. m ³	Muutos %
Tukki- ja kuitupuun hakkuut, yht. ¹	58,5	59,5	2	61,8	4
Yksityismetsät ²	48,1	49,4	3	51,4	4
Yhtiöt ja Metsähallitus	10,4	10,1	-3	10,4	3
Tukkipuu	24,6	25,1	2	25,9	3
Kuitupuu	33,9	34,4	1	35,9	4
Raakapuun tuonti	9,1	9,6	5	9,0	-6
Teollisuuspuun hakkuut ja raakapuun tuonti	67,6	69,1	2	70,8	2

¹ Teollisuuspuun hakkuutilaston tiedonkeruu on laajennettu vuodesta 2015 alkaen kaikkeen metsänhoitoyhdistysten kautta korjattuun puuhun. Se on lisännyt tilastoituja teollisuuspuun hakkuita.

² Sisältää kunnat, seurakunnat ym.

Lähteet: Luke ja Tulli.

Tukki- ja kuitupuun markkinahakkuut 2005–2017e. Lähde: Luke.

Hakkuut kasvavat 2016, kantohinnoissa kahtalaista kehitystä

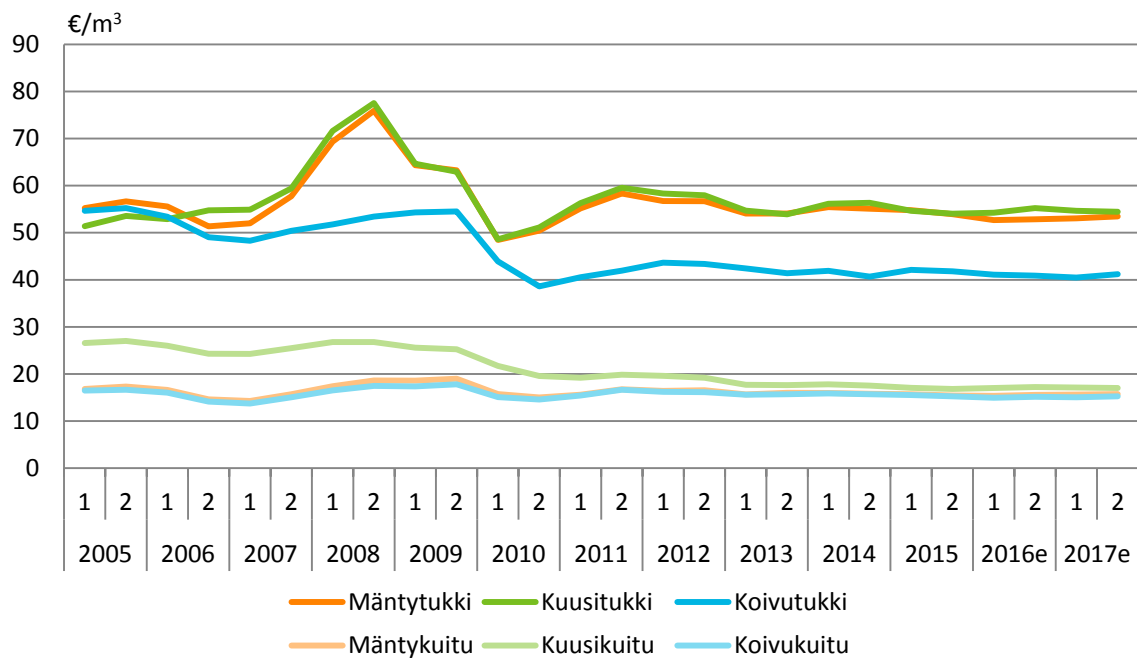
Kokonaisuudessaan vuoden 2016 teollisuuspuun hakkuiden ennustetaan kasvavan 2 prosenttia vuodentakaisesta 59,5 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsissä hakkuut kasvavat 3 prosenttia 49,4 miljoonaan kuutiometriin. Yhtiöiden ja Metsähallituksen metsissä hakkuut vähenevät hieman 10,1 miljoonaan kuutiometriin. Tukkipuun hakkuut kasvavat erityisesti kuusitukin parantuneen kysynnän vuoksi 2 prosenttia 25,1 miljoonaan kuutiometriin. Kuitupuulla hakkuut puolestaan kasvavat prosentin 34,4 miljoonaan kuutiometriin. Raakapuun tuonti kasvaa kuluvana vuonna 5 prosenttia 9,6 miljoonaan kuutiometriin. Yhteensä teollisuuspuun hakkuut ja raakapuun tuonti kasvavat pari prosenttia 69,1 miljoonaan kuutiometriin.

Kuluvan vuoden keskiarvona kuusitukin kantohinta nousee prosentin, sillä viennin määrän kasvusta huolimatta kuusisahatavaran hintakehityksen ennustetaan olevan hyvin maltillista. Kuusikuitupuun kantohinnan ennakoidaan nousevan 3 prosenttia. Taustalla on paitsi kuusitukin ja tätä kautta myös kuitupuulle paremman kantohintatason vetoapu, myös kartongin tuotannon lisääntyminen, joka alkaa vähitellen korvata kuusikuitupuun vähenevää kysyntää paperin tuotannossa.

Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat 2015–2017e.

Puutavaralaji	2015 €/m ³	2016e €/m ³	Muutos %	2017e €/m ³	Muutos %
Mäntytukki	54,4	53,3	-2	53,8	1
Kuusitukki	54,5	55,3	1	55,1	0
Koivutukki	42,0	41,4	-1	41,2	0
Mäntykuitu	15,6	15,4	-1	15,8	3
Kuusikuitu	16,9	17,4	3	17,2	-1
Koivukuitu	15,4	15,2	-1	15,3	1

Lähde: Metsäteollisuus ry ja Luke.

Puutavaralajien kantohinnat puolivuositain 1/2005–2/2017e vuoden 2015 hinnoin (elinkustannusindeksi).
Lähteet: Metsäteollisuus ry, Luke ja Tilastokeskus.

Mäntytukin kantohinnan ennakoidaan laskevan 2 prosenttia ja mäntykuitupuun prosenttia. Taus-talla on mäntysahatavaran viennin keskihinnan lasku ja tuotannon määrän heikko kehitys. Myös mäntykuitupuun kantohinta laskee hieman, kun vaisuksi jäävä mäntysahatavaran kysynnän kasvu ei tue tukkivaltaisten hakkuiden lisääntymistä ja havusellun tuotannon kasvu on vähäistä suhteessa havukuitupuun kasvaneeseen tarjontaan. Koivulla kantohinnat alenevat tänä vuonna prosenttia sekä tukilla että kuitupuulla, kun koivua hakataan pääosin havupuuvaltaisista sekaleimikoista, lehtivanerin tuotanto ja hinnat nousevat vain vähän ja lehtisellun markkinat kärsivät ylitarjonnasta.

Vuonna 2017 männyn kysyntä vahvistuu

Mäntysahatavaran kysynnän ennustetaan kasvavan vuonna 2017 kuluva vuodesta ja se lisää män-tytukin hakkuita. Myös mäntykuitupuun kysyntä on toteutuneiden ja ensi vuonna valmistuvien sel-luntuotantoinvestointien vuoksi kuluva vuotta voimakkaammassa kasvussa. Toisaalta kuusen kysyn-nän ennustetaan pysyvän suunnilleen kuluva vuoden tasolla. Vuonna 2017 teollisuuspuun hakkuut kasvavat 4 prosenttia 61,8 miljoonaan kuutiometriin. Yksityismetsien hakkuut lisääntyvät 4 prosent-tia ja yhtiöiden ja Metsähallituksen hakkuut 3 prosenttia. Tukkipuun hakkuiden kasvu on 3 prosenttia ja kuitupuun 4 prosenttia. Puun tuonti vähenee 6 prosenttia, mutta ennusteeseen sisältyy riski tätä suuremmalle vähenemiselle Venäjän mahdollisen pyöreän havupuun vientikieltopolitiikan vuoksi. Teollisuuspuun hakkuiden ja raakapuun tuonnin ennustetaan olevan 2 prosenttia kuluva vuotta suurempia ja yhteensä 70,8 miljoonaa kuutiometriä.

Mäntysahatavaran vahvistuva kysyntä nostaa mäntytukin kantohintaa prosenttia. Männyn kasva-va kysyntä näkyy erityisesti kuitupuun kantohinnassa, jonka ennustetaan nousevan 3 prosenttia. Kuusella ja koivulla kantohintojen muutokset ovat vähäisiä, sillä kuusisahatavaran ja lehtivanerin tuotantojen ja hintojen ennustetaan pysyvän suunnilleen kuluva vuoden tasolla.

Venäjällä on virinnyt aika ajoin pyrkimyksiä vähentää puun vientiä ulkomaille. Tällä hetkellä var-teenotettavin esitys pyöreän havupuun viennin kieltämisestä on etenemässä lakiluonnoksena Venä-jän duuman luonnonvara- ja ympäristökomiteasta varsinaiseen duuman käsittelyyn. Lakiluonnos on

ollut kesän aikana arviointikierröksellä. Tämän hetken tietojen mukaan ensimmäinen käsittely duumassa olisi joulukuussa 2016.

Jos vientirajoitukset eivät koske haketta ja purua, havupuuhun kohdistuvalla kiellolla ei välttämättä olisi Suomen kannalta merkittäviä vaikutuksia, jos metsäalueiden vuokrasopimuksista hakkuista tuleva havupuu voidaan ohjata Venäjän sisällä jalostettavaksi. Venäjältä tulevasta noin 8 miljoonan kuutiometrin puuntuonnista on 60 prosenttia mahdollisen vientikiellon ulkopuolelle jäävää lehtipuuta ja vain hieman yli 10 prosenttia pyöreää havupuuta, eli selvästi alle miljoona kuutiometriä. Lisäksi hakkeen osuus on vajaat 25 prosenttia eli noin 2 miljoonaa kuutiometriä. Jätepuun osuus on vajaat 5 prosenttia.

Muutokset metsäalan toimintaympäristössä

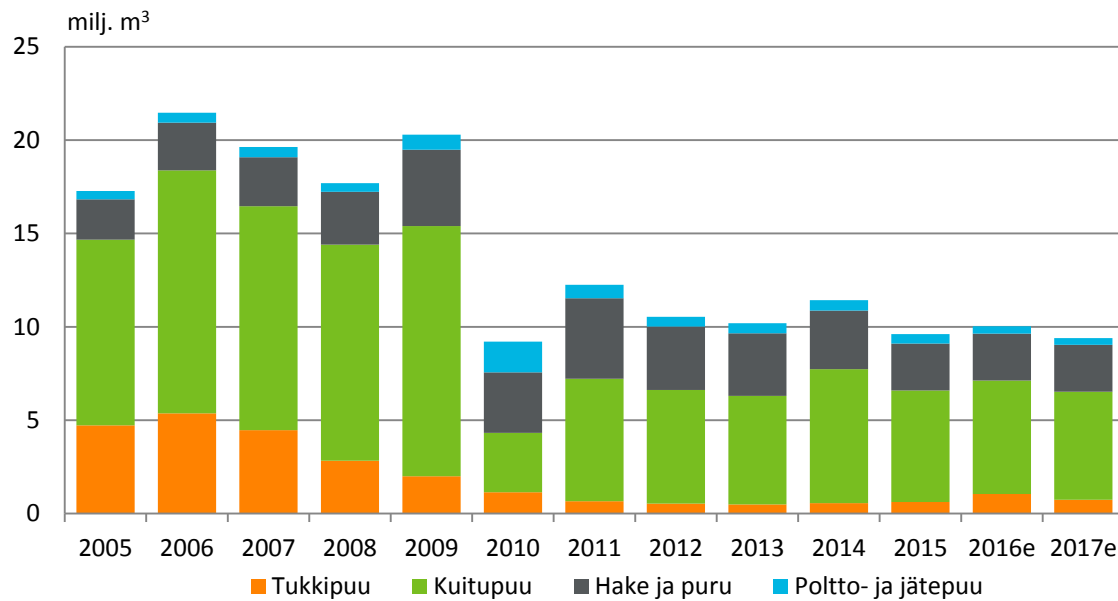
Metsäalan toimintaympäristön muutokset voidaan jakaa tuki- ja veropolitiikan, metsätalouden digitalisaation, avoimen informaation sekä yritysrakenteiden muutoksiin. Tukipolitiikan ja avoimen informaation sekä yritysrakenteiden muutosten taustalla on osittain EU-sääntely ja veropolitiikassa ja digitalisaatiossa hallitusohjelman tavoitteet.

Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki (Kemera) uudistui viime vuonna EU:n suuntaviivojen mukaiseksi. Tukien ennakkohakukäytännön yhdistäminen budjettiperusteisen rahoituksen hallintaan tuotti keväällä yllättäviä hallinnollisia ongelmia. Toukokuun alussa maa- ja metsätalousministeriö (MMM) keskeytti myöntämisvaltuuden ylityttyä uusien tukihakemusten käsittelyn taimikon varhaishoitoon, nuoren metsän hoitoon ja kaadetun pienpuun keräämiseen sekä terveyslannoitukseen. Heinäkuussa MMM myönsi tukia hallinnoivalle Suomen metsäkeskukselle 30 miljoonaa euroa lisää myöntämisvaltuutta sekä 8,444 miljoonaa euroa lisää määrärahaa toteutettujen Kemera-hankkeiden maksatuksiin. Lisämääräraha on budjetoitu uudelleen vuonna 2015 käyttämättä jääneistä varoista. Myöntämisvaltuus mahdollistaa ennen toukokuun alun hakukieltoa tulleiden hakemusten käsittelyn. Näihin arvioidaan kuluvan noin 25 miljoonaa euroa. Yhteensä vuonna 2016 Kemera-rahoitus päätöksiin on myöntämisvaltuutta 88 miljoonaa euroa. Varsinaisiin maksatuksiin määrärahaa on yhteensä 63,634 miljoonaa euroa. Hallinnollisesti kuluvana vuonna voidaan siten hyväksyä ennalta noin 1,4 vuoden tuettavat työt.

Toukokuun alussa alkanut Kemera-tukien haun keskeytys päättyy osittain, kun rahoitusta voi jälleen hakea taimikon varhaishoitoon 10.10.2016 alkaen. Sen sijaan nuoren metsän hoitoa ja terveyslannoitusta koskevia rahoitushakemuksia ei edelleenkaan oteta vastaan kuluvan vuoden aikana.

Syyskuussa annetussa Sipilän hallituksen talousarvioesityksessä on kaksi erityistä metsätalouden verotukseen vuonna 2017 vaikuttavaa keinoa. Tuloverotuksessa metsätilasta maksetun lahjaveron perusteella myönnettäisiin metsälahjavähennys. Tuloverotukseen liittyy myös yrittäjävähennys, joka myönnettäisiin myös metsätalouden harjoittajille. Lisäksi talousarvioesityksessä perintö- ja lahjaverosteikkoja kevennettäisiin vuoden 2017 alusta siten, että lahjaveron alenisi suhteessa enemmän kuin perintövero.

Metsälahjavähennyksen tarkoituksena on edistää maataloutta harjoittamattomien metsätilojen sukupolvenvaihdoksia, kasvattaa tilakokoa, edistää yrittäjämäistä metsätaloutta ja lisätä puun tarjontaa. Vähennys on rakennettu lahjoitusten varaan, eikä sitä ole mahdollista saada perinnöistä. Kynnysarvona vähennyksen kertymiselle on metsälahjan osalle tuleva 30 000 euron verotusarvo (tai 100 hehtaaria), jota vastaavasta käyvistä arvosta tulevaa lahjaveron voidaan pitää lahjaveron omavastuuosuutena. Vähennys lasketaan tämän kynnysarvon ylittävästä käypään arvoon perustuvasta lahjaverosta kertoimella 2,4. Vähennys voidaan tehdä metsätalouden puhtaasta pääomatulosta, eli kaikkien verovähennysten jälkeen. Se on metsänomistajalle henkilökohtainen, se voi olla korkeintaan 50 prosenttia metsätalouden puhtaasta pääomatulosta ja sen tulee olla vähintään 1 500 euroa. Vähennys tulee käyttää 15 vuoden aikana, jona aikana vähintään kymmenesosa metsätilasta ei voi ilman verosanktiota luovuttaa eteenpäin.

Tuontipuun määrä puutavaralajeittain 2005–2017e. Lähteet: Tulli ja Luke.

Kynnysarvon ylittäviä metsätiloja on noin 65 000 eli noin 28 prosenttia maataloutta harjoittamattomista metsätiloista. Näistä merkittäväällä osalla kynnysarvon ylittyminen on niin vähäistä, että metsälahjavähennyksestä ei ole tiloille juurikaan hyötyä. Jotta metsälahjavähennyksen saisi käyttöönsä, laskelmien mukaan alussa metsänomistajien tulisi maksaa selvästi enemmän lahjaveroja kuin mitä he saisivat takaisin tuloverohyötynä. Vasta myöhemmin vuosina verohyöty olisi positiivinen. Hyödyn saaminen riippuu suuresti hakattavissa olevasta puustosta ja siitä, että lähestulkoon kaikki kunkin metsänomistajan omistusajalle mahdolliset hakkuut tehdään ensimmäisten 15 vuoden aikana. Jos keskimääräinen omistusaika on noin 30 vuotta, loput 15 vuotta metsätalous tuottaisi todennäköisesti tappiota. Edellä mainituista syistä huojennuksen houkuttelevuuden ja vaikutusten arviointi ei ole helppoa. Maatiloille metsän sisältävä sukupolvenvaihdoshuojennus myönnetään edelleen suoraan lahja- ja perintöverosta.

Yrittäjävähennyksessä pyritään edistämään yrittäjyyttä lisäämällä yritysneutraalisuutta. Ammatin- ja liikkeenharjoittajat, avoimet ja kommandiittiyhtiöt, maatilat, metsätilat ja porotaloudet verotetaan osana omistajien henkilökohtaisia tuloja joko ansio- ja pääomatuloina tai toisena niistä. Kun pääomatuloverokanta on 30–34 prosenttia ja ansiotuloja verotetaan progressiivisella tuloveroasteikolla, 20 prosenttiin alennettu yhteisöverokanta muodostaa selkeän tulorahoitusedun osakeyhtiöiden eduksi. Yrittäjävähennyksessä yritysneutraalisuuden saavuttamisen keinona on 5 prosentin verovapaus yrittäjätulosta, oli se sitten ansiotuloa tai pääomatuloa.

Metsätaloudessa yrittäjävähennyksen laskentaan esitetään hieman erilaista mallia kuin muille tahoille, sillä hallituksen esitysluonnoksen mukaan myös tappioiden vähennyskelpoisuutta muista pääomatuloista tai alijäämahyvityksenä ansiotuloista olisi tarkoitus alentaa 5 prosentilla. Muilla tällaiseen vähennykseen oikeutetuilla yrittäjillä tappiot olisivat täysimääräisesti vähennettävissä. Esitysluonnoksen mukaan yrittäjävähennystä ei myöskään saisi verollisesta hankintatyön arvosta.

Suomen metsäkeskuksessa on kerättyä metsävaratietoja, jotka ovat metsänomistajien ja näiden valtuuttamien tahojen käytössä metsään.fi -palvelun kautta. Hallitusohjelman yhtenä kärkihankkeena on kehittää metsätietojärjestelmiä ja sähköisiä palveluita.

Metsävaratietoja on vaadittu julkisiksi heinäkuussa saadun EU-komission lausunnon perusteella. Lausunto koskee ympäristötiedon saatavuudesta annetun direktiivin täytäntönpäytä, sillä komissiossa on tulkittu, ettei laki metsäkeskuksen tietojärjestelmistä ole yhteensopiva direktiivin kanssa. Hallituksen syyskuussa tekemän päätöksen mukaan Suomen metsäkeskuksen hallussa olevat hila-

muotoiset metsävaratiedot (laserkeilatun tarkkuudeltaan 16m x 16m suuruisen ruudun kasvupaikka- ja puustotiedot) ja tiedot metsälaissa määritellyistä erityisen tärkeistä elinympäristöistä samoin kuin tiedot metsänkäyttöilmoituksista ja Kemera-toimenpiteistä ovat jatkossa avoimesti verkossa kaikkien saatavilla. Varsinaisten hilatiedon tulkintaan perustuvien kuviotietojen julkisuuden metsänomistaja voisi halutessaan kieltää, mikä tarkoittaisi niiden poistamista metsäkeskuksen tietojärjestelmästä. Julkisuus ei myöskään koske tilanrajoja, kiinteistötunnuksia tai metsänomistajan nimi- tai yhteystietoja. Muutosten arvioidaan tulevan voimaan hilatietojen osalta vuoden päästä ja kuviotietojen osalta niiden julkisuuden kieltomahdollisuuden vuoksi puoli vuotta myöhemmin.

Yksityisellä puolella metsäalan digitalisaatio edistyy erityisesti siten, että Suomen Puukauppa Oy:n on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2017 alkupuolella. Suomen Puukauppa Oy:tä omistavat yhdessä sekä puun ostajat että puun myyjät puoliksi, ja sähköisen puukauppapaikan toimintamalli perustuu metsänomistajien kehittämän puumarkkinat.fi -tarjontaportaalin pohjalle.

Kilpailuneutraalisuuden näkökulmasta kuluvana vuonna on toteutunut kaksi yritysrakenteiden muutosta. Uusi Metsähallituslaki tuli voimaan huhtikuussa 2016 ja muutoksen myötä valtion metsätalouden harjoittamisesta vastaa nyt Metsähallitus Metsätalous Oy. Yhtiöittäminen tarkoituksena on Euroopan unionin kilpailulainsäädäntöön liittyvien vaatimusten toteuttaminen.

Suomen metsäkeskuksen liiketoimintayksikön Otson yhtiöittäminen toteutui syyskuun 2016 alussa. Lokakuun alussa perustettu Otso Metsäpalvelut Oy myytiin pääomistajaksi tulevalle sijoitusyhtiö Helmet Business Mentors Oy:lle ja osaomistajaksi tulevalle Otson toimivalle johdolle.

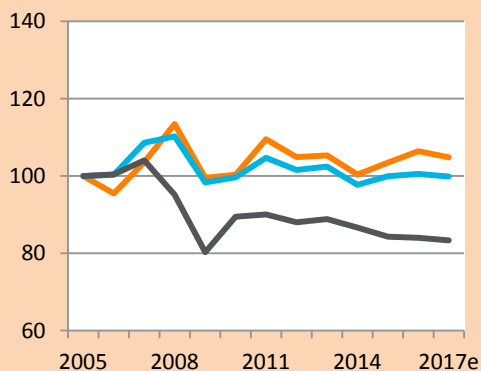
Kanto- ja vientihintojen suhteen kehitys

Antti Mutanen ja Jari Viitanen

Kanto- ja vientihintojen suhteella havainnollistetaan puuraaka-aineen osalta tuotantokustannusten kehitystä suhteessa tuotteiden myyntihintoihin. Kullekin puutavaralajille on valittu markkinoille myytävä tuote, jonka valmistukseen kyseistä puutavaralajia käytetään merkittäviä määriä, ja jonka vientihintaan puutavaralajin kantohinta suhteutetaan. Kuusikuitupuun osalta on päädytty käyttämään yhden lopputuotteen asemesta kuusikuitupuun käyttömäärillä painotettua yhdistelmää havusellusta, päälllystämättömästä ja päälllystetystä aikakauslehtipaperista sekä eräistä kartonkilaaduista. Hintasuhteiden kuvaajat eivät huomioi muiden kustannustekijöiden kuin puuraaka-aineen tai puutavaralajeista valmistettavien muiden tuotteiden kuin tarkasteluun valittujen päätuotteiden hintakehityksiä. Hintasuhteet on indeksoitu perusvuoteen 2005, ja tulkinassa tulee keskittyä kuvaajien kehityskulkuihin. Hintasuhteen indeksin kuvaajan poikkeaminen vaakasuorasta merkitsee kantohinnan ja vientihinnan muutosnopeuksien eroa. Eri kuvaajien tasojen keskinäinen vertailu ei ole mielekäästä.

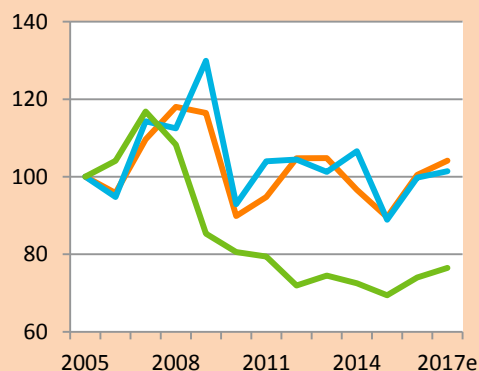
Puutuoteteollisuudessa mäntytukin kantohinnan ja mäntysahatavaran vientihinnan suhde on kuluvana vuonna kasvanut nopeammin kuin vastaava suhde kuusitukin kantohinnan ja kuusisahatavaran vientihinnan välillä. Mäntysahatavaran vientihinta onkin laskenut suhteellisesti nopeammin kuin mäntytukin kantohinta samalla, kun mäntysahatavaran tuotannon kannattavuus on heikentynyt. Koivutukin kantohinnan ja lehtivanerin vientihinnan suhde on kuluvana vuonna jatkanut loivaa laskuaan. Lisäksi hintasuhteet vaikuttaa vakiintuneen alemmalle tasolle kuin mitä se oli ennen vuoden 2008 taluskriisiä. Vanerin tuotanto onkin viime vuosina ollut puutuoteteollisuuden kannattavimpia alatoimialoja.

Massa- ja paperiteollisuudessa mäntykuitupuun ja havusulfaattisellun sekä koivukuitupuun ja lehtisulfaattisellun kanto- ja vientihintojen suhteiden kuvaajat ovat kehityskuluiltaan varsin samankaltaisia. Koivukuitupuun ja lehtisulfaattisellun hintasuhteiden kuvaajassa on kuitenkin joitakin piikkejä, kuten vuodet 2009 ja 2014, joita ei havaita mäntykuitupuun ja havusulfaattisellun hintasuhteen kuvaajassa. Piikit aiheutuivat molemmissa tapauksissa lehtisulfaattisellun vientihinnan nopeasta alenemisesta. Lehtisulfaattisellun maailmanmarkkinahinta onkin perinteisesti vaihdellut havusulfaattisellua enemmän.

— Mäntytukki/mäntysahatavara
— Kuusitukki/kuusisahatavara
— Koivutukki/lehtivaneri

Puutuoteteollisuuden käyttämien tukkipuutavaralajien kantohintojen suhde tuotteiden vientihintoihin 2005–2017e (indeksi, 2005=100). Lähde: Tulli ja Luke.

— Mäntykuitupu/havusulfaatti
— Koivukuitupu/lehtisulfaatti
— Kuusikuitupu/kuusikuitupuun käyttökohteet

Massa- ja paperiteollisuuden käyttämien kuitupuutavaralajien kantohintojen suhde tuotteiden vientihintoihin 2005–2017e (indeksi, 2005=100). Lähde: Tulli ja Luke.

Metsänhoitoyhdistysten merkitys teollisuuspuun hakkuissa

Jussi Leppänen

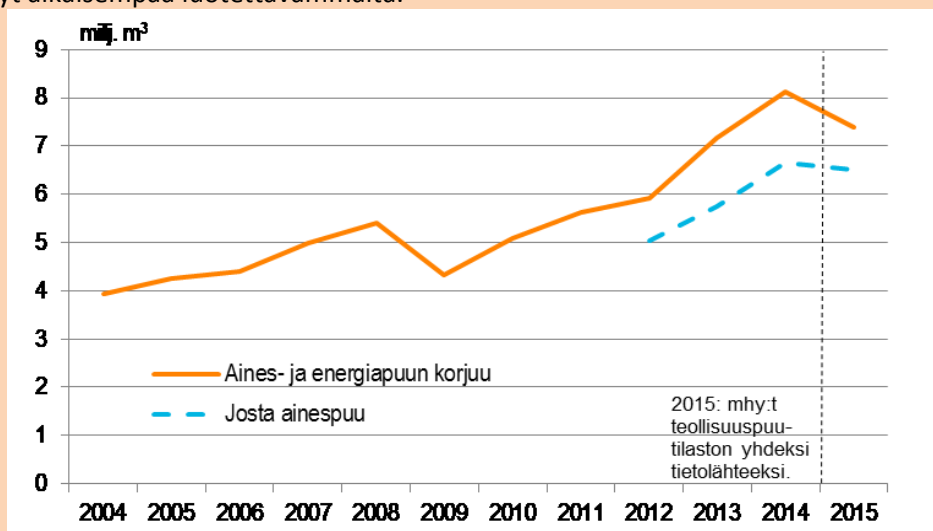
Metsänhoitoyhdistykset ovat tarjonneet jäsenilleen puunkorjuupalvelua jo vuosikymmenien ajan samalla kun ne ovat välittäneet puuta markkinoille. Ennen metsänhoitoyhdistyslain uudistamista vuonna 2014 metsänhoitoyhdistykset eivät saaneet ostaa puuta omaan omistukseensa kuin korkeintaan 6 000 kuutiometriä, lähinnä pienten puunjalostajien tarpeita ajatellen. Yhdistykset eivät myöskään voineet olla osakkaina puuta ostavissa ja välittävissä yhtiöissä, millä oli se vaikutus, että tarvittaessa tällaisten yhtiöiden omistusrakenne ratkaistiin aikaisemmin muilla tavoin.

Metsänhoitoyhdistyslain rajoitukset eivät koskeneet energiapuuta, joten osa yhdistyksistä pystyi erityisesti 2000-luvulla harjoittamaan melko laajaakin liiketoimintaa kasvavilla energiapuumarkkinoilla. Lakirajoitusten vuoksi metsänhoitoyhdistykset ovat korjanneet ja välittäneet jokaisen puuerän metsänomistajan kanssa tehdyn erillisen valtakirjan avulla.

Vuoden 2014 lakiuudistuksen jälkeen metsänhoitoyhdistykset ovat tarvittaessa voineet ilman rajoituksia ostaa puuta omaan omistukseensa ja myös omistaa puuta ostavia ja välittäviä yhtiöitä. Se välittääkö puun tienvarresta eteenpäin metsänhoitoyhdistys vai sen omistama yhtiö riippuu osin aikaisemmasta yhtiömuotoisen toiminnan perinteestä ja myös puunostajien toiveista. Puunkorjuu on ollut erillisyyhtiöidenkin tapauksessa useimmiten metsänhoitoyhdistysten vastuulla.

Metsänhoitoyhdistysten korjaama puumäärä oli vuonna 2014 suurimmillaan noin 8 miljoonaa kuutiometriä, josta yli 6,5 miljoonaa kuutiometriä oli ainespuuta ja loput energiapuuta. Tähän ei metsänhoitoyhdistyslain samaan aikaan tapahtunut muutos välttämättä vaikuttanut millään tavoin, sillä kehitys on jatkunut trendinomaisesti aikaisemmista vuosista ja varsinkin energiapuun korjuussa oli tuolloin suhdannehuippu. Negatiiviset suhdannevaikutukset näkyivät vuonna 2015, kun puunkorjuumäärät kääntyivät laskuun erityisesti energiapuun korjuun vähennyttyä peräti 40 prosentilla.

Luonnonvarakeskuksen julkaisemassa ja myös ennusteissa käytetyssä teollisuuspuun hakkuutilastossa metsänhoitoyhdistysten korjaama ja välittämä puu tulisi näkyä hankintapuuna. Aikaisemmin tällainen puu ei päätenyt tilaston perustana olevaan otantaan, jos välitetyn puun ostajan toiminta perustui täysin metsänhoitoyhdistysten toimittamaan raaka-aineeseen. Vuoden 2015 teollisuuspuun hakkuutilastosta alkaen metsänhoitoyhdistysten korjaama ja välittämä puu on tilasto-otannassa mukana, mutta lisäys aikaisemmin tilastoituu hakkuutasoon verrattuna vaikuttaa melko suurelta. Toisaalta hankintahakkuiden suuruusluokka, noin 10 miljoonaa kuutiometriä, vaikuttaa nyt aikaisempaa luotettavammalta.

Metsänhoitoyhdistysten ja Yksityismetsätalouden työnantajat ry:n jäsenyhteismetsien puunkorjuumäärä 2004–2015. Lähde: Yksityismetsätalouden työnantajat ry.

3.3. Bioenergiamarkkinat

Johanna Routa

Tavallista lämpimämmät talvet ovat vähentäneet metsäenergian käyttöä jo kahtena vuonna peräkkäin, mutta edellisvuotta viileämpi sää talvikuukausina on hieman lisännyt käyttöä alkuvuonna 2016. Metsäenergian käytön ennustetaan kasvavan hieman tänä vuonna. Kivihiilen alhainen maailmanmarkkinahinta, päästöoikeuksien matala hintataso sekä epävarmuudet EU:n tukipolitiikassa hidastavat investointipäätöksiä ja jarruttavat edelleen metsäenergian kasvua. Pellettien kulutus sen sijaan kasvaa edelleen ja uusia laitoksia suunnitellaan ja rakennetaan.

Metsäenergian käytön kasvu lähes pysähdyksissä, hieman valoa näkyvissä

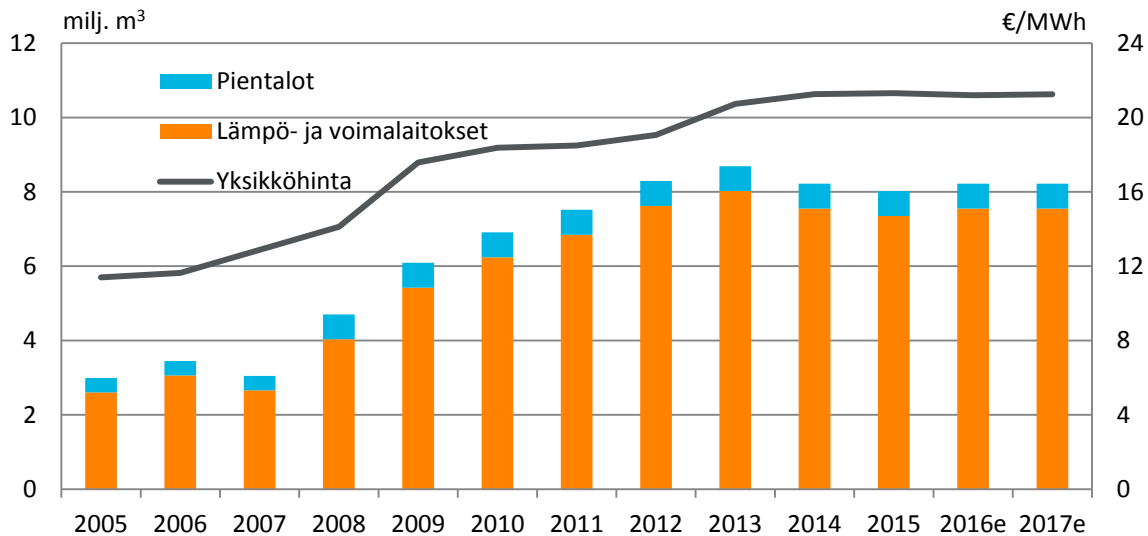
Tammi-kesäkuussa 2016 energian kokonaiskulutus nousi neljä prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan. Energian kokonaiskulutuksen kasvuun vaikutti edellisvuotta kylmempi sää. Ilmatieteen laitoksen mukaan vuosi 2015 olikin ennätyksellisen lämmin suurimmassa osassa maata ja Tilastokeskuksen mukaan energian kokonaiskulutus laski vuonna 2015 kolme prosenttia 361 terawattituntiin (TWh). Yksittäisistä energianlähteistä eniten laski hiilen kulutus. Merkittävimmät energian lähteet olivat puupolttoaineet ja öljy. Tilastokeskuksen mukaan uusiutuvan energian käyttö lisääntyi kaksi prosenttia.

Puupolttoaineita kulutettiin vuonna 2015 yhteensä 93 terawattituntia, mikä oli 26 prosenttia energian kokonaiskulutuksesta. Suurin osa Suomessa käytettävästä puupolttoaineesta saadaan metsäteollisuuden jäteliemistä (39 TWh). Lämpö- ja voimalaitosten kiinteiden puupolttoaineiden kokonaiskäyttö laski kahdella prosentilla 18,3 miljoonaan kiintokuutiometriin (34,9 TWh) kokonaiskulutuksesta. Tästä 15 TWh (7,3 miljoonaa m³) saadaan metsähakkeesta. Metsäteollisuuden sivutuotteiden käyttö supistui prosentin vuonna 2015. Eniten poltettiin kuorta, joka kattoi sivutuotepuusta liki 70 prosenttia eli 6,9 miljoonaa kuutiometriä. Kaukolämmön ja siihen liittyvässä sähkön tuotannossa puupolttoaineet olivat tärkein polttoaine lähes 33 prosentin osuudella vuonna 2015.

Vuonna 2015 metsähakkeen kokonaiskäyttö ylsi kahdeksaan miljoonaan kiintokuutiometriin supistuen edellisvuodesta kolme prosenttia. Metsähakkeen käytön ennakoitaan kasvavan tänä vuonna kaksi–kolme prosenttia noin 8,2 miljoonaan kuutiometriin. Ensi vuonna hakkeen käyttömäärän ennakoitaan pysyvän tämän vuoden tasolla. Metsähakkeen vuotuiset käyttömäärät ovat kuitenkin riippuvaisia talven säistä, jolloin tavanomaista kylmempi talvi voi lisätä metsähakkeen käyttöä.

Pienpuu (karsittu ranka, karsimaton pienpuu ja kuitupuu) on tärkein metsähakkeen raaka-aine, joka kattaa lämpö- ja voimalaitoksissa käytettävästä metsähakkeesta yli puolet eli 3,9 miljoonaa kuutiometriä. Hakkuutähteen osuus metsähakkeen vuosittaisesta käytöstä on vastaavasti reilu kolmannes. Metsähakkeen tuotannon kasvu edellyttää jatkossa pienpuun käytön lisäämistä ja saatavuuden turvaamista, sillä hakkuutähte on paikoitellen jo täyskäytössä. Lisäksi niiden saatavuus määräytyy lämmityskautta edeltävän vuoden teollisuuden hakkuumäärien ja erityisesti kuusen päätehakkuumäärien perusteella. Vuonna 2015 kuusitukin hakkuut pysyivät edellisten vuosien tasolla reilussa 12,5 miljoonassa kuutiometrissä. Lämpimät talvet ovat kuitenkin paikoitellen haitanneet hakkuita ja heikentäneet latvusmassan saatavuutta.

Vuonna 2015 metsähakkeen keskimääräinen laitoshinta oli 21,31 €/MWh, eli samalla tasolla kuin edellisvuonna. Vuoden 2016 toisella neljänneksellä hakkeen hinta oli 21,07 €/MWh. Metsähakkeen hinta laski prosentin vuoden takaisesta. Vuonna 2016 metsähakkeen keskimääräisten laitoshintojen ennustetaan pysyvän samalla tasolla kuin vuonna 2015, koska energiapuuta on tällä hetkellä yhä runsaasti varastossa.

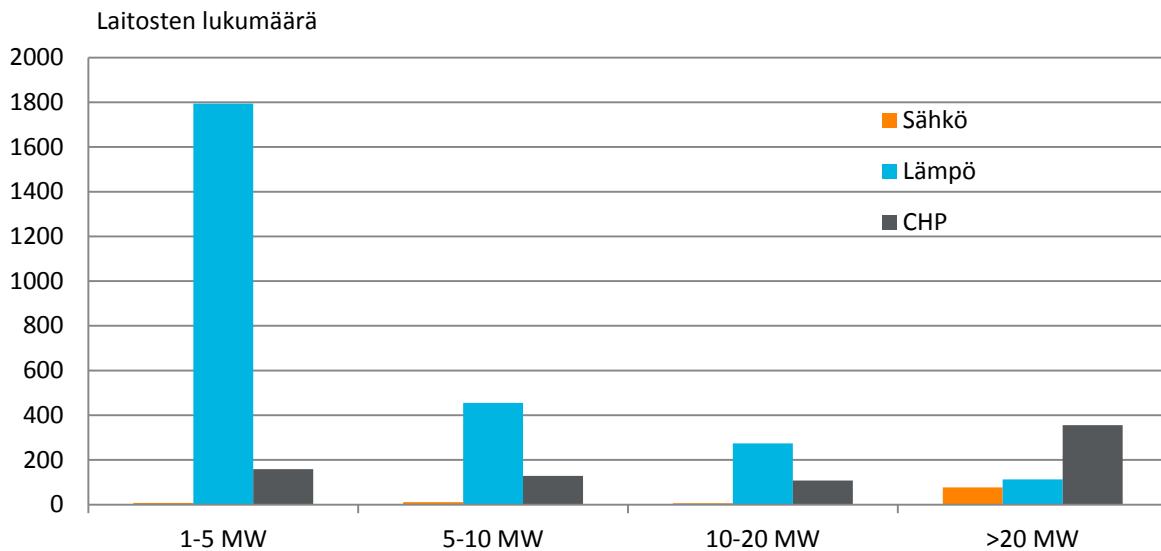

Metsähakkeen käyttö ja voimalaitoshinta 2005–2017e. Lähde: Luke.

EU alueella Suomi, Ruotsi ja Saksa ovat suurimpia metsähakkeen käyttäjiä. Ruotsissa metsähakkeen käyttömäärä viime vuosina on pysytellyt noin seitsemän miljoonan kuutiometrin tasolla ja arvio vuoden 2016 käytöstä on samaa tasoa. Saksassa metsähaketta käytetään noin 11 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. EU-28 maissa on noin 3500 yli yhden megawatin kokoluokan lämpö- ja voimalaitosta, jotka käyttävät metsähaketta. Suomessa metsähaketta käytetään noin tuhannessa lämpö- ja voimalaitoksessa, joista noin 450 on nimellistehoaltaan yli yhden megawatin.

Energiaturvetta tuotettiin vuonna 2015 vain 10,9 miljoonaa kuutiometriä (energiasisältö 35 petajoulea (PJ)), kun keskiarvo vuosina 2010–2014 on ollut 18,2 miljoonaa kuutiometriä. Turvetta käytettiin 56 PJ, yksitoista prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Tämän vuoden tammi-maaliskuussa turpeen käyttö puolestaan kasvoi kahdeksan prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Maaliskuun lopussa turvevarastoissa arvioitiin olevan energiaturvetta 47 PJ, eli 20 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Tänä vuonna turpeen nosto päästiin aloittamaan jo toukokuun alussa suurimmassa osassa Suomea. Siitä huolimatta turpeen nostotavoitetta ei saavuteta tänäkään vuonna. Vaikka alkukesä olikin erinomainen turpeennoston kannalta, loppukesän sääolosuhteet kuitenkin estivät turpeen noston lähes koko Suomessa.

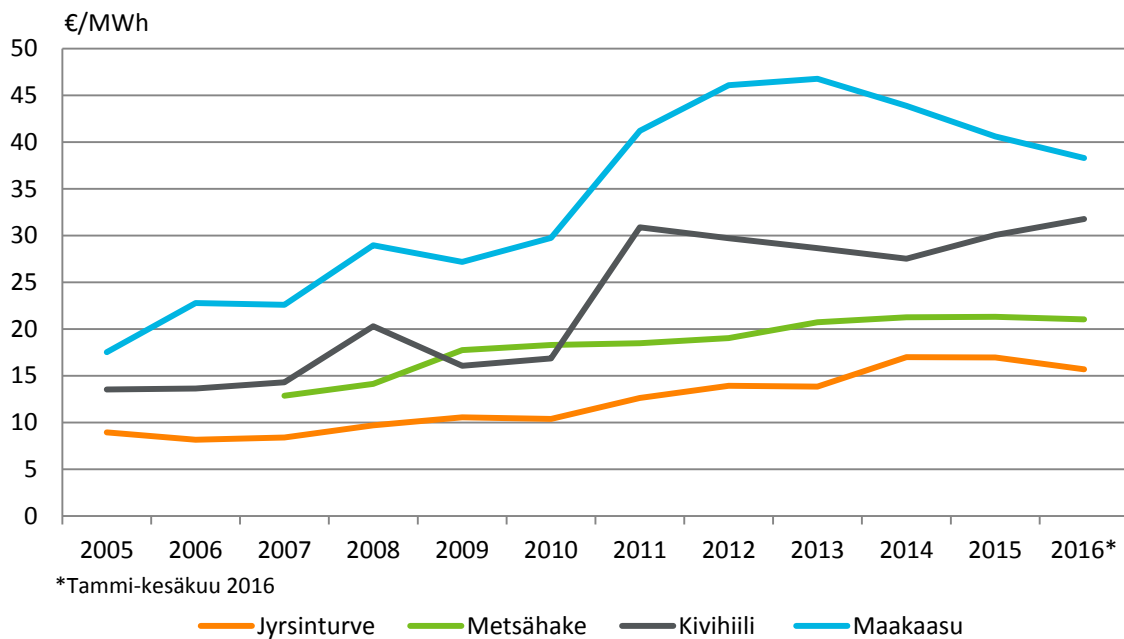
Metsäenergiaa korvaavien polttoaineiden kuten kivihiilen maailmanmarkkinahinta on laskenut ennätyksellisen alas ylitarjonnan vuoksi, jolloin kivihiilen käyttö on taloudellisesti kannattavampaa niissä laitoksissa, joissa se on kattilateknisesti mahdollista. Lämmöntuotannossa käytettävän kivihiilen ja maakaasun veroa nostettiin vuoden 2016 alussa. Kivihiilen hinta nousikin toisella neljänneksellä 4 prosenttia vuoden takaisesta. Sähkön lauhdetuotannossa puupohjaiset polttoaineet eivät ole kilpailukykyisiä verrattuna fossiilisiin polttoaineisiin. Myös yhdistetyssä lämmön- ja sähköntuotannossa kivihiilen ja kotimaisten polttoaineiden kilpailukyky on erittäin lähellä toisiaan. Kivihiilen veron korotuksella ei ole vaikutusta puusähkön kilpailukykyyn, koska sähköntuotantoa ei veroteta. Jyrin turpeen veroa lämmöntuotannossa laskettiin maaliskuun alussa ja sen hinta tippuikin 10 prosenttia toisella neljänneksellä.

Metsähaketta käyttävät voimalaitokset EU-28 maissa. Lähde: www.basisbioenergy.eu.

Uudessa hallitusohjelmassa uusiutuvan energian käyttötavoitteiden rinnalle on nostettu tavoite energiaomavaraisuuden nostamisesta yli 55 prosenttiin turve mukaan lukien. Nykyisessä hallitusohjelmassa energiaturpeen osuus kokonaisenergian kulutuksesta on noin 5 prosenttia. Uusiutuvalla energialla ei siis pyrittäisi enää korvaamaan turvetta, koska se alentaisi energiantuotannon omavaraisuusastetta.

Valtioneuvoston päätöksellä metsähakkeella tuotetun sähkön tuki nostettiin 18 euroon megawattitunnilta ja turpeen vero aleni 1,9 euroon megawattitunnilta 1.3.2016. Tämä parantaa kotimaisten polttoaineiden kilpailukykyä kivihiileen ja muihin fossiilisiin polttoaineisiin nähden. Haasteena metsähakkeen käytön lisäämiselle on kuitenkin alhainen sähkön markkinahinta, joka heikentää sähkön tuotannon kannattavuutta. Metsähakesähkön tukea alennetaan 60 prosenttiin, jos sähkön tuotannossa käytetty metsähake on valmistettu järeän puun hakkuukohteelta saaduista jalostukseen soveltuvista rungonosista. Muutosta sovelletaan ensimmäisen kerran 1.1.2019 lukien tuotettuun sähköön. Muutoksella varmistetaan, että tuotantotuki ei vääristä kilpailutilannetta ja kuitu- ja tukkipuu käytetään jalostuksessa sen sijaan että ne ohjautuisivat metsähakkeeksi ja polttoaineeksi CHP-tuotantoon. Suurin osa metsähakkeella tuotetusta sähköstä saisi edelleen täysimääräisen tuen eli 18 euroa megawattitunnilta.

Voimalaitosten polttoaineiden hinnat 2005–2016*. Lähde: Tilastokeskus.

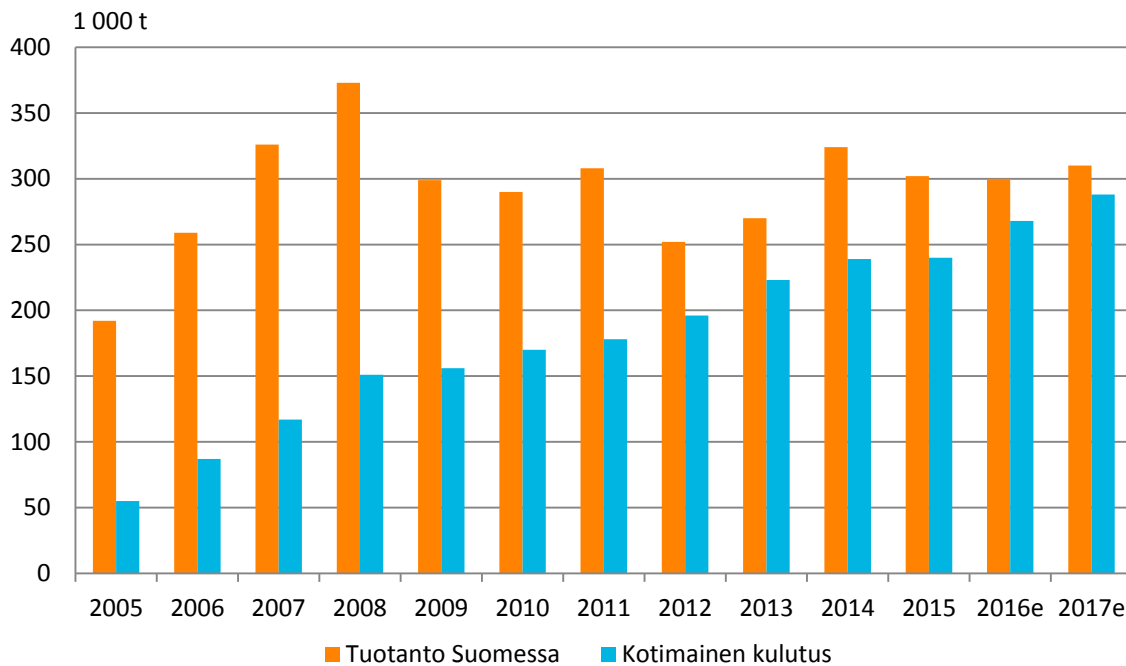
Kemera aiheuttaa edelleen ongelmia energiapuulle

Kesäkuussa 2015 voimaan tulleessa Kemera-laissa myönnetään tukea nuoren metsän hoidon yhteydessä kaadetun pienpuun keräämiseen. Aikaisemmassa Kemerasa ollut erillinen kuutiometrikohtaisesti myönnettävä energiapuun korjuutuki jäi uudesta laista pois. Kerättävän puuston käyttötarkoitusta ei myöskään enää erikseen säädellä. Nykyään pienpuun keräämistä tuetaan pinta-alaperusteisesti siten, että nuoren metsän hoitotuki voidaan maksaa korotettuna, jos hoitotyön yhteydessä poistettuja runkoja kerätään kohteelta vähimmäismäärä, vähintään 35 kuutiometriä hehtaarilta. Lisäksi jäävän puuston rinnankorkeuslöpimitan tulee olla alle 16 cm.

Maa- ja metsätalousministeriö joutui keskeyttämään taimikon varhaishoiton ja nuorten metsien hoidon ja terveyslannoitusten tuen myöntämisen kuluvan vuoden toukokuussa, koska hakemusten määrä ylitti tänä vuonna käytettävissä olevia varoja 20 miljoonalla eurolla. Samalla uudet tukihakemukset pysähtyivät myös pienpuun keräämiseen. Maa- ja metsätalousministeriö on kuitenkin myöntänyt heinäkuussa 30 miljoonaa euroa lisämäärärahaa, joka mahdollistaa haun avaamisen uudelleen edellä mainittuihin työlajeihin vielä tänä vuonna.

Pelletin käyttömäärä kasvaa edelleen

Puupellettien kulutus kasvoi edellisvuodesta vajaan prosentin 240 000 tonniin ja oli vuonna 2015 suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Tästä koti- ja maataloudet kuluttivat 58 000 tonnia ja lämpö- ja voimalaitokset 182 000 tonnia. Pelletin kotimaisen kulutuksen odotetaan jatkavan kasvuaan, kun isoja kotimaisia investointeja on toteutettu ja rakennetaan lisää. Kulutuksen kasvua tälle vuodelle ennakoidaan noin 10 prosenttia. Pellettien kilpailukyky on melko hyvä, joskin alhainen öljyn hinta hidastaa investointipäätöksiä. Tällä hetkellä Helsingin Energia polttaa pellettejä seospolttoaineena kivihiilen kanssa Hanasaaren ja Salmisaaren voimalaitoksissaan ja lisäksi Helsingin Salmisaareen valmistuu vuoden 2018 alussa Suomen suurin pellettikattila, jossa poltetaan vuosittain noin 40 000 tonnia pellettiä.

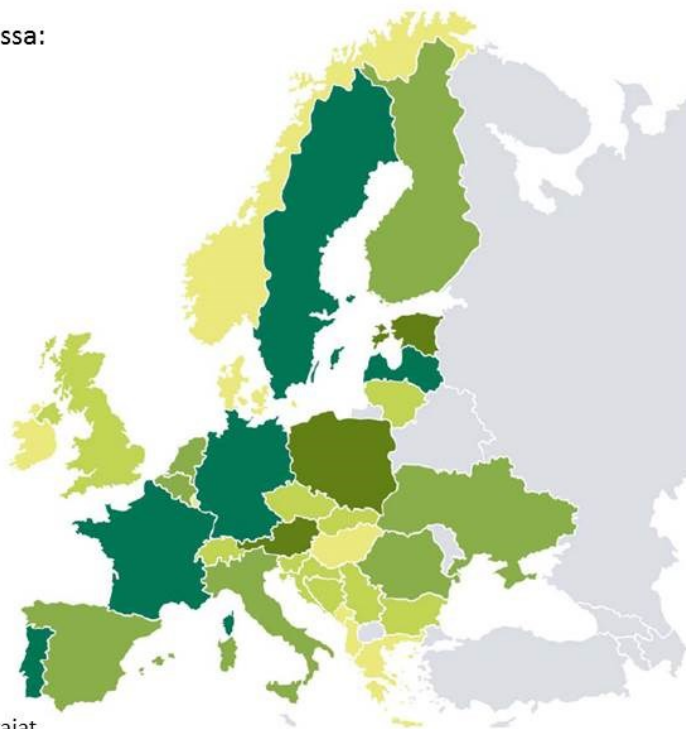
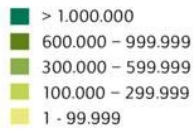

Puupellettien tuotanto ja kulutus 2005–2017e. Lähde: Luke.

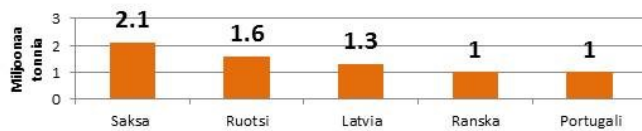
Suomessa tuotettiin vuonna 2015 puupellettejä 302 000 tonnia. Pellettien kotimainen tuotanto supistui edellisvuodesta seitsemän prosenttia, vaikka sekä puupellettien kulutus, vienti (+7 %) että tuonti (+29 %) kasvoivat. Keskimääräistä lämpimämpi talvi heikensi kuitenkin myös pellettien kotimaista kysyntää ja oletetut uudet kohteet eivät myöskään lisänneet kotimaista kysyntää ennakoitusti. Pelletin kotimaisen tuotannon ennustetaan pysyvän tänä vuonna vuoden 2015 tasolla noin 300 000 tonnissa, ja kasvavan 3–4 prosenttia vuonna 2017. Suurin osa tuotannosta ohjautuu edelleen kotimaan markkinoille. Pellettien viennin määrä Suomesta on pysytellyt melko alhaisella tasolla viime vuosina ollen vuonna 2015 yhteensä 60 tonnia. Samaan aikaan pellettien tuontimäärät Suomeen ovat nousseet ja tulevana vuosina nousevat edelleen kasvaneen kysynnän takia siten että Suomesta tulee pellettien nettotuojia jo tämän vuoden aikana. Suomessa olisi pellettien valmistuskapasiteettiä noin 700 000 tonnia, mutta Baltiasta ja Venäjältä virtaava halpa pelletti pitää huolen siitä, että sitä ei oteta täysimääräisesti käyttöön.

EU28 alue on maailman suurin pellettien tuottaja (14 miljoonaa tonnia) ja kuluttaja (21 miljoonaa tonnia vuonna 2015). Pellettien tuotanto Euroopassa on kasvanut vuoden 2008 6 miljoonasta tonnista vuoden 2015 14 miljoonaan tonniin. Saksa on Euroopan suurin pellettien tuottaja (yli 2 miljoonaa tonnia vuonna 2014), Ruotsin ollessa toisena (1,5 miljoonaa tonnia vuonna 2014). Eurooppaan tuodaan pellettejä eniten Yhdysvalloista ja Kanadasta. Suomeen pellettejä tuodaan eniten Venäjältä ja Baltian maista. Tuonnin määrä on noussut tasaisesti; vuonna 2009 EU alueelle tuotiin alle kaksi miljoonaa tonnia pellettejä, ja vuonna 2014 jo 6,5 miljoonaa tonnia. Pellettien kulutus oli vuonna 2015 noin 21 miljoonaa tonnia. Englanti on Euroopan suurin pellettien käyttäjä (5 miljoonaa tonnia vuodessa), mutta myös Tanskassa, Italiassa, Ruotsissa ja Saksassa kulutetaan pellettejä noin 2 miljoonaa tonnia vuodessa.

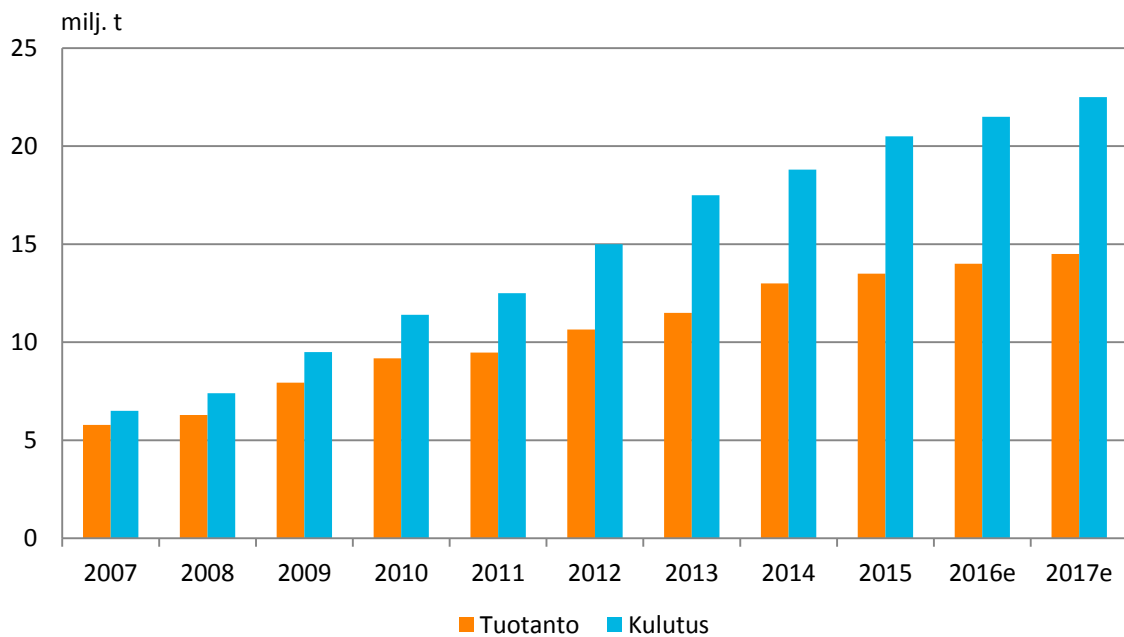
Tuotanto, tonnia vuodessa:

EU-28 suurimmat pellettien tuottajat

Pellettien tuotanto Euroopassa 2014. Lähde: AEBIOM.

Puupellettien tuotanto ja kulutus EU-28 alueella 2007–2017e. Lähteet: AEBIOM, GTIS ja Luke.

Päästöoikeuksien hinnat pysyttelevät alhaisella tasolla

Päästöoikeuden hinta on laskenut lyhyessä ajassa kahdeksan euron tasolta alle viiteen euroon. Markkinoilla hinta kääntyi laskuun jo joulukuussa, mutta varsinainen alamäki alkoi tammikuun 2016 alusta. Päästöoikeuden hinta on pysynyt alle viidessä eurossa ainakin syyskuun loppuun saakka.

Vuoden 2013 alussa EU:ssa siirryttiin harmonisoituun päästökauppajärjestelmään, jossa komissio määritteli koko unionia koskevan päästöoikeuksien kokonaismäärän. Päästökauppakaudella 2013–2020 jaettavien päästöoikeuksien määrä vähenee asteittain. Päästökaupparakkeilla on ollut edelleen runsaasti ylitarjontaa, mikä on pitänyt päästöoikeuksien hinnat alhaisena huolimatta Euroopan komission toteuttamasta 900 miljoonan tonnin päästöoikeuden lisävähennyksestä päästökaupparakkeilta. Tämä on lisännyt metsähakkeelle vaihtoehtoisten polttoaineiden kuten kivihiilen kysyntää suurilla energiantuotantolaitoksilla. Pienissä alle 20 MW:n laitoksissa päästöoikeuksien hintojen vaihtelulla ei ole suoraa vaikutusta polttoaineen valintaan.

EU:n on tarkoitus uudistaa päästökauppaa niin, että päästöoikeudelle saataisiin kunnon hinta. Uudistus on vielä kuitenkin kaukana, sillä se astuu voimaan vasta seuraavan päästökauppakauden alusta, eli vuodesta 2021 alkaen. Tuolloin päästöoikeuksien kokonaismäärää on tarkoitus vähentää vuosittain entistä ripeämmin. Useat suuret EU-maat ovat esittäneet uudistuksen osittaista aikaistamista niin, että markkinoilta vedettäisiin päästöoikeuksia pois jo vuonna 2019.

Tällä hetkellä päästökauppajärjestelmä ei toimi ohjaavana mekanismina hiilidioksidipäästöjen kehityksessä. Tähän vaikuttaa paitsi päästöoikeuksien alhainen hinta, myös jaettavien päästöoikeuksien määrän sitominen historiallisiin päästöihin, joka on aiheuttanut päästöoikeuksien liikkajakoa.

Direktiivit sääntelevät ja rajoittavat

EU-komissio antoi heinäkuussa 2016 puuttuvat esitykset Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanosta Euroopan unionissa, koskien jäsenvaltioiden liikenteen, lämmityksen, jätehuollon ja maatalouden päästövähennysvelvoitteita. Suomen päästövähennystavoite on 39 prosenttia. Lisäksi komissio antoi ehdotuksen maankäyttö- ja metsäsektorin päästöjen ja nielujuen laskennasta. Komission ehdotus noudattaa hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n biomassan polttoa koskevaa ohjeistusta, jonka mukaan puun poltosta aiheutuvat päästöt lasketaan puun korjuun yhteydessä. Täten puun päästöjä ei laskettaisi kahteen kertaan, mikä on myös Suomen tavoite.

Euroopan komissio on ilmoittanut, ettei aio tuoda uutta lainsäädäntöä tai päätöstä puun kestävyysdirektiivin laajentamisesta ennen vuotta 2020. Kuitenkin jo vuosien 2016–2017 aikana tultaneen tekemään joitakin päätöksiä vuoden 2020 jälkeisestä ajasta. Euroopan komissio on ilmoittanut antavansa esityksen kestävyyskriteerien laajentamisesta myös kiinteiden ja kaasumaisten biomassojen käyttöön energiantuotannossa. Direktiiviluonnosta odotetaan tämän vuoden lopulla mutta sen mahdollisesta voimaantulosta ei ole toistaiseksi lisätietoa.

Kestävyyskriteerit koskisivat laitoksia, joiden sähköteho on 1 MW tai suurempi ja lämpöteho 2,5 MW tai suurempi sekä suuria biomassan myyjiä. Direktiiviluonnokseen on myös lisätty uusia vaatimuksia koskien biomassoilla tuotettavan energian kasvihuonekaasujen päästösäästövaatimuksesta verrattuna fossiilisilla tuotettuun energiaan, jonka mukaan toteutuvan päästösäästön tulee olla 60 prosenttia. Toteutuessaan direktiivi velvoittaisi toiminnanharjoittajaa osoittamaan kestävyyskriteerien mukaisuuden sekä syntyvän päästösäästön kestävyysjärjestelmän määrittämällä tavalla. Ellei päästösäästövaatimus toteudu, energiabiomassoja ja niiden päästöjä kohdellaan kuten fossiilisia polttoaineita. Lisäksi RES-direktiivin sääntelyn ja valvonnan piiriin kuuluvien laitosten määrä kasvaisi huomattavasti.

Euroopan komission ehdottama ns. puhtaan ilman toimenpideohjelma, ns. ilmanlaatupaketti sisältää polttolaitosten päästöjä säätelevän MCP-direktiivin. Pienten polttolaitosten direktiivi (MCP-direktiivi) annettiin marraskuussa 2015. Direktiivissä annetaan päästöraja-arvot uusien ja olemassa olevien laitosten rikkidioksidi-, typpioksidin- ja hiukkaspäästöille sekä tarkkailuvaatimuksia. Olemassa olevien yli 5 MW:n yksiköiden osalta päästöraajat tulevat voimaan vuonna 2025 ja alle 5 MW:n yksi-

köille vuonna 2030. MCP-direktiivi edellyttää keskisuurilta sähkön- ja lämmöntuottajilta investointeja, joilla on etenkin lämmön hintaa korottava vaikutus. Päästörajojen kiristyminen tulee nostamaan uuden laitoksen investointia 1–5 MW:n luokassa 100 000–300 000 euroa. Tällä arvioidaan olevan negatiivinen vaikutus metsäenergiasektorin investointeihin ja kehitykseen tulevaisuudessa.

Epävarmuus rajoittaa yhä tuotantokapasiteetin kasvua

Suurten investointipäätösten tekemistä rajoittaa edelleen epävarmuus uusiutuvan energian tukipolitiikassa sekä päästökaupassa. Uudessa hallitusohjelmassa biotalous on nostettu yhdeksi kärkihankkeeksi ja biotalouteen satsataan yhteensä noin 300 miljoonaa euroa, millä arvioidaan olevan suotuisia vaikutuksia metsäbioenergian käyttöön ja uusinwestointien määrään. Uusissa hallituksen bioenergialinjauksissa päästöttömän, uusiutuvan energian käyttöä pyritään lisäämään kestävästi niin, että sen osuus 2020-luvulla nousee yli 50 prosenttiin.

Lähivuosiksi suunnitellaan merkittäviä korjausinvestointeja suuriin yhdistetyn lämmön ja sähkön tuotantolaitoksiin ja useita puuraaka-aineen käyttöä merkittävästi lisääviä investointipäätöksiä on jo tehty. Turun Seudun Energian Naantalin monipolttoainelaitoksen rakentamistyö on jo käynnistynyt ja etenee aikataulussa. Lahti Energia korvaa kivihiililaitoksensa biolämpövoimalalla jonka rakennustyöt käynnistyvät tänä syksynä. Samoin Metsä Groupin Äänekosken biotuotetehtaan rakentamistyöt on aloitettu. Äänekosken biotuotetehtas on valmistuessaan vuonna 2017 myös merkittävä energian tuottaja. Äänekosken nykyisen sellutehtaan energiaomavaraisuus on 130 prosenttia ja uuden biotuotetehtaan valmistuessa se kasvaa 240 prosenttiin. Reilusti yli puolet tehtaan tuottamasta energiasta voidaan myydä ulos. Helsingin kaupunki tutkii eri vaihtoehtoja energiahuoltonsa järjestämiseksi. Yksi vaihtoehto on monipolttoainevoimalaitoksen rakentaminen Vuosaareen. Päätöksiä investoinnista tehdään aikaisintaan syksyn 2016 aikana.

Biojalostamoihin koskevien investointipäätösten ja rakenteilla olevien laitosten kokoluokan perusteella vaikuttaa siltä, että puubiomassan käyttö tulee jatkossa keskittymään yhä suurempiin yksiköihin, joilla saavutetaan mittakaava- ja kustannushyötyjä. Sen sijaan suuriin biojalostamoihin liittyvien investointiriskien vuoksi niiden toteutuminen näyttää nykyisessä markkinatilanteessa hyvin epävarmalta. Metsä Fibren, Gasumin ja Helsingin Energian suunnittelema biojalostamoinvestointi Joutsenoon todettiin nykyisessä markkinatilanteessa kannattamattomaksi. Green Fuel Nordic Oy:llä on biojalostamohankesuunnitelmia Iisalmessa, Lieksassa ja Savonlinnassa, mutta hankkeet eivät ole edenneet. Tämän vuoden suurin yllättäjä on ollut kiinalaisyhtiö Kaidi, joka ilmoitti harkitsevansa suuren mittakaavan biodieseljalostamon perustamista Kemiin. Euroopan komissio päätti heinäkuussa, että Vapon biodieselhankkeelle aiemmin myönnetty tuki, 88 miljoonaa euroa, voidaan siirtää Kaidille, jos hanke toteutuu.

3.4. Yksityismetsien investoinnit ja kannattavuus

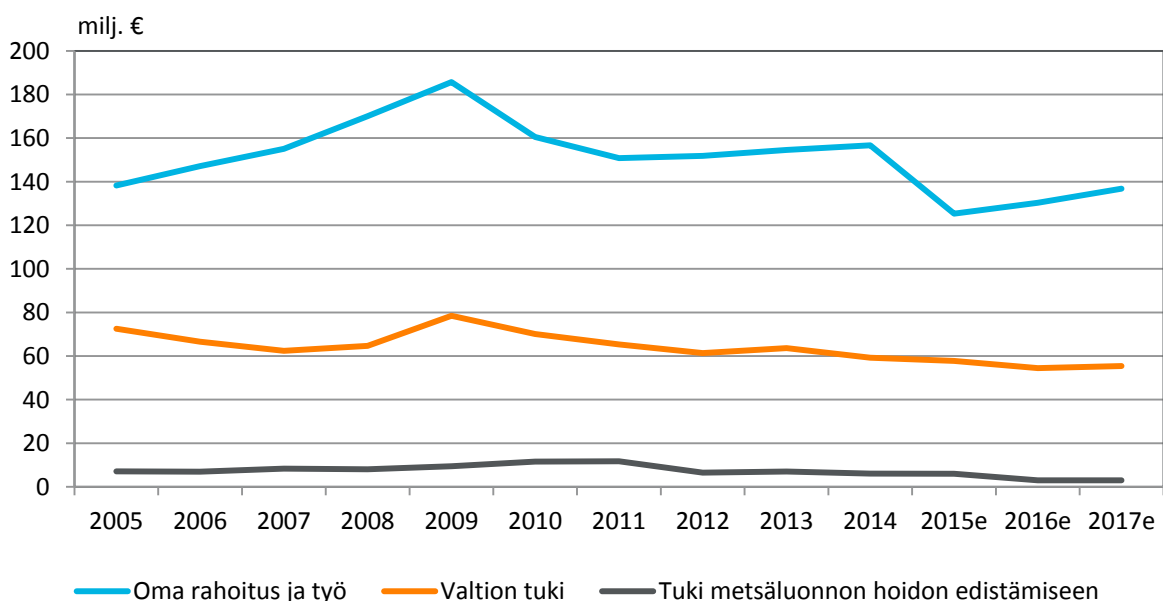
Esa Uotila

Luonnonvarakeskuksen tilastojen mukaan yksityismetsien teollisuuspuun hakkuut nousivat 48 miljoonaa kuutiometriin vuonna 2015. Samalla yksityismetsien bruttokantorahatulot nousivat 1,7 miljardiin euroon. Tulot nousivat, vaikka kantohinnat laskivat 1,3–2,5 prosenttia lehtitukkia lukuun ottamatta. Bruttokantorahatulojen odotetaan pysyvän samalla tasolla tänä vuonna ja nousevan hieman vuonna 2017. Yksityismetsätalouden investoinneista vuonna 2015 on käytössä vasta puutteelliset ennakkotiedot. Arvion mukaan investoinnit olisivat olleet noin 200 miljoonaa euroa metsänomistajien oma työ mukaan luettuna. Investointien ennustetaan olevan tänä vuonna laskevan noin 195 miljoonaa euroa, ja nousevan yli 210 miljoonaa euroon vuonna 2017. Bruttokantorahatulojen nousu ja investointien aleneminen nostivat yksityismetsätalouden liiketuloksen ennakkotietojen mukaan yli 110 euroon hehtaarilta vuonna 2015. Tulos pysy samalla tasolla vuonna 2016 ja nousee yli 115 euroon vuonna 2017.

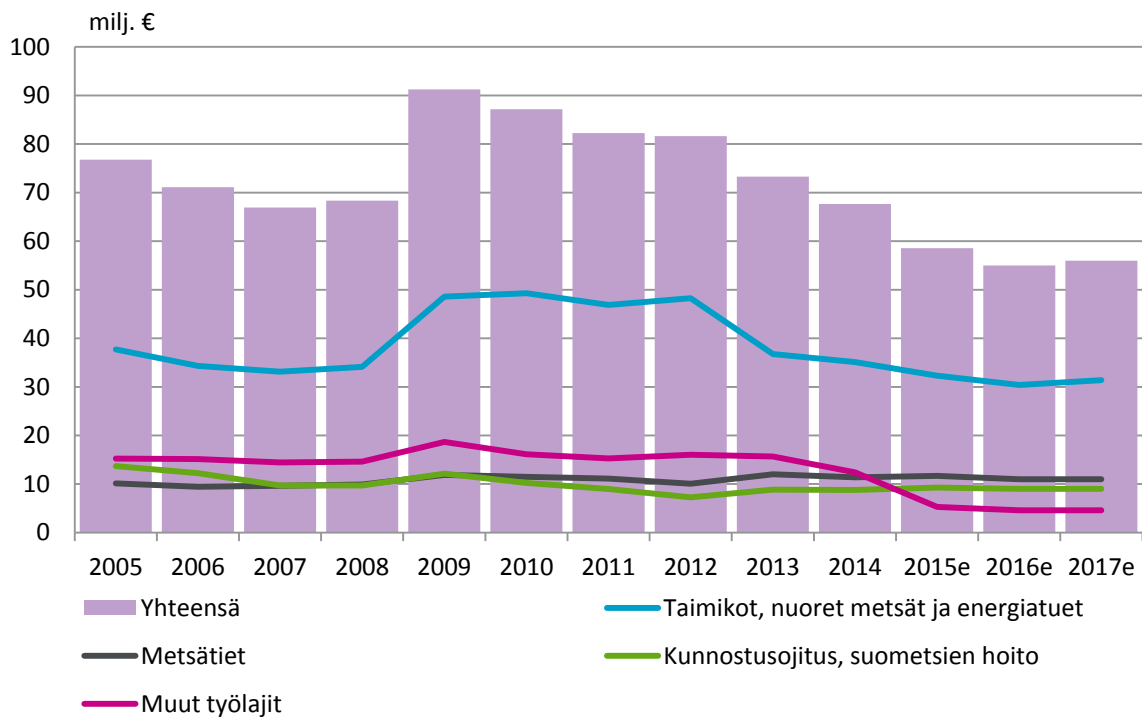
Investoinnit notkahtavat vuosina 2015 ja 2016

Yksityismetsien puuntuotannon investointimäärien ennustaminen on tänä vuonna poikkeuksellisen ongelmallista. Lopullisia tilastoja vuoden 2015 metsänhoito- ja perusparannustöiden kustannuksista ei ole, ja tilastossa ei enää ole arviota metsänomistajien oman työn arvosta, joka on tehty ilman että metsänomistaja olisi ollut yhteydessä metsänhoitoyhdistykseen tai metsäkeskukseen. Vuonna 2014 edellä mainittujen töiden arvo oli yli 20 miljoonaa euroa eli noin 10 prosenttia puuntuotannon investointien kokonaismäärästä.

Uuden kestävän metsätalouden rahoituslain käyttöön otossa on ollut vaikeuksia. Hakemuksia ei ole voitu käsitellä sähköisesti ja esimerkiksi taimikon varhaishoidon, nuoren metsän hoidon ja terveyslannoituksen hakemuksia ei ole otettu vastaan 5.6.2016 jälkeen. Viime ja tänä vuonna Otso Metsäpalveluiden vaikea taloudellinen tilanne ja toiminnan uudelleenjärjestelyt ovat voineet osaltaan alenuttaa etenkin tie- ja kunnostusinvestointien määrään. Nähtäväksi jää, miten 1.10.2016 aloittanut yksityinen Otso Metsäpalvelut Oy saa toimintansa käyntiin.

Yksityismetsien metsänhoito- ja metsänparannustöiden julkinen ja oma rahoitus 2005–2017e vuoden 2015 hinnoin (tukkuhintaaindeksi). Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

Yksityismetsien puuntuotannon kestävyden turvaamiseen käytetty valtion tuki ja laina 2005–2017e. Lähde: Luke.

Uudistushakkuiden määrä edellyttää uudistamisinvestointien pysymistä viime vuoden tasolla ja nuoren metsän hoidossa on edellisinä vuosina syntynyt rästejä. Uuden Kemera-lain mukaisten tukien täysimääräinen käyttö edellyttää metsänomistajien omarahoitusosuuden kasvua vanhaa lakia alhaisempien tukiprosenttien vuoksi. Vuosille 2016 ja 2017 on budjetoitu puuntuotannon Kemera-tukia 55 ja 56 miljoonaa euroa. Lisäksi vuoden 2016 lisäbudjetti on hieman yli 8 miljoonaa euroa, mikä nostaa vuonna 2016 käytettävissä olevat Kemera-tuet yli 63 miljoonaan euroon.

Tämän hetken arvion mukaan vuonna 2015 yksityismetsätalouden investoinnit olivat noin 200 miljoonaa euroa, kun mukaan on laskettu arvio metsänomistajien oman työn arvosta. Uuden Kemera-lain käyttöönoton ja Otso Metsäpalveluiden vaikeuksien takia nuoren metsän hoidossa ja metsänparannustöissä investoinnit jäivät vuonna 2016 jälkeen vuosikymmenen alun tasosta. Investointien ennustetaan jäävän 195 miljoonaan euroon. Vuosina 2010–2014 investoinnit olivat reaalisesti keskimäärin 212 miljoonaa euroa vuodessa. Vuonna 2017 investointien ennustetaan nousevan vuosikymmenen alun tasolle yli 210 miljoonaan euroon.

Yksityismetsätalouden katelaskelma 2015–2017e.

	2015	2016e €/ha	2017e
Tulot			
Koko maa	128	128	132
- Kokonaiskustannukset			
Koko maa	-20	-20	-20
+ Puuntuotannon tuet			
Koko maa	4,3	3,8	4,2
= Liiketulos			
Koko maa	112	112	116

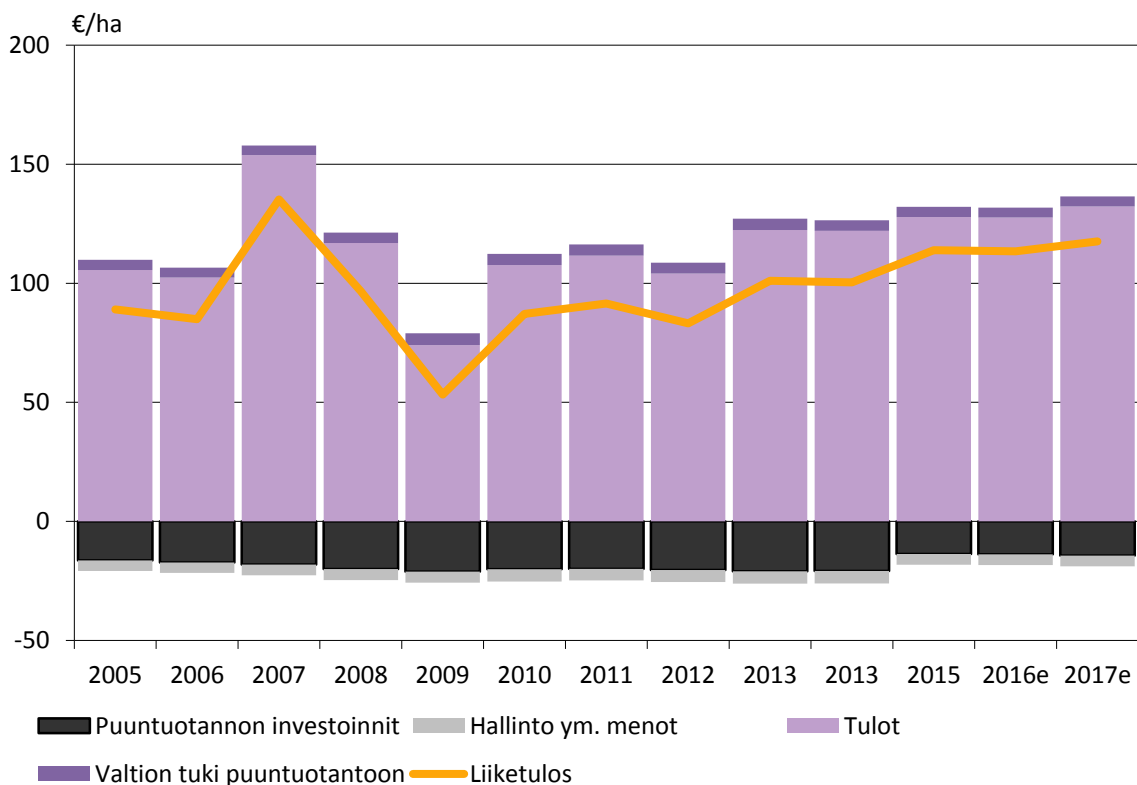
Lähde: Luke.

Yksityismetsien liike-tulos nousee yli 110 euroon hehtaarilta

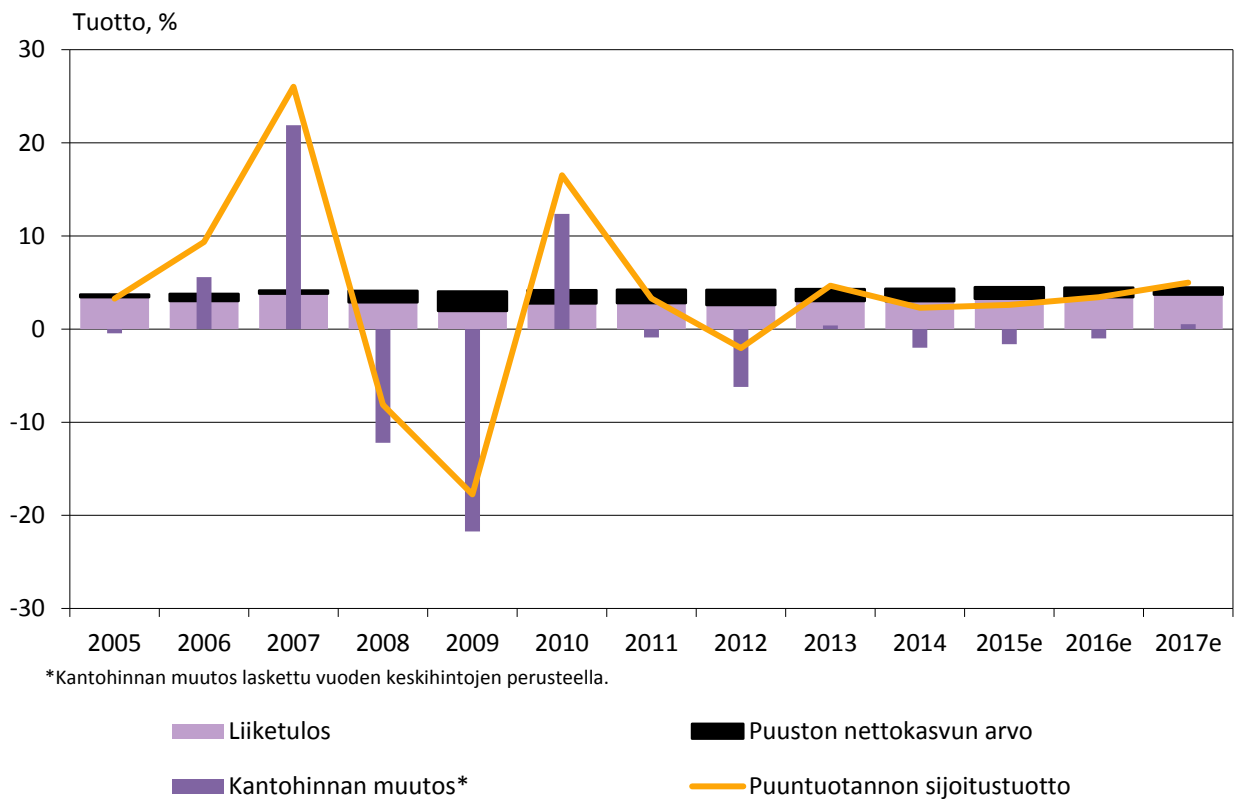
Vuonna 2015 lisääntyneet hakkuut nostivat hehtaarikohtaiset puuntuotannon kokonaistulot 128 euroon hehtaarilta ja tulojen ennustetaan pysyvän 130 euron tuntumassa vuosina 2016 ja 2017. Puuntuotannon kokonaiskustannukset ovat noin 20 euroa hehtaarilta. Investointien alenemisen lisäksi hallinto- ym. kuluja alentaa metsänhoitoyhdistysten jäsenyyden muuttuminen vapaaehtoiseksi vuodesta 2015 alkaen. Maksujen alenemiseksi oletettiin tässä laskelmassa yksi kolmasosa vuoden 2014 tasosta.

Yksityismetsätalouden hehtaarikohtainen liike-tulos oli ennakkotietojen mukaan 112 euroa puuntuotannon metsämaan hehtaarilta. Vuonna 2016 tuloksen ennustetaan pysyvän samana ja nousevan 116 euroon vuonna 2017 lisääntyneiden hakkuiden takia.

Yksityismetsätalouden puuntuotannon reaalin sijoitustuotto oli ennakkotietojen mukaan 2,6 prosenttia vuonna 2015. Vuonna 2016 kantohintojen aleneminen hidastuu ja tuotto nousee vajaalla prosenttiyksiköllä. Vuonna 2017 kantohinnat nousevat reaalisesti hieman ja tuotto kohoaa noin 5 prosenttiin. Kantohintojen muutos on tuottolaskelman tärkein yksittäinen tekijä, sillä se vaikuttaa metsäomaisuuden arvona käytettävään pystypuuston kantoraha-arvoon. Vuonna 2015 yksityismetsien kantoraha-arvo oli 44,5 miljardia euroa, ja vuonna 2017 se nousee 45,0 miljardiin euroon.

Yksityismetsätalouden puuntuotannon tulot ja menot sekä liike-tulos 2005–2017e vuoden 2015 hinnoin (elinkustannusindeksi) puuntuotannon metsämaan hehtaaria kohti. Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

Puuntuotannon reaalin kokonaistuotto osatekijöittäin 2005-2017e vuoden 2015 hinnoin (elinkustannusindeksi). Lähteet: Luke ja Tilastokeskus.

3.5. Metsätalouden työllisyys

Leena Kalliovirta

Vuonna 2015 metsätalous työllisti 22 900 henkilöä. Energianpuun korjuun vähentyminen ja pitkään jatkunut työvoimarakenteen muutos laskevat metsätalouden työllisten määrän 22 700 henkilöön vuonna 2016. Vuonna 2017 markkinahakkuiden odotetaan kasvavan neljä prosenttia edellisen vuoden tasolta, mutta fossiilisten polttoaineiden hintojen kehitys sekä lämpimät talvet tuovat edelleen energiapuun kysyntään epävarmuutta ja metsätalouden työllisten määrän oletetaan pysyvän vuoden 2016 tasolla.

Metsätalouden työllisyys ei ole kasvanut hakkuiden mukana

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen otantatietojen mukaan metsätalous työllisti vuonna 2015 yhteensä 25 400 henkilöä, mikä on 2 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Kansantalouden tilinpitoon perustuva arvio eli 22 900 työllistä vastaa 3 prosentin vähennystä vuodesta 2014. Erityisesti viime vuosien aikana tapahtunut energianpuun korjuun vähentyminen tukee jälkimmäistä arviota. Teollisuuspuun hakkuiden määrän kasvu lähes 59 miljoonaan kuutiometriin ei kasvattanut työllisten määrää, mikä osittain selittyy teollisuuspuun hakkuumäärien tilastoinnissa aikaisempina vuosina olleella aliarviolla, mahdollisella puunkorjuun ylikapasiteetilla ja työn tuottavuuden kasvulla. Työvoimatutkimuksen otantatulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että pitkään jatkunut metsätalouden työvoimarakenteen muutos, jossa työntekijöiden määrä vähenee ja yrittäjien määrä kasvaa on tasaantumassa. Tosin palkansaajien osalta toimihenkilöiden lukumäärä väheni myös vuoden 2015 aikana.

Kuluvan vuoden hakkuumäärien arvioidaan hieman kasvavan viime vuodesta. Vaikka metsähakkeen kokonaiskäytön ennakoitaan kasvavan 2–3 prosenttia vuonna 2016, työvoimatutkimuksen otannan mukaan metsätalouden työllisten määrä tammi-heinäkuussa 2016 oli keskimäärin 22 700 henkilöä eli prosentin edellisvuotta pienempi. Prosentin lasku kohdistuu yrittäjien ja yrittäjäperheen jäsenten työllisyyteen. Vuoden 2016 heikko työllisyyskehitys metsätaloudessa voi energiapuun korjuun vähentymisen lisäksi osaltaan selittyä myös edelleen vahvana jatkuneella työn tuottavuuden kasvulla ja vuoden 2016 alkupuolella alkaneilla Kemeran maksuongelmilla, jotka osaltaan saattavat vähentää tehtyjä metsänhoitotöitä. Vuoden lopussa metsätalouden työllisten määrän arvioidaan pysyvän alkuvuoden tasolla eli 22 700 henkilössä. Maltillisen arvion mukaan vuonna 2017 metsätalouden työllisyys pysyy edelleen ennallaan 22 700 henkilössä yrittäjien määrän pysyessä vuoden 2016 tasolla. Vuonna 2017 työllisyys saattaa kuitenkin kasvaa, jos Venäjän duumaan edennyttä lakiehdotusta havupuun vientikiellosta toteutuu ja kotimaan hakkuut kasvavat ennakoitua enemmän.

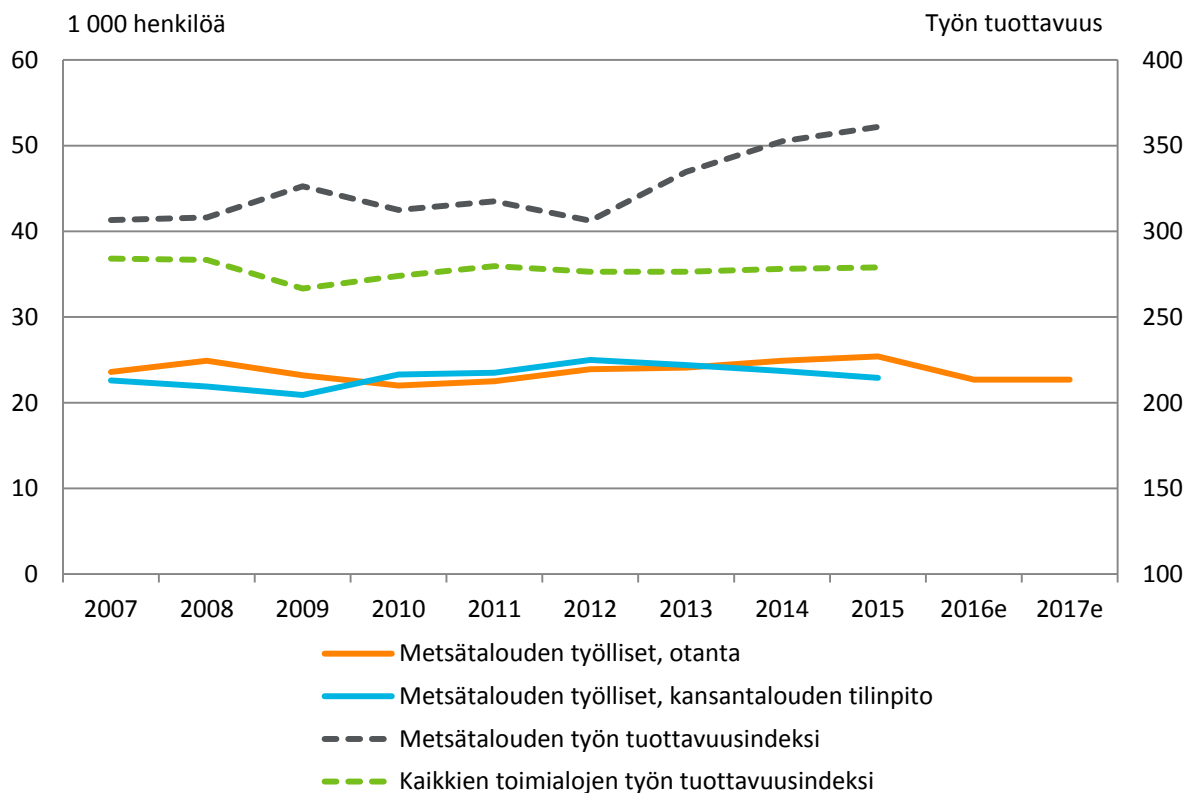
Metsätalouden työlliset 2015–2017e keskimäärin, henkilöä.

	2015	2016e	2017e
Toimihenkilö	4 700	4 700	4 700
Työntekijä	8 000	8 000	8 000
Palkansaajat yhteensä	12 700	12 700	12 700
Yrittäjät ja yrittäjäperheen jäsenet	10 200	10 000	10 000
Metsätalous yhteensä	22 900	22 700	22 700
Muutos edellisestä vuodesta	-3	-1	0

Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Myös otantavaihtelu vaikuttaa työvoimatutkimuksen tuloksiin. Otannan tarkkuutta voi arvioida vertaamalla sekä otantaan että kansantalouden tilinpitoon perustuvia metsätalouden työllisten määrän arvioita vuosina 2007–2015. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus on kuukausittainen, työikäisiin (15–74-vuotiaat) kohdistuva otantatutkimus, jossa puhelinhaastatteluin kerätään tietoja väestön työhön osallistumisesta, työllisyydestä ja työttömyydestä sekä työvoiman ulkopuolisten toiminnasta. Tutkimuksen otokseen kuuluu joka kuukausi noin 12 000 henkilöä eli keskimäärin noin joka 300. työikäinen. Vuositasolla työllisten määrät ovat 12 kuukauden keskiarvoja. Tutkimushetkellä alle kolme kuukautta lomautettuna ollut luetaan työlliseksi. Metsäsektorin toimialojen työvoimaestimaatit ovat suuntaa-antavia, koska tarkasteltavan osaryhmän pienentyessä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun osuus kasvaa. Työvoimatutkimus on kuitenkin ainoa näin ajantasaista ja kattavaa tietoa tuottava tietolähde.

Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa metsätalous ja puunkorjuu -luokka käsittää metsänhoidon, puunkorjuun, hakkuutähteen keruun ja metsähakkeen teon energiantuotantoon, luonnontuotteiden keruun sekä näihin liittyvän palvelevan toiminnan kuten metsäsuunnittelun, puukaupassa avustamisen, metsänhoitoyhdistysten toiminnan jne. Metsätalouden toimialaan ei lueta siihen läheisesti liittyvää metsänojitusta tai metsäteiden rakentamista ja perusparannusta eikä puutavaran kaukokuljetusta maanteitse, rautateitse tai vesiteitse.

Metsätalouden työlliset otantatutkimuksen ja kansantalouden tilinpidon mukaan (1000 henkilöä) 2007–2017e sekä metsätalouden ja kaikkien toimialojen työn tuottavuusindeksit (1976=100) 2007–2015. Työllisten lukumäärät vuosina 2016 ja 2017 perustuvat Luonnonvarakeskuksen ennusteisiin. Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

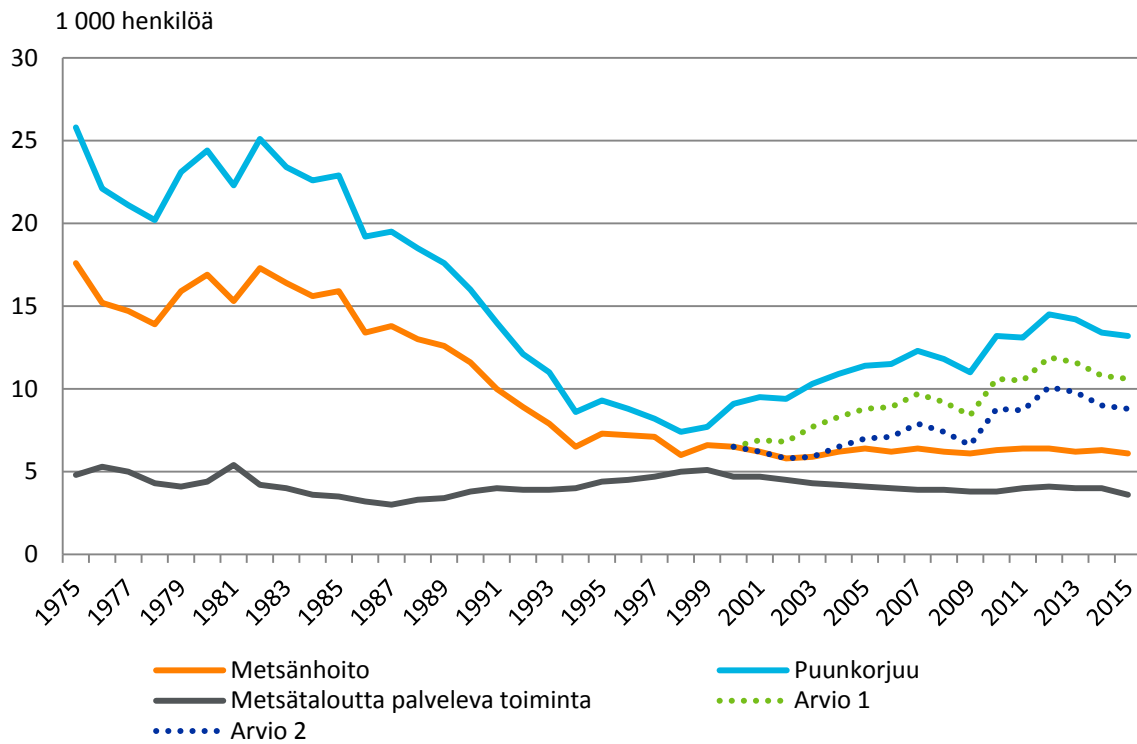
Arvio tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten määrästä metsänhoitotöissä

On mahdollista, että jo useamman vuoden ajan työllisten määrä on arvioitu metsänhoitotöiden osalta ja siten myös koko metsätaloudessa liian alhaiseksi, koska *tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten* työn osuudesta ei ole olemassa luotettavaa tilastotietoa. Esimerkiksi työvoimatutkimuksen otanta suoritetaan Suomen väestötietokannasta, eikä ulkomaalaisten työskentelyn määrää voi otannalla havaita. Ulkomaalaisten työntekijöiden lukumäärästä ei ole tarkkaa tilastotietoa, sillä maassa vakinaisesti asuva ulkomainen työvoima kattaa vain murto-osan kaikista ulkomaalaisista työntekijöistä. Yhä suurempi osa ulkomaisesta työvoimasta työskentelee Suomessa vain tilapäisesti muutamasta päivästä muutamaan kuukauteen. Tilapäisen ulkomaisen työvoiman säännöllistä tilastointia ollaan vasta nyt kehittämässä.

Vuosien 1975–1999 aikana metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden kehitys on ollut hyvin samanlaista. Jos ajatellaan, että ennen vuosituhannen vaihdetta havaittu yhteys metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden välillä on jatkunut myös vuosituhannen vaihteesta lähtien ja arvioimalla vuosituhannen vaihteen jälkeen vallinnutta tasoeroa, voidaan karkeasti arvioida tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten tekemän työn määrää. Käyttämällä vuosien 1990–1999 tasoeron keskiarvoa eli olettamalla puunkorjuussa olevan noin 2400 työllistä enemmän (arvio 1) saadaan vuoden 2015 metsänhoidossa työskentelevien määräksi noin 10000 työllistä eli noin 4000 havaittua enemmän. Jos käytetään vuonna 1990 havaittua 4400 työllisen tasoeroa eron ylärajana (arvio 2) vuosina 2000–2015 havaituille työllisten määrille, on vuoden 2015 metsänhoidossa työskentelevien määrän karkea arvio yli 2000 työllistä havaittua määrää suurempi.

Vuosituhannen taitteessa tapahtuneelle metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden kehityksen eriytymiselle voi olla myös monia muita syitä kuin ulkomaisten työntekijöiden tulo Suomen työmarkkinoille. Tällöin yllä esitetyt arviot eivät päde. Toisaalta asiantuntija-arvioiden mukaan Suomessa käy vuosittain töissä kymmeniätuhansia ulkomaalaisia lyhyillä tai hieman pidemmällä komennuksilla ja tämä kehitys on tapahtunut Suomessa 2000-luvulla. Taustalla lienee laajentuneen EU:n palvelujen vapaa liikkuvuus. Vuosituhannen alussa etenkin Viron merkitys työntekijöiden lähtömaana on ollut merkittävä. Edellä esitetyn perusteella voidaan pohtia, onko metsätalouden työn tuottavuus kasvanut voimakkaasti vai perustuuko osa kasvusta tehdyn työpanoksen aliarvioon. Tällöin todellinen työn tuottavuuden kasvu on ollut tilastoihin perustuvaa kasvua alhaisempaa.

Metsätalouden töille, toimihenkilöitä lukuun ottamatta, on ominaista suuri kausivaihtelu. Kesäkauden (touko-heinäkuu) kuukausittaiset hakkuut ovat olleet alle puolet elo-huhtikuun hakkuisiin verrattuna. Tätä työvoimavaihtelua tasoittaa metsänhoitotöiden huippusesongin asettuminen touko-kesäkuuhun. Suurta työllisyysvaihtelua on myös ammattiasemaltaan yrittäjiin ja yrittäjäperheenjäseniin kuuluvassa ryhmässä. Ympärivuotista puunkorjuu-urakointia tekevien metsäkoneyrittäjien lisäksi tähän ryhmään kuuluvat osavuotista korjuu-urakointia tekevät metsäkoneyrittäjät, metsäpalveluyrittäjät sekä omissa metsissään metsänhoito- ja puunkorjuutöitä tekevät metsänomistajat. Metsätaloudessa on vuoden mittaan paljon lyhytaikaisia työjaksoja, mikä vaikeuttaa työpanosten arviointia. Varsinkin metsänomistajien yrittäjätyön arviointi on hankalaa: yksi metsätyöpäivä vuodessa voi merkitä koko metsänomistajakuntaan laajennettuna 1000–2000 henkilötyövuotta.

Metsätalouden työllisten jakautuminen metsänhoidon, puunkorjuun ja metsätaloutta palvelevan toiminnan mukaisesti (1 000 henkilöä) 1975–2015. Lähde: Tilastokeskus ja Luke.

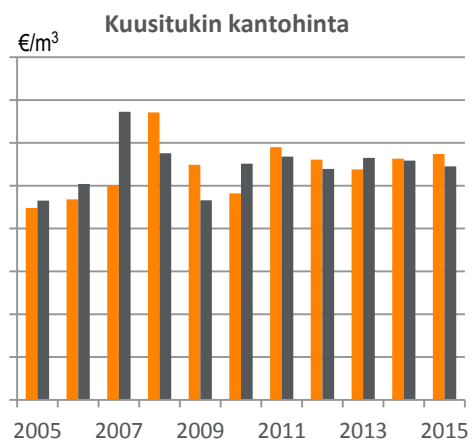
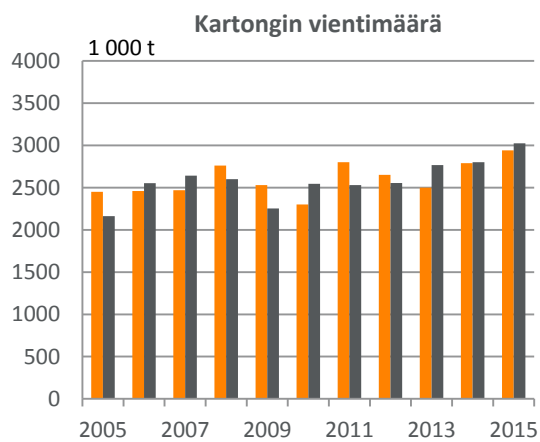
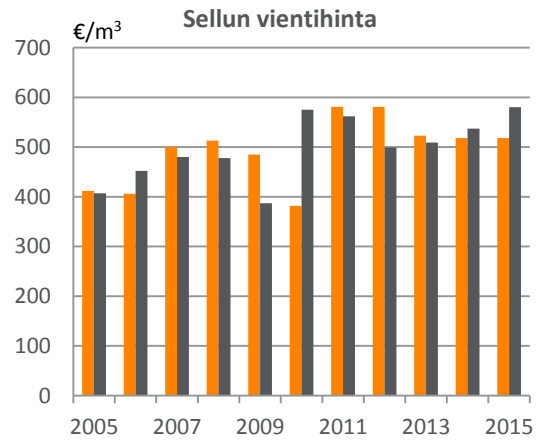
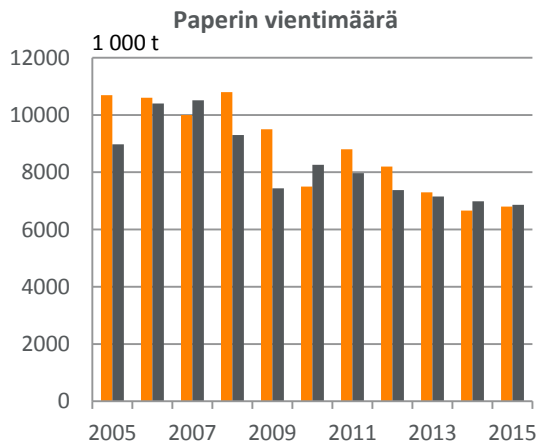
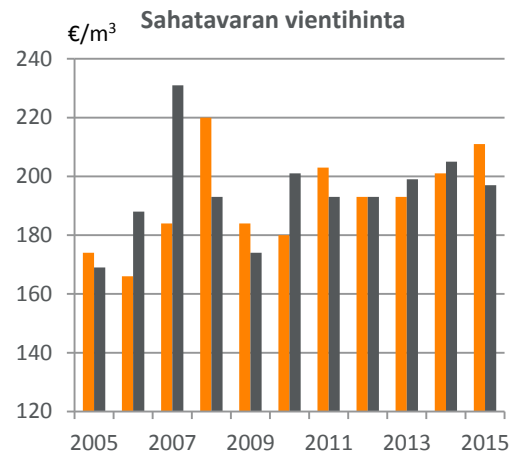
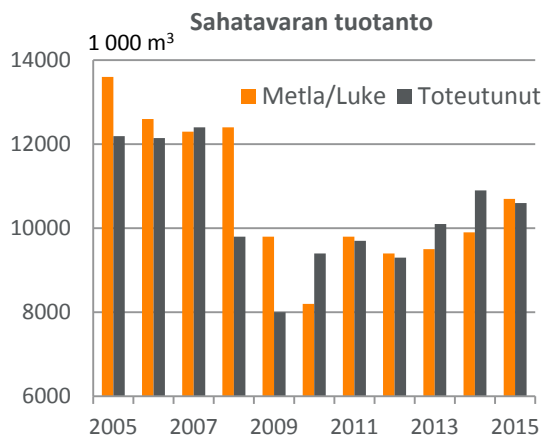
Ennusteiden osuvuus 2005–2015

Jari Viitanen ja Riitta Hänninen

Metsäsektorin suhdannekatsauksissa esitettävät ennusteet vastaavat Luken (aiemmin Metla) suhdanne-ennusteryhmän tutkijoiden käsitystä metsäsektorin todennäköisimmästä kehityksestä. Metsäsektorin ennusteiden perustana on monien muidenkin toimialojen ennustemallien mukainen kysyntäjohteinen ajattelu. Kansainvälinen ja kotimainen talouskehitys määrittelevät vallitsevan ja tulevan suhdannekehityksen, joka yhdessä muiden metsäteollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden (valuuttakurssivaihtelut, puuraaka-aineen saatavuus, politiikkamuutokset toimintaympäristössä, kilpailijamaiden toiminta yms.) kanssa vaikuttaa vientimarkkinoiden kautta suomalaisten metsäteollisuustuotteiden kysyntään ja vientiin. Metsäteollisuuden tuotteiden kysynnän vaihtelut puolestaan heijastuvat edelleen kotimaan metsätalouteen.

Ennusteet ovat siten taustaoletuksille ehdollisia odotusarvoja, ja ennustevirheet johtuvat muun muassa kansainvälisten talouskasvuennusteiden virheistä. Lisäksi ennustevirheisiin vaikuttavat muun muassa virheet talouspolitiikan päätöksentekijöiden käyttäytymisen arvioinnissa, virheet käytössä olleissa tilastoissa ja niiden ennakkotiedoissa, talouden rakennemuutokset ja satunnaisvaihtelu.

Oheisissa kuvioissa tarkastellaan muutaman esimerkin avulla suhdannekatsauksen piste-ennusteiden toteutumista vuosina 2005–2015. Kunkin vuoden ennuste on tehty edeltävän vuoden syksyllä sen tiedon perusteella, mikä on ollut käytettävissä syys–lokakuun vaihteessa. Hintavertailut on tehty nimellishinnoin. Kuvioista käy selvästi ilmi, kuinka ennustevirheet ovat suuria niinä vuosina, jolloin maailmantalouden kasvuennusteet ovat poikenneet erityisen paljon toteutuneista kasvuista. Näin kävi esimerkiksi vuosina 2008–2009, jolloin edellisinä syksyinä tehdyt kansainvälisen talouden ennusteet poikkeuksetta yliarvioivat tulevaa kehitystä eivätkä pystyneet ennustamaan laman syvyyttä. Tämä heijastui ylioptimistisena arviona myös metsäsektorin kehityksestä. Vuosina 2007 ja 2010 talouskasvu ylitti odotukset ja metsäsektorin ennusteet aliarvioivat myöhemmin toteutunutta kehitystä. Suhdanneherkkänä toimialana sahateollisuudessa tapahtuvia muutoksia on ollut erityisen vaikea ennakoida, mikäli taloutta koskevat ennusteet eivät toteudu. Lehti- ja havusellun tekninen korvattavuus sekä ostajien varastojen määrän arviointi ovat vaikeuttaneet sellun viennin yksikköhintojen ennustamista. Huomion arvoista kuitenkin on, että ennusteet eivät ole johdonmukaisesti ali- tai yliarvioineet mitään metsäteollisuuden osa-aluetta 2000-luvulla.

Luken/Metlan ennusteet joistakin keskeisistä ennustemuuttujista sekä niitä vastaavat toteutuneet arvot, 2005–2015. Lähteet: Tulli, Metsäteollisuus ry ja Luke/Metla.

Metsäsektorin suhdannekatsaus on lokakuussa ilmestynyt, monipuolinen tietopaketti Suomen metsäteollisuuden ja metsätalouden tilanteesta ja lähiajan näkymistä

- kuvaus metsäsektorin kehityksestä
 - ennusteet
 - metsäteollisuuden tuotanto ja vienti
 - raakapuumarkkinat
 - bioenergiamarkkinat
 - kannattavuus
 - työvoima

Suhdannekatsausta on julkaistu vuodesta 1991 lähtien. Vuosina 1998–2012 julkaistiin myös englanninkielinen Finnish Forest Sector Economic Outlook.

Toimittajat
Jari Viitanen
Antti Mutanen

Tiedustelut
Jari Viitanen
Luonnonvarakeskus Joensuu
Yliopistokatu 6
80100 Joensuu
Puh. 029 532 3033
Sähköposti: jari.viitanen@luke.fi

Kirjoittajat
Suhdanne-ennuste
Riitta Hänninen, MMT, erikoistutkija
Kari Härkönen, MMM, tutkija
Leena Kalliovirta, VTT, tutkija
Jussi Leppänen, MMM, tutkija
Antti Mutanen, MMM, YTM, tutkija
Johanna Routa, MMT, tutkija
Esa Uotila, MMM, tutkija
Esa-Jussi Viitala, MMT, VTM, tutkija
Jari Viitanen, YTT, erikoistutkija

etunimi.sukunimi@luke.fi

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000